

УДРУЖЕЊЕ ТУЖИЛАЦА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
UDRUŽENJE TUŽILACA REPUBLIKE SRPSKE

PRAKTIČNA BROŠURA
ZA OVLAŠTENE SLUŽBENE
OSOBE I TUŽITELJE

Sarajevo, 2013.

УДРУЖЕЊЕ ТУЖИЛАЦА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ UDRUŽENJE TUŽILACA REPUBLIKE SRPSKE

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Autori Brošure:

Zoran Bulatović, prvi zamjenik Glavnog okružnog tužitelja
Okružnog tužiteljstva u Banjoj Luci

Džermin Pašić, okružni tužitelj
Okružnog tužiteljstva u Istočnom Sarajevu

Recenzent Brošure:

Vitomir Soldat, republički tužitelj Republičkog
tužiteljstva Republike Srpske

PRAKTIČNA BROŠURA ZA OVLAŠTENE SLUŽBENE OSOBE I TUŽITELJE PO GRUPAMA KAZNENIH DJELA U KAZNENOM ZAKONU REPUBLIKE SRPSKE

Sarajevo, 2013.

Autori:

Zoran Bulatović, prvi zamjenik glavnog okružnog tužitelja
Okružnog tužiteljstva u Banjoj Luci

Džermin Pašić, okružni tužitelj Okružnog
tužiteljstva u Istočnom Sarajevu

Izdavač:

Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

Tisak:

Blicdruk, Sarajevo

Broj primjeraka:

300

Godina naklade i tiska:

2013. godina

.....
CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

.....

SADRŽAJ

UVOD	9
RECENZIJA	11
RIJEČ AUTORA	13
UPUTA ZA KORIŠTENJE	15
GLAVA ŠESNAESTA KAZNENA DJELA	
PROTIV ŽIVOTA I TIJELA	17
Ubojstvo,	
Članak 148. KZRS, (članak 166. KZFBiH, članak 163. KZBDBiH)	17
Teško ubojstvo,	
Članak 149. KZRS, (članak 166. KZFBiH, članak 163. KZBDBiH)	19
Laka tjelesna ozljeda,	
Članak 155. KZRS (članak 173. KZFBiH, članak 170. KZBDBiH)	20
Teška tjelesna ozljeda,	
Članak 156. KZRS (članak 172. KZFBiH, članak 169. KZBDBiH)	22
GLAVA SEDAMNAESTA KAZNENA DJELA PROTIV	
SLOBODE I PRAVA GRAĐANINA	27
Protupravno oduzimanje slobode,	
Članak 166. KZRS (članak 179. KZFBiH, članak 176. KZBDBiH)	27
Ugrožavanje sigurnosti,	
Članak 169. KZRS (članak 183. KZFBiH, članak 180. KZBDBiH)	29
Protuzakonita pretraga,	
Članak 171. KZRS (članak 185. KZFBiH, članak 182. KZBDBiH)	30
GLAVA OSAMNAESTA KAZNENA DJELA	
PROTIV IZBORNIH PRAVA	33
Povreda slobode opredjeljenja birača,	
Članak 187. KZRS (članak 195. KZFBiH, članak 192. KZBDBiH)	33
Zlouporaba biračkog prava,	
Članak 188. KZRS (članak 196. KZFBiH, članak 193. KZBDBiH)	34
Izborna prijevarena,	
Članak 191. KZRS (članak 198. KZFBiH, članak 195. KZBDBiH)	35

GLAVA DEVETNAESTA KAZNENA DJELA PROTIV SPOLNOG INTEGRITETA	37
Silovanje,	
Članak 193. KZRS (članak 203. KZFBiH, članak 200. KZBDBiH)	37
Obljuba nad nemoćnom osobom,	
Članak 194. KZRS (članak 204. KZFBiH, članak 201. KZBDBiH)	39
Spolno nasilje nad djetetom,	
Članak 195. KZRS (članak 207. KZFBiH, članak 204. KZBDBiH)	41
Trgovina ljudima radi vršenja prostitucije,	
Članak 198. KZRS (članak 210. KZFBiH, članak 207. KZBDBiH)	43
 GLAVA DVADESETA KAZNENA DJELA PROTIV BRAKA I OBITELJI	 47
Rodoskrvnuće,	
Članak 201. KZRS (članak 213. KZFBiH, članak 210. KZBDBiH)	47
Oduzimanje maloljetnika,	
Članak 205. KZRS (članak 217. KZFBiH, članak 214. KZBDBiH)	48
Nasilje u obitelji ili obiteljskoj zajednici,	
Članak 208. KZRS (članak 222. KZFBiH, članak 218. KZBDBiH)	51
Izbjegavanje davanja izdržavanja,	
Članak 210. KZRS (članak 223. KZFBiH, članak 219. KZBDBiH)	54
 GLAVA DVADESET PRVA KAZNENA DJELA PROTIV ZDRAVLJA LJUDI	 57
Neovlaštena proizvodnja i promet opojnih droga,	
Članak 224. KZRS (članak 238. KZFBiH, članak 232. KZBDBiH)	57
Omogućavanje uživanja opojnih droga,	
Članak 225. KZRS (članak 239. KZFBiH, članak 233. KZBDBiH)	59
 GLAVA DVADESET DRUGA KAZNENA DJELA PROTIV PRAVA IZ RADNIH ODNOSA I SOCIJALNOG OSIGURANJA	 61
Povreda temeljnih prava radnika,	
Članak 226. KZRS (članak 280. KZFBiH, članak 274. KZBDBiH)	61
Nepodužimanje mjera zaštite pri radu,	
Članak 230. KZRS (članak 285. KZFBiH, članak 279. KZBDBiH)	62
 GLAVA DVADESET TREĆA KAZNENA DJELA PROTIV IMOVINE	 65
Krađa,	
Članak 231. KZRS (članak 286. KZFBiH, članak 280. KZBDBiH)	65

Teška krađa,	
Članak 232. KZRS (članak 287. KZFBiH, članak 281. KZBDBiH)	67
Razbojništvo,	
Članak 233. KZRS (članak 289. KZFBiH, članak 283. KZBDBiH)	70
Razbojnička krađa,	
Članak 234. KZRS (članak 288. KZFBiH, članak 282. KZBDBiH)	72
Utaja,	
Članak 235. KZRS (članak 290. KZFBiH, članak 284. KZBDBiH)	75
Oduzimanje tuđe stvari,	
Članak 236. KZRS (članak 291. KZFBiH, članak 285. KZBDBiH)	77
Prijevarena,	
Članak 239. KZRS (članak 294. KZFBiH, članak 288. KZBDBiH)	78
Osiguranička prijevarena,	
Članak 240. KZRS (članak 302. KZFBiH, članak 296. KZBDBiH)	80
Zlouporeba povjerenja,	
Članak 244. KZRS (članak 297. KZFBiH, članak 291. KZBDBiH)	82
Iznuda,	
Članak 242. KZRS (članak 295. KZFBiH, članak 289. KZBDBiH)	84
Lihvarstvo,	
Članak 245. KZRS (članak 298. KZFBiH, članak 292. KZBDBiH)	85
Oštećenje tuđe stvari,	
Članak 249. KZRS (članak 293. KZFBiH, članak 287. KZBDBiH)	87
Oštećenje tuđih prava,	
Članak 251. KZRS (članak 299. KZFBiH, članak 293. KZBDBiH)	89

GLAVA DVADESET ČETVRTA KAZNENA DJELA PROTIV

GOSPODARSTVA I PLATNOG PROMETA	91
Zlouporeba ovlasti u gospodarstvu,	
Članak 263. KZRS (članak 247. KZFBiH, članak 241. KZBDBiH)	91
Nesavjesno gospodarsko poslovanje,	
Članak 264. KZRS (članak 242. KZFBiH, članak 236. KZBDBiH)	93
Poslovna prijevarena,	
Članak 265. KZRS (članak 251. KZFBiH, članak 245. KZBDBiH)	95
Krivtvođenje ili uništenje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava,	
Članak 274. KZRS (članak 261. KZFBiH, članak 255. KZBDBiH)	96
Krivtvođenje znakova za obilježavanje robe, mjera i utega,	
Članak 279. KZRS (članak 259. KZFBiH, članak 253. KZBDBiH)	98
Pranje novca,	
Članak 280. KZRS (članak 272. KZFBiH, članak 265. KZBDBiH)	101

Nedopuštena trgovina, Članak 281. KZRS (članak 267. KZFBiH, članak 261. KZBDBiH)	104
Obmana pri dobivanju kredita ili drugih pogodnosti, Članak 283. KZRS (članak 268. KZFBiH, članak 262. KZBDBiH)	106
Nedopušteno bavljenje bankarskom djelatnošću, Članak 284. KZRS (članak 269. KZFBiH, članak 263. KZBDBiH)	108
Izdavanje čeka i sredstava bezgotovinskog plaćanja bez pokrića, Članak 286. KZRS (članak 271. KZFBiH, članak 266. KZBDBiH)	110
Utaja poreza i doprinosa, Članak 287. KZRS (članak 273. KZFBiH, članak 267. KZBDBiH)	112
GLAVA DVADESET ČETVRTA a. KAZNENA DJELA PROTIV SIGURNOSTI RAČUNALNIH PODATAKA	117
Oštećenje računalnih podataka i programa, Članak 292. a) KZRS (članak 393. KZFBiH, članak 387 KZBDBiH)	117
Računalna prijevара, Članak 292. g) KZRS (članak 395. KZFBiH, članak 389. KZBDBiH)	119
Neovlašteni pristup zaštićenom računalu, računalnoj mreži, telekomunikacijskoj mreži i elektroničkoj obradi podataka, Članak 292. d) KZRS (članak 398. KZFBiH, članak 391. KZBDBiH)	121
GLAVA DVADESET PETA KAZNENA DJELA PROTIV USTAVNOG UREĐENJA REPUBLIKE SRPSKE	123
Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti, Članak 294. a) KZRS (članak 163. KZFBiH)	123
GLAVA DVADESET SEDMA KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI	127
Zlouporaba službenog položaja ili ovlasti, Članak 347. KZRS (članak 383. KZFBiH, članak 220. KZBDBiH)	127
Pronevjera, Članak 348. KZRS (članak 384. KZFBiH, članak 221. KZBDBiH)	129
Primanje mita, Članak 351. KZRS (članak 380. KZFBiH, članak 217. KZBDBiH)	131
Davanje mita, Članak 352. KZRS (članak 381. KZFBiH, članak 218. KZBDBiH)	133
Nesavjestan rad u službi, Članak 354. KZRS (članak 387. KZFBiH, članak 224. KZBDBiH)	135

Povreda ljudskoga dostojanstva zlouporabom službenoga položaja ili ovlasti, članak 359. KZRS	137
--	-----

GLAVA DVADESET OSMA KAZNENA DJELA

PROTIV PRAVOSUĐA	139
Neprijavljivanje pripremanja kaznenoga djela, Članak 361. KZRS (članak 344. KZFBiH)	139
Pripremanje kaznenoga djela, Članak 361. a) KZRS (članak 339. KZFBiH, članak 248. KZBDBiH)	140
Neprijavljivanje kaznenoga djela ili počinitelja, Članak 362. KZRS (članak 345. KZFBiH, članak 230. KZBDBiH)	141
Lažno prijavljivanje kaznenoga djela, Članak 364. KZRS (članak 347. KZFBiH, članak 234. KZBD BiH)	143
Davanje lažnog iskaza, Članak 365. KZRS (članak 348. KZFBiH, članak 235. KZBDBiH)	145
Sprječavanje dokazivanja, Članak 366. KZRS (članak 349. KZFBiH, članak 236. KZBDBiH)	147
Neizvršenje sudske odluke, Članak 371. KZRS (članak 351. KZFBiH, članak 345. KZBDBiH)	149

GLAVA DVADESET DEVETA KAZNENA DJELA

PROTIV PRAVNOG PROMETA	151
Krivtorenje isprave, Članak 377. KZRS (članak 373. KZFBiH, članak 367. KZBDBiH)	151
Posebni slučajevi krivtorenja isprave, Članak 378. KZRS (članak 374. KZFBiH, članak 368. KZBDBiH)	153
Navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja, Članak 381. KZRS (članak 375. KZFBiH, članak 369. KZBDBiH)	154

GLAVA TRIDESETA KAZNENA DJELA

PROTIV JAVNOG REDA I MIRA	157
Zločinačka organizacija, članak 383. KZRS	157
Dogovor za počinjenje kaznenog djela, Članak 384. KZRS (članak 338. KZFBiH, članak 332. KZBDBiH)	159
Nasilničko ponašanje, Članak 385. KZRS (članak 362. KZFBiH, članak 356. KZBDBiH)	160
Sprječavanje službene osobe u obavljanju službene radnje, Članak 387. KZRS (članak 358. KZFBiH, članak 352. KZBDBiH)	162

Napad na službenu osobu u obavljanju službene radnje, Članak 388. KZRS (članak 359. KZFBiH, članak 353. KZBDBiH)	164
Neovlašteno bavljenje određenim zanimanjem, Članak 393. KZRS (članak 364. KZFBiH, članak 358. KZBDBiH)	165
Skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka, Članak 394. KZRS (članak 366. KZFBiH, članak 360. KZBDBiH)	167
Lažno predstavljanje, Članak 396. KZRS (članak 369. KZFBiH, članak 363. KZBDBiH)	168
Samovlašće, Članak 397. KZRS (članak 370. KZFBiH, članak 364. KZBDBiH)	170
Nedopuštena proizvodnja i promet oružja ili eksplozivnih tvari, Članak 399. KZRS (članak 371. KZFBiH, članak 365. KZBDBiH)	172
Kockanje, Članak 400. KZRS	174

GLAVA TRIDESET PRVA KAZNENA DJELA PROTIV OPĆE SIGURNOSTI LJUDI I IMOVINE

Izazivanje opće opasnosti, Članak 402. KZRS (članak 323. KZFBiH, članak 317. KZBDBiH)	177
Stvaranje opasnosti nepropisnim izvođenjem građevinskih radova, Članak 403. KZRS (članak 326. KZFBiH, članak 320. KZBDBiH)	179

GLAVA TRIDESET DRUGA KAZNENA DJELA PROTIV SIGURNOSTI JAVNOG PROMETA

Ugrožavanje javnog prometa, Članak 410. KZRS (članak 332. KZFBiH, članak 326. KZBDBiH)	183
Ugrožavanje javnog prometa opasnom radnjom ili sredstvom, Članak 412. KZRS (članak 334. KZFBiH, članak 328. KZBDBiH)	185

GLAVA TRIDESET TREĆA KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTNOGA OKOLIŠA

Onečišćenje životnoga okoliša, Članak 415. KZRS (članak 303. KZFBiH, članak 297. KZBDBiH)	187
Šumska krađa, Članak 430. KZRS (članak 316. KZFBiH, članak 310. KZBDBiH)	189
Pustošenje šuma, Članak 431. KZRS (članak 315. KZFBiH, članak 309. KZBDBiH)	190

UVOD

Udruženje tužilaca Republike Srpske, planom projekta Visokog sudskog i tužilačkog savjeta Bosne i Hercegovine „Podrška pravosuđu u Bosni i Hercegovini – jačanje tužilačkih kapaciteta u sistemu krivičnog pravosuđa“, koji je finansirala Švajcarska agencija za razvoj i saradnju, pripremila je Praktičnu brošuru za ovlašćena službena lica i tužioce po grupama krivičnih djela u Krivičnom zakonu Republike Srpske.

Cilj izrade ove brošure je doprinos zajedničkoj edukaciji tužilaca i ovlašćenih službenih lica u skladu sa specijalizacijama za pojedina krivična djela, pružanje pomoći ovlašćenim službenim licima u prepoznavanju obilježja krivičnih djela i osnovnih instituta krivičnog prava, podrška stručnom usavršavanju tužilaca početnika, unapređenje efikasnosti istrage, osamostaljivanje istražilaca u postupcima vođenja istrage, kao i osiguranje zakonitosti prikupljenih dokaza.

Udruženje tužilaca Republike Srpske zahvaljuje se Visokom sudskom i tužilačkom savjetu Bosne i Hercegovine, kao i Švajcarskoj agenciji za razvoj i saradnju, na ukazanom povjerenju, a također se zahvaljuje i članovima Udruženja – autorima i recenzentu, te tužiocima i ovlašćenim službenim licima u Republici Srpskoj koji su dali svoj doprinos prilikom izrade ove Praktične brošure.

Banja Luka, januar 2013. godine
Predsjednik Udruženja
Živana Bajić

RECENZIJA

„Praktična brošura za ovlaštena službena lica i tužioce po grupama krivičnih djela u KZRS“

Autori:

Zoran Bulatović

Džermin Pašić

Ova „Praktična brošura“ autora Zorana Bulatovića, zamjenika Glavnog tužioca Okružnog tužilaštva Banja Luka, i Džermine Pašića, okružnog tužioca Okružnog tužilaštva u Istočnom Sarajevu, namijenjena je prvenstveno ovlaštenim službenim licima, tužiocima, stručnim saradnicima, što proističe iz samog naziva brošure, te svima onima koji se u svakodnevnom praktičnom radu susreću sa primjenom krivičnog zakona i sa materijom sprečavanja i suzbijanja kriminaliteta. Brošura je nastala kao plod višegodišnjeg bavljenja problematikom utvrđivanja krivice i kažnjavanja učinilaca krivičnih djela.

U izlaganju ove veoma složene i obimne materije a da se to ne pretvori u komentar Krivičnog zakona, autori su vrlo vješto koristili raspoloživu literaturu, zakonski tekst i aktuelnu sudsku praksu, što ima veliku upotrebnu i praktičnu

vrijednost. Zbog veoma značajne promjene i uloge policijskih agencija, koje u istrazi sarađuju sa tužilaštvom i koje dijele odgovornost za otkrivanje i gonjenje počinitelja krivičnih djela, i to na način da mogu prikupljati dokaze i provoditi istražne radnje koje imaju dokaznu snagu pred sudom u fazi glavnog pretresa, ova brošura upućuje na to koji je to minimum dokaza objektivne i subjektivne prirode za pojedina krivična djela da bi se ona mogla procesuirati.

Brošura je pisana jednostavnim razumljivim pravnim jezikom te dopadljivim stilom, što je čini pogodnom za razumijevanje obrađivane materije.

Sigurno je da će ova brošura pomoći svim ovlaštenim službenim licima, tužiocima, stručnim saradnicima, a i ostaloj stručnoj javnosti u konkretnoj primjeni Krivičnog zakona RS, odnosno u konkretnom i svakodnevnom radu, te u određenoj mjeri podići nivo i kvalitet izvještaja o počinjenim djelima i provedenim istragama, što je i bio cilj ove brošure.

Sa zadovoljstvom preporučujem ovu brošuru ovlaštenim službenim licima, tužiocima i drugima sa napomenom da ova brošura ispunjava stručne i druge uslove da bude objavljena i da bude korištena u edukaciji službenih lica, tužilaca i stručnih saradnika u Bosni i Hercegovini.

Recenzent

RIJEČ AUTORA

Praktična brošura nije imala za cilj, a ni ambiciju pre-rasti u komentar Kaznenoga zakona Republike Srpske, jer takvi komentari već postoje. Zadatak autora bio je da obra-de najinteresantnija kaznena djela iz Kaznenoga zakona Re-publike Srpske, odnosno ona kaznena djela za koja praktičari (ovlaštene službene osobe i tužitelji) imaju najveći interes, jer im se najčešće pojavljuju u praksi, odnosno u svakodnevnom radu. Iz tog su razloga obrađena samo pojedina kaznena djela iz svake glave Kaznenoga zakona Republike Srpske.

S obzirom na to da je Kazneni zakon Republike Srp-ske do sada više puta mijenjan i dopunjavan, a da do danas nije objavljen njegov prečišćeni tekst, smatrali smo da je nuž-no unijeti sve izmjene i dopune kako bi korisnici brošure pred sobom imali prečišćeni tekst svake odredbe koja je našla svoje mjesto u ovoj brošuri. Ovo će posebno obradovati one koji našu brošuru budu svakodnevno koristili.

Vodili smo računa da, uz navođenje točnog zakon-skog naziva kaznenoga djela i članka Kaznenoga zakona Re-publike Srpske, navedemo i odgovarajuće članke Kaznenoga zakona Federacije BiH i Brčko Distrikta BiH, tako da naša „prak-tična brošura“ bude uistinu praktična, odnosno upotrebljiv tekst i u drugim dijelovima Bosne i Hercegovine.

Radeći na ovoj brošuri imali smo u vidu dosta razli-čitu praksu u postupanju, odnosno radu u konkretnim pred-metima, kako tužitelja tako i ovlaštenih službenih osoba širom Bosne i Hercegovine, pa smo zbog toga kod svih kaznenih djela naveli koje to nužne radnje dokazivanja treba poduzeti

u istrazi, odnosno koje dokaze i kako ih pribaviti, svjesni da je navođenje ovakvih detalja kod jednog broja kaznenih djela možda i nepotrebno, ali ih ovako praktično izdanje, kao što je naša brošura, može dopustiti.

Udruga tužitelja RS, kao i autori brošure, vjerovali su da postoji interes, i stručne javnosti i nadasve praktičara, za jednom ovakvom skraćenom, ali praktičnom verzijom Kaznenoga zakona RS i da će zbog toga brošura pronaći svoje mjesto u praksi i olakšati rad onima koji svakodnevno primjenjuju Kazneni zakon.

UPUTA ZA KORIŠTENJE

Ova praktična brošura sadrži obradu kaznenoga djela u tri osnovna segmenta:

- 1) relevantne odredbe Kaznenoga zakona Republike Srpske, s točnim zakonskim nazivom kaznenoga djela, pripadajućom glavom Zakona i člankom, te odgovarajućim člancima Kaznenoga zakona Federacije BiH i Brčko Distrikta BiH;
- 2) elementi kaznenoga djela i njihov opis;
- 3) radnje dokazivanja i dokazi kaznenoga djela.

Prvi segment sadrži prečišćen tekst pojedinih odredaba Kaznenoga zakona Republike Srpske, s točnim zakonskim nazivom kaznenoga djela, glave Zakona kojoj pripada i članka, te odgovarajućim člancima Kaznenoga zakona Federacije BiH i Brčko Distrikta BiH. U ovom dijelu brošure naglasak je stavljen na one odredbe kaznenih zakona koje u praksi imaju poseban značaj i za koje postoji najveći interes.

Drugi segment sadrži elemente kaznenoga djela – bitna obilježja kaznenoga djela, bez kojih kazneno djelo ne postoji. Uz navođenje elemenata, dan je i kratki opis pojedinog obilježja, u svrhu boljeg razumijevanja i prepoznavanja kaznenoga djela od strane korisnika „Praktične brošure“.

Treći segment odnosi se na načine dokazivanja kaznenih djela koji su obrađeni u brošuri, s navođenjem pojedinačnih radnja dokazivanja prema važećim odredbama Zakona o kaznenim postupcima u Bosni i Hercegovini, te dokaza koji proizlaze iz navedenih radnja.

Radnje dokazivanja i dokazi podijeljeni su prema općeprihvaćenim standardima na objektivne i subjektivne.

Redoslijedom su navedene radnje, a zatim dokazi u zagradi „()“ za osnovni oblik djela, dok se numeracijom stavka u zagradi „(2)“ označilo da slijede radnje i dokazivanja za pojedine kvalifikatorne ili privilegirajuće oblike djela. U obradi subjektivnih radnja dokazivanja, u zagradi „()“ su opisane okolnosti na koje se prikupljaju subjektivni dokazi. Zbog sličnosti u načinima dokazivanja za pojedina kaznena djela upućuje se na druga obrađena djela s označavanjem *vidi članak ... (u brošuri)*.

GLAVA ŠESNAESTA KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA

Ubojstvo

Članak 148. KZRS

(članak 166. KZFBiH, članak 163. KZBDBiH)

- (1) Tko drugoga liši života, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.
- (2) Ako je djelo iz stavka 1. ovoga članka učinjeno pod osobito olakšavajućim okolnostima, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Ubojstvo se sastoji u lišenju života druge osobe.

Može se izvršiti svakom radnjom kojom se može prouzrokovati smrt druge osobe.

U praksi se obično radi o činjenju, mada djelo može biti počinjeno i nečinjenjem u slučaju kada je počinitelj propustio činjenje koje je bio dužan izvršiti.

Objekt ubojstva je svako ljudsko biće, od momenta kada je njegov plod postao zreo za rađanje – odvajanje od utrobe, odnosno od momenta započetog prosesa rađanja, pa sve do momenta prestanka života.

Za postojanje kaznenoga djela ubojstva irelevantno je je li nanesena apsolutno smrtonosna ozljeda ili bi se smrt mogla, uslijed ozljeđivanja, otkloniti adekvatnom medicinskom intervencijom. Isto tako, nebitno je koliko je vremena proteklo od momenta ozljeđivanja do momenta smrti. Važno je da uzročno-posljedična veza između ozljeđivanja i smrti uvijek mora postojati.

Djelo može biti počinjeno samo s umišljajem (direktnim ili eventualnim), a treba naglasiti da za postojanje ovog djela nije

potrebna namjera počinitelja da drugoga liši života, nego je dostatan i eventualni umišljaj.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

U stavku 2. predviđen je privilegirani oblik ubojstva u nekim zemljama poznat pod nazivom: „ubojstvo na zahtjev ili na zamolbu ubijenoga“ ili „ubojstvo po pristanku ubijenoga“ i sl.

Naš kazneni zakon prihvatio je formulaciju da je to „...ubojstvo počinjeno pod osobito olakšavajućim okolnostima“. Jasno je da se i ovdje radi o ubojstvu na zahtjev ili zamolbu, odnosno po pristanku pasivnog subjekta, odnosno o ubojstvu iz milosrđa ili samilosti ili o pomaganju u umiranju s namjerom skraćivanja života, ali i o slučajevima kada su bolest i višegodišnje ponašanje žrtve bitno utjecali na odluku počinitelja da počini djelo (dugogodišnje fizičko i psihičko maltretiranje počinitelja).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na licu mjesta (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretraga stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska predmeta sredstva kojim je djelo počinjeno i drugih relevantnih tragova (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta sredstva kojim je djelo počinjeno (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta sredstva kojim je djelo počinjeno), izuzimanje bioloških i drugih tragova radi DNK analize ili drugih vještačenja, obdukcija tijela ubijenog radi utvrđivanja vremena i uzroka smrti (zapisnik o obdukciji, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i fotodokumentacija), psihijatrijsko vještačenje osumnjičenika (nalaz i mišljenje vještaka), vještačenje oružja i čahura pronađenih na licu mjesta (nalaz i mišljenje vještaka), a ako je djelo učinjeno

nekim oruđem uzimanje tragova krvi s tog oruđa i usporedba s nespornim uzorkom krvi oštećenika radi dokazivanja da je tim sredstvom nanescna smrtna ozljeda pasivnom subjektu. *Subjektivni*: ispitivanje osumnjićenika, saslušanje oštećenika ako je djelo ostalo u pokušaju – „krunski svjedok“ (na okolnosti: događaja u cjelini), saslušanje svjedoka događaja i drugih osoba koje imaju saznanja o događaju, saslušanje oštećenih u vezi s imovinskopravnim zahtjevom, te stava glede kaznenoga gonjenja osumnjićenika.

Teško ubojstvo
Članak 149. KZRS
(članak 166. KZFBiH, članak 163. KZBDBiH)

- 1) Kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora kaznit će se:
 - 1) tko drugoga usmrti na osobito okrutan ili krajnje podmukao način,
 - 2) tko drugoga usmrti iz koristoljublja, radi izvršenja ili prikrivanja drugog kaznenog djela, iz bezobzirne osvete ili iz drugih osobito niskih pobuda ili iz mržnje,
 - 3) tko drugoga usmrti pri bezobzirnomo nasilničkom ponašanju,
 - 4) tko drugoga usmrti i pri tom umišljajno dovede u opasnost život još neke osobe,
 - 5) tko umišljajno usmrti dvije ili više osoba, a ne radi se o ubojstvu namah, ubojstvu djeteta pri porođaju ili ubojstvu počinjenom pod osobito olakšavajućim okolnostima (čl. 148 stavak 2.),
 - 6) tko usmrti dijete, maloljetnu osobu ili žensku osobu za koju zna da je u drugom stanju,
 - 7) tko usmrti sudca ili javnoga tužitelja u vezi s obavljanjem sudske ili tužiteljske dužnosti, ili tko usmrti službenu ili vojnu osobu pri obavljanju poslova sigurnosti ili dužnosti čuvanja javnoga reda, uhićenja počinitelja kaznenoga djela ili čuvanja osobe kojoj je oduzeta sloboda.
- 2) Kazna iz stavka 1. ovoga članka primijenit će se i kada je oduzimanje života izvršeno organizirano ili po narudžbi.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Teži oblici ubojstva predviđeni u ovom članku razlikuju se od običnog ubojstva po tome što sadrže kvalifikatorne elemente koji ih čine težim oblicima kaznenoga djela ubojstva, za koja su i propisane najteže kazne.

Ubojstvo na okrutan način je takvo oduzimanje života kojim se žrtvi nanose patnje ili bolovi takvog intenziteta da prelaze okvire patnji ili bolova koje prati svako oduzimanje života. U praksi se radi o mrcvarenju žrtve koja je sve vrijeme svjesna, koja trpi jake fizičke boli i podnosi jake psihičke patnje (više udaraca sjekirom, kada se otkidaju ruke ili noge, a žrtva je sve vrijeme živa i svjesna i sl.), a počinitelj mora biti svjestan toga i upravo to željeti ili na to pristajati.

Ubojstvo na podmukao način takvo je oduzimanje života koje u znatnoj mjeri olakšava izvršenje i prikrivanje djela. Postupanje počinitelja treba da je objektivno prikriveno i da su pri tome ostvareni i subjektivni elementi, tj. da je počinitelj iskorištavao posebno povjerenje žrtve, njezinu nemoć ili bezazlenost.

Djelo može biti izvršeno s umišljajem (izravnim ili eventualnim). Izvršitelj djela može biti svaka osoba.

Radnje dokazivanja – dokazi

Kao i kod ubojstva, uz dodatno vještačenje na okolnosti fizičkih i psihičkih patnji žrtve (nalaz i mišljenje vještaka).

Laka tjelesna ozljeda

Članak 155. KZRS

(članak 173. KZFBiH, članak 170. KZBDBiH)

- (3) Tko drugoga lako tjelesno ozlijedi ili mu zdravlje lako naruši, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

- (4) Ako je takva ozljeda nanescena oružjem, opasnim oruđem ili drugim sredstvom podobnim da tijelo teško ozlijedi ili zdravlje teško naruši, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (5) Počinitelju djela iz stavka 1. ovoga članka sud može izreći sudsku opomenu ako je bio izazvan teškim vrijeđanjem ili nasilničkim ponašanjem oštećenika.
- (6) Gonjenje za djelo iz stavka 1. ovoga članka poduzima se po prijedlogu.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Laka tjelesna ozljeda takvo je narušavanje tjelesnog integriteta koje po svojoj prirodi i intenzitetu ne doseže tešku tjelesnu ozljedu. Radi se o lakšim ozljedama tijela u vidu ogrebotina, krvnih podljeva, manjih posjekotina itd.

Samo nanošenje boli, bez narušavanja tjelesnoga integriteta, nije uopće tjelesna ozljeda, kao što je recimo šamar ili udarac koji nije ostavio traga na tijelu (guranje, čuškanje, čupanje za kosu i sl.).

Vrsta, težina i posebno mehanizam nanošenja tjelesne ozljede uvijek se utvrđuje medicinskim vještačenjem, koje je posebice potrebno u tzv. "graničnim slučajevima", kakvi su prijelom jednog zuba, prijelom nosnih kostiju, potres mozga i sl., a ozljede mogu biti i lake i teške, što je u svakom konkretnom slučaju upravo vještačenjem nužno utvrditi.

Djelo može biti učinjeno samo s umišljajem.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

U praksi su česti slučajevi kaznenih prijava i optužbi u kojima dvije, ponekad i tri osobe budu optužene da su nanijele povredu oštećeniku.

Logika isključuje ovakav slučaj, jer se u svakom pojedinačnom slučaju mora utvrditi tko je zadao udarac i koju je ozljedu tim udarcem nanio oštećeniku. Ukoliko to nije moguće, onda optužnica za ovo kazneno djelo izostaje.

U praksi nisu rijetki i slučajevi optužaba za „produženo“ kazneno djelo lake tjelesne ozljede, kada počinitelj nanese lake tjelesne ozljede dvojici ili više osoba u jednom događaju. Konstrukcija produženog djela nije moguća, nego se uvijek radi o stjecaju kaznenih djela, po načelu koliko oštećenika toliko i kaznenih djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na mjestu nanošenja ozljeda (zapisnik o očevidu, fotodokumentacija, kriminalističko-tehničko izvješće, skica lica mjesta i tragovi), pregled oštećenika i medicinska dokumentacija o ozljedama oštećenika, obvezno izdana od liječnika specijaliste, fotodokumentacija za oštećenika (fotografije na kojima su vidljive ozljede oštećenika), **(2)** sredstvo kojim je djelo izvršeno (ako postoji) i privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta – takvog sredstva), medicinsko vještačenje ozljeda oštećenika (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti događaja, te imovinskopravnog zahtjeva), saslušanje svjedoka događaja (na okolnosti događaja, a posebno načina i sredstva kojim je ozljeda nanesena).

Teška tjelesna ozljeda **Članak 156. KZRS** **(članak 172. KZFBiH, članak 169. KZBDBiH)**

- (1) Tko drugoga teško tjelesno ozlijedi ili mu zdravlje teško naruši, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Tko drugoga tjelesno ozlijedi ili mu zdravlje naruši tako teško da je uslijed toga doveden u opasnost život ozlijeđenoga ili je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri

- oslabljen koji važan dio njegova tijela ili koji važan organ, ili je prouzrokovana trajna nesposobnost za rad ozlijeđenoga, ili trajno i teško narušenje njegova zdravlja ili unakaženost, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Tko djelo iz stavka 1. ovoga članka učini iz mržnje, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
 - (4) Ako je uslijed djela iz st. 1. i 2. ovoga članka nastupila smrt ozlijeđene osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina.
 - (5) Tko djelo iz st. 1. i 2. ovoga članka počini iz nehaja, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
 - (6) Tko djelo iz st. 1, 2. i 3. ovoga članka počini namah, doveden bez svoje krivnje u jaku razdraženost napadom, teškim zlostavljanjem ili teškim vrijeđanjem od ozlijeđenoga, kaznit će se za djelo iz st. 1. i 2. kaznom zatvora do tri godine, a za djelo iz stavka 3. kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Teška tjelesna ozljeda u kaznenopravnom smislu je svako teško oštećenje tjelesnog integriteta ili teško narušavanje zdravlja, koje može proizvesti i dalje posljedice.

U stavku 1. ovoga članka govori se o tzv. običnoj teškoj tjelesnoj ozljedi, koja po svojoj prirodi i intenzitetu prelazi okvire lake tjelesne ozljede, a nema dodatnih kvalifikatornih elemenata. Sudovi su tako zauzeli gledište da su prijelomi ruku, nogu, više rebara, prijelom već jednog prsta ruke, teži potres mozga, praćen amnezijom događaja ili povraćanjem itd., teške tjelesne ozljede, ali i da više lakih tjelesnih ozljeda u svojoj ukupnosti mogu predstavljati tešku tjelesnu ozljedu.

Ovo kazneno djelo može se izvršiti činjenjem, što je i najčešći slučaj u praksi, ali i nečinjenjem, kada se npr. oštećenik natjera da trči preko nekih prepreka na kojima će se povrijediti ili se natjera da skače kroz prozor, s terase i sl.

U stavku 2. Predviđeni su teži oblici ovog kaznenog djela:

a) dovođenje u opasnost života povrijeđenoga

Opasnost za život mora biti konkretna. Tjelesna ozljeda, odnosno narušavanje zdravlja povrijeđenoga, mora, dakle, biti tako teško da je moglo prouzrokovati smrt kao dalju posljedicu, koja je izostala. U praksi su najčešći slučajevi: prijelomi kostiju lobanje s nagnječenjem moždanog tkiva, lomovi rebara s ozljedom plućnog tkiva i prodorom zraka, presijecanje većih krvnih sudova itd., o čemu će se vještak medicinske struke uvijek i posebno izjasniti.

b) uništenje ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljenje važnog dijela tijela povrijeđenoga ili važnog organa

Je li uništen važan dio tijela ili organ prosuđuje se po funkciji koju taj dio tijela ili organ obavlja u sklopu cjelokupnog organizma. Uništenje postoji i kada se uslijed ozljede amputira neki dio tijela ili organ.

Oslabljenje dijela tijela ili nekog organa mora biti trajno i u znatnoj mjeri. I ovaj stupanj oštećenja mjeri se u odnosu na funkciju koju taj dio tijela ili organ ima, odnosno obavlja, npr. vađenje oka i sl.

Za ocjenu postoji li ovaj oblik djela nije bitno može li se posljedica otkloniti operativnim putem, jer oštećenik nije dužan podvrgnuti se operaciji, koja je uvijek neugodna, a ponekad njezin ishod i nije siguran (neizvjestan je).

c) trajna nesposobnost za rad oštećenika

Trajna nesposobnost za rad utvrđuje se u svakom konkretnom slučaju. Ovdje se ne radi o nesposobnosti za rad uopće, nego o nesposobnosti za posao, odnosno rad koji je povrijeđeni obavljao prije povrijeđivanja, kao svoje glavno zanimanje.

Trajna nesposobnost je ona koja oštećeniku sasvim ili u većoj mjeri onemogućuje bavljenje tim zanimanjem.

d) trajno i teško narušavanje zdravlja povrijeđenoga

Radi se o trajnom ili teškom poremećaju organskog ili duševnog zdravlja, a čije se ozdravljenje ne može predvidjeti u danom vremenu.

e) unakaženost

Unakaženost je trajno i vidljivo mijenjanje estetskih izražajnih crta povrijeđenoga, koje stvaraju nepovoljne promjene izgleda nekog vidljivog dijela tijela povrijeđenoga, najčešće u vidu ožiljaka, nabora i sl. Za postojanje ovog oblika djela nije bitno može li se unakaženost sakriti ili otkloniti plastičnom operacijom.

U stavku 3. predviđeno je nanošenje teške tjelesne ozljede iz mržnje (zbog boje kože, različite vjeroispovijesti, različitog političkog uvjerenja, različitog seksualnog opredjeljenja i sl.).

U stavku 4. predviđeno je djelo teške tjelesne ozljede kvalificirane smrću. O ovom djelu se radi onda kada je smrt nastupila kao dalja posljedica teške tjelesne ozljede ili teškog narušavanja zdravlja. U odnosu na tešku tjelesnu ozljedu počinitelj postupa s umišljajem, dok je smrt uvijek posljedica nehajnog postupanja.

Ako bi i teška tjelesna ozljeda bila učinjena iz nehaja, onda bi se radilo o ubojstvu iz nehaja, što je posebno kazneno djelo.

Teška tjelesna ozljeda namah predviđena u stavku 6. ovog članka privilegirani je oblik ovog djela, koje karakteriziraju neki dodatni elementi, tj. prethodni napad povrijeđenoga ili teško vrijeđanje, kojim je počinitelj doveden u stanje jake razdraženosti.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na mjestu nanošenja ozljeda (zapisnik o očevidu, fotodokumentacija, kriminalističko-tehničko izvješće, skica lica mjesta i tragovi), medicinska dokumentacija o ozljedama oštećenika, obvezno izdana od liječnika specijali-

ste, fotodokumentacija ozljeda oštećenika, vještačenje po vještaku medicinske struke na okolnosti vrste, težine i posebno mehanizma nastanka tjelesnih ozljeda oštećenika (nalaz i mišljenje vještaka), pretraga stana osumnjičenika radi nalaženja sredstva kojim je djelo izvršeno (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta – tog sredstva), izuzimanje bioloških tragova sa sredstva (koža, dlake, krv oštećenika i sl.), te usporedba s nespornim uzorcima uzetim od oštećenika (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** tjelesni pregled i obdukcija leša (obdukcijски zapisnik, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti događaja, posebno mjesta, vremena, načina i sredstva kojim je ozljeda nanescena), saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja, a posebno načina /čime i kako/ povrjeđivanja oštećenika).

GLAVA SEDAMNAESTA KAZNENA DJELA PROTIV SLOBODE I PRAVA GRAĐANINA

Protupravno oduzimanje slobode Članak 166. KZRS (članak 179. KZFBiH, članak 176. KZBDBiH)

- (1) Tko drugoga protupravno zatvori, drži zatvorena ili mu na drugi način protupravno oduzme ili ograniči slobodu kretanja, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Ako djelo iz stavka 1. ovoga članka učini službena osoba zlouporabom službenoga položaja ili ovlasti, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Ako je protupravno oduzimanje slobode iz st. 1. i 2. počinjeno prema djetetu ili maloljetnoj osobi, ili je trajalo dulje od petnaest dana, ili je počinjeno na okrutan način, ili je osobi kojoj je protupravno oduzeta sloboda zbog toga teško narušeno zdravlje ili su nastupile druge teške posljedice, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.
- (4) Ako je uslijed djela iz st. 1, 2. i 3. nastupila smrt osobe kojoj je protupravno oduzeta sloboda, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do dvanaest godina.
- (5) Pokušaj djela iz st. 1. i 2. je kažnjiv.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Prema Ustavu Republike Srpske sloboda čovjeka je neprikosnovena i nikome ne može biti oduzeta sloboda, osim u slučajevima i u postupku koji su utvrđeni – propisani Zakonom, a sloboda kretanja i nastanjivanja građanima je zaštićena, pa je stoga kaznenopravno zaštićena ovim kaznenim djelom.

Radnja izvršenja se sastoji u oduzimanju slobode kretanja drugoj osobi. To se može učiniti na razne načine, kao što su zatvaranje u određene prostorije ili prostore, vezanje, oduzimanje ortopedskih pomagala, bez kojih se ta osoba ne može kretati i sl.

Oduzimanje slobode treba da je izvršeno protupravno (protivno odredbama ZKP-a).

Ovo je trajno kazneno djelo, jer se njime stvara jedno protupravno stanje koje traje koliko i oduzimanje slobode i traje sve do prestanka takvog protupravnog stanja, pa se i rok zastarjelosti računa od tog momenta, a ne od momenta protupravnog oduzimanja slobode.

Kazneno djelo može biti počinjeno samo s umišljajem, a počinitelj djela može biti svaka osoba, a djela iz stavka 2. ovoga članka samo službena osoba. U stavku 3. dan je kvalificirani oblik djela, a kvalifikatornu okolnost predstavlja posljedica djela, koja se ogleda u smrti zatvorene osobe – oštećenika.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid (zapisnik o očevidu s detaljnim opisom prostorije – prostora u kojemu je osoba bila zatvorena, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), **(3)** ako je osoba vezana ili na drugi način zatvorena, obvezno je izvršiti liječnički pregled, konstatirati ozljede, a u slučaju potrebe izvršiti i medicinsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** dok je u slučaju smrti obavezan pregled i obdukcija tijela (obdukcijski zapisnik, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – oštećenika i svjedoka (na okolnosti izvršenja djela, tko, kada i gdje mu je oduzeo slobodu i na koji način).

Ugrožavanje sigurnosti
Članak 169. KZRS
(članak 183. KZFBiH, članak 180. KZBDBiH)

- (1) Tko ugrozi sigurnost neke osobe ozbiljnom prijetnjom da će njoj ili njoj bliskoj osobi oduzeti život, teško ju tjelesno ozlijediti, oduzeti joj slobodu ili oteti ili nanijeti zlo podmetanjem požara, eksplozijom ili nekom drugom općeopasnom radnjom ili sredstvom, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora od jedne godine.
- (2) Ako je djelo iz stavka 1. ovoga članka počinjeno prema službenoj osobi u vezi s obavljanjem njezine funkcije, ili prema više osoba, ili je učinjeno u sastavu grupe ili zločinačke organizacije, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora do tri godine.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja kaznenoga djela sastoji se u ozbiljnoj prijetnji kojom se ugrožava sigurnost neke osobe. Ta prijetnja treba da je usmjerena protiv života i tijela osobe kojoj je upućena ili njoj bliskih osoba (supruga, djeca, roditelji i sl.) ili da je usmjerena na tjelesno ozljeđivanje ili nanošenje nekog drugog zla.

Ta prijetnja po svom sadržaju mora biti objektivno takva da izaziva strah i prepast u toj mjeri da se osoba kojoj je upućena smatra ugroženom.

Za postojanje djela nije bitno je li počinitelj i mislio ostvariti tu svoju prijetnju.

Djelo može biti učinjeno samo s umišljajem.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

U stavku 2. predviđen je teži oblik ovog djela, koje odlikuju kvalifikatorni elementi, kao što su prijetnja službenoj osobi u vezi obavljanjem njezine funkcije, ili ako je to učinjeno u sastavu grupe ili zločinačke organizacije. Za postojanje djela važno je da je ostvaren jedan od ovih kvalifikatornih elemenata.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – pisanoga tra-
ga u kojemu se prijeti oštećeniku (potvrda o privremenom
oduzimanju i predmeti), te vještačenje rukopisa (nalaz i mišlje-
nje vještaka) ili, u slučaju prijetnji SMS-porukama ili E-mailom,
obvezno privremeno oduzimanje predmeta – mobilnog tele-
fona ili računala (potvrda o privremenom oduzimanju pred-
meta i predmeti), te vještačenje mobilnog telefona ili računala
(nalaz vještačenja).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka –
oštećenika ili drugih svjedoka (na okolnosti: tko, kada i na koji
način mu je prijetio, jesu li prijetnje bile ozbiljne i kakav su do-
jam na njega ostavile /je li se uplašio i sl./).

Protuzakonita pretraga

Članak 171. KZRS

(članak 185. KZFBiH, članak 182. KZBDBiH)

- (1) Tko neovlašteno izvrši pretragu osobe ili njezinih stvari, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Ako djelo iz stavka 1. ovoga članka učini službena osoba zlouporabom službeno-
ga položaja ili ovlasti, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Pokušaj kaznenoga djela iz stavka 1. ovoga članka je kažnjiv.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Ovim kaznenim djelom štiti se sloboda čovjeka i njegovo do-
stojanstvo.

Radnja kaznenoga djela sastoji se u protuzakonitoj pretrazi
osobe i njezinih stvari. Pod pretragom osobe podrazumijeva
se pretraga tijela određene osobe i svih predmeta koje ta oso-

ba u vrijeme pretrage ima na sebi (odijelo, rublje i sl.) ili pri sebi (novčanik, oružje, torba, različiti pisani dokumenti i sl.).

U stavku 1. govori se o pretrazi osobe koju ne obavljaju ovlaštene službene osobe policije, nego neka treća osoba ili pak to rade ovlaštene službene osobe policije, ali izvan okvira službe. Ovdje se radi o pretrazi koja nema karakter procesne radnje.

U stavku 2. govori se o pretrazi, kao procesnoj radnji, koju poduzimaju ovlaštene službene osobe, ali na nezakonit način. Naime, odredbama čl. 115. do 128. ZKPRS, propisani su vrlo strogi uvjeti za pretragu stvari i osoba, pa se svaka pretraga protivna tim odredbama Zakona smatra nezakonitom.

Ovo kazneno djelo može se obaviti samo s umišljajem, koji mora obuhvaćati svijest o protupravnoj djelatnosti.

Počinitelj djela može biti samo službena osoba i ovo kazneno djelo može učiniti samo u obavljanju službene dužnosti ili u vezi sa službom u čiji djelokrug rada spadaju i ovi poslovi.

O pojmu službene osobe vidi čl. 147. KZRS.

Radnje dokazivanja – dokazi

Kod ovog kaznenoga djela prikupljaju se tzv. negativni dokazi, tj. da nije bilo naredbe za pretragu osobe i stvari, a da je pretraga izvršena, odnosno predmeti oduzeti, da se predmeti, umjesto u sudu, nalaze na nekom drugom mjestu ili da ih kao dokaza jednostavno nema.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti: tko, kada i gdje je izvršio pretragu i na koji način, je li postojala naredba za pretragu i je li mu prezentirana, posebno je li u toj pretrazi nešto oduzeto i što, gdje su te stvari itd.), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

GLAVA OSAMNAESTA KAZNENA DJELA PROTIV IZBORNIH PRAVA

Povreda slobode opredjeljenja birača

Članak 187. KZRS

(članak 195. KZFBiH, članak 192. KZBDBiH)

- (1) Tko silom, ozbiljnom prijetnjom, podmićivanjem, obmanom ili na drugi protupravan način prinudi drugoga ili na njega utječe da na izborima ili glasovanju glasuje za ili protiv određenog prijedloga, da uopće ne glasuje ili da glasuje u određenom smislu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako djelo iz stavka 1. ovoga članka učini član biračkoga odbora, izbornoga povjerenstva ili druga osoba u obavljanju dužnosti u vezi s izborima ili glasovanjem, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Dani dar ili druga imovinska korist oduzet će se.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Ovim kaznenim djelom štiti se sloboda odlučivanja birača.

Radnja počinjenja ovoga djela sastoji se u utjecanju na birača da na izborima glasuje za ili protiv određenog prijedloga ili da uopće ne glasuje ili u utjecanju na birača kako da glasuje.

Utjecanje se može izvršiti na razne načine: primjenom sile, ozbiljne prijetnje, podmićivanjem, ali i na druge načine, kao što su stavljanje u izgled mogućnosti da se dobije ili izgubi radno mjesto, da se dobiju ili ne dobiju neke zakonske prinadležnosti i sl. Kazneno djelo svršeno je poduzimanjem radnje izvršenja. Nije potrebno da je utjecaj na birača i uspio, tj. da je birač pod utjecajem počinitelja djela stvorio odluku kako će i za što glasovati, odnosno da uopće neće glasovati. Dostatno je da je na njega obavljan utjecaj u smislu ovoga kaznenog djela.

Pokušaj ovoga kaznenog djela, prema tome, nije moguć.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga stana i drugih prostorija koje koristi osumnjičenik (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – novca ili drugih darova koji se pronađu (potvrda o privremenom oduzimanju), prikupljanje drugih podataka i dokaza (u slučaju primjene sile medicinska dokumentacija o ozljedama oštećenika), vještačenje po vještaku medicinske struke (nalaz i mišljenje vještaka), u slučaju prijetnje E-mailom ili SMS-porukama privremeno oduzimanje predmeta – računala ili mobilnog telefona (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), pretraga i vještačenje sadržaja računala ili mobilnog telefona (nalaz i mišljenje vještaka) (2) za člana biračkoga odbora odluka izbornoga povjerenstva o imenovanju za člana.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti: tko, kada i gdje mu je prijetio ili na koji ga je način podmićivao i je li to bilo u vezi s izborima), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Zlouporaba biračkog prava

Članak 188. KZRS

(članak 196. KZFBiH, članak 193. KZBDBiH)

- (1) Tko na izborima ili glasovanju glasuje umjesto drugoga pod njegovim imenom ili na istom glasovanju ponovno glasuje ili pokuša glasovati iako je već glasovao, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Istom kaznom kaznit će se i tko sudjeluje na izborima ili glasovanju iako zna da nema biračko pravo.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Zlouporaba biračkog prava u smislu ovoga kaznenog djela sastoji se u glasovanju umjesto drugoga, i to pod njegovim imenom ili u ponovnom glasovanju, odnosno pokušaju glasanja o istoj stvari.

U stavku 2. dan je poseban oblik ovoga kaznenog djela, a djelo čini ona osoba koja sudjeluje na izborima ili na kakvom glasanju, a zna (svjesna je) da uopće nema biračko pravo (da bira ili bude birana).

Ovo kazneno djelo može biti učinjeno samo s umišljajem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (odluka o raspisivanju izbora /općih ili lokalnih/, izvod iz biračkoga popisa s imenom počinitelja, izvod iz biračkoga popisa s potpisom počinitelja u rubrici druge osobe), grafološko vještačenje potpisa (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika umjesto kojega je glasovao počinitelj, saslušanje svjedoka – članova biračkoga odbora i drugih svjedoka (na okolnosti: tko, kada i kako je glasovao umjesto druge osobe).

Izborna prijevara

Članak 191. KZRS

(članak 198. KZFBiH, članak 195. KZBDBiH)

Tko dodavanjem, oduzimanjem, brisanjem glasova ili na neki drugi način krivotvori rezultate izbora ili glasanja, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Ovo kazneno djelo sastoji se u krivotvorenju rezultata izbora ili glasovanja, koje se može učiniti dodavanjem, oduzimanjem ili brisanjem glasova ili potpisa, zatim netočnim brojanjem glasova, netočnim objavljivanjem rezultata izbora ili glasovanja, neistinitim upisivanjem rezultata u izborne isprave, kao i na drugi način.

Djelo, dakle, ima više oblika, ali im je zajednički predmet kaznenoga djela – rezultati izbora ili glasovanje.

Kazneno djelo može biti učinjeno samo s umišljajem.

Počinitelj djela može biti svaka osoba, ali će u praksi to obično biti član biračkoga odbora ili druga osoba kojoj je povjerena određena dužnost u vezi s izborima ili glasovanjem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – birački popis za određeno biračko mjesto s potpisima građana, zapisnik biračkoga odbora o brojanju glasova, izvješće općinskom izbornom povjerenstvu (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), u slučaju potrebe grafološko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (za članove biračkoga odbora odluka izbornoga povjerenstva o imenovanju za člana ili predsjednika biračkoga odbora).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka (na okolnosti brojanja glasova i sačinjavanja zapisnika, odnosno / lažnog/ izvješća općinskom izbornom povjerenstvu, osobito sadržaja tog zapisnika).

GLAVA DEVETNAESTA KAZNENA DJELA PROTIV SPOLNOG INTEGRITETA

Silovanje

Članak 193. KZRS

(članak 203. KZFBiH, članak 200. KZBDBiH)

- (1) Tko drugoga prinudi na obljubu ili neku drugu spolnu radnju uporabom sile ili prijetnje da će izravno napasti na život ili tijelo te ili njemu bliske osobe, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.
- (2) Ako je djelo iz stavka 1. ovoga članka izvršeno prema maloljetniku, ili na osobito okrutan ili osobito ponižavajući način, ili je istom prigodom počinjeno više silovanja od više počinitelja, ili je uslijed djela nastupila teška tjelesna ozljeda, teško narušavanje zdravlja ili trudnoća silovane ženske osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.
- (3) Ako je uslijed djela iz stavka 1. ovoga članka nastupila smrt silovane osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.
- (4) Ako je uslijed djela iz stavka 2. ovoga članka nastupila smrt silovane osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.
- (5) Tko djelo iz stavka 1. ovoga članka učini iz mržnje, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.
- (6) Tko drugoga prinudi na obljubu ili neku drugu spolnu radnju ozbiljnom prijetnjom da će za njega ili njemu blisku osobu otkriti nešto što bi štetilo njegovoj časti ili ugledu ili prijetnjom nekim drugim teškim zlom, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo silovanja sastoji se od uporabe sile ili prijetnje, obljube druge osobe ili poduzimanja neke druge spolne radnje prema toj osobi.

Prema tome, radi se o dvokratnom kaznenom djelu, gdje se uporaba sile ili prijetnje pojavljuje kao sredstvo izvršenja obljube ili poduzimanja neke druge spolne radnje.

Sukladno tomu, radnja izvršenja ovoga kaznenog djela počinje primjenom sile ili prijetnje prema oštećeniku ili njemu bliskoj osobi. Sila, u smislu ovoga kaznenog djela, jeste uporaba svake snage, a u praksi je to obično uporaba fizičke snage. Pod silom se, međutim, podrazumijevaju i uporaba hipnoze ili omamljujućih sredstava, a u cilju da se osoba protiv svoje volje dovede u besvjesno stanje ili da se onesposobi za otpor.

Uporaba sile ne mora uvijek biti takva da ostavlja tragove na tijelu oštećenika, ali mora biti takva da je pogodna da svlada otpor i izravno omogućiti obljubu, odnosno drugu spolnu radnju.

Otpor oštećenika mora biti ozbiljan, što znači da je rezultat ozbiljne odluke da se izbjegne spolni čin ili druga spolna radnja. Prividan otpor, koji se pruža zbog stida ili nekih drugih razloga, ne treba smatrati ozbiljnim otporom, koji se traži u smislu postojanja ovoga kaznenog djela.

Ovo kazneno djelo, prema zakonskoj formulaciji, ne pravi razliku između osoba u bračnoj zajednici od onih koji nisu u bračnoj zajednici, što znači da je djelo moguće i u bračnoj zajednici.

Nadalje, djelo ne pravi razliku (kao ranije) ni kod oštećenika, odnosno pasivnog subjekta. Dok je ranije to morala biti osoba ženskoga spola, danas to nije uvjet za postojanje djela.

Kazneno djelo može biti počinjeno samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest počinitelja da se uporabom sile svladava ozbiljan otpor druge osobe.

Ovo kazneno djelo spada u vlastoručna kaznena djela, što znači da ga može ostvariti samo pojedinac samostalno, tako da kod ovoga kaznenog djela nije moguće suizvršiteljstvo, niti neizravno počinjenje.

U stavcima 2, 3, 4. i 5. dani su kvalificirani oblici djela razvrstani s obzirom na svojstvo oštećenika, način obavljanja djela, nastupjele posljedice i sl.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na licu mjesta (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi – izuzimanje bioloških tragova s lica mjesta, npr. dlake, krv, ostaci kože i sl.), liječnički pregled oštećenika radi evidencije ozljeda (zapisnik i medicinska dokumentacija), uzimanje brisa i utvrđivanje prisutnosti spermatozoida počinitelja u tijelu ili na tijelu žrtve, uzimanje nespornih uzoraka dlake, krvi, kože i sl. od oštećenika ili počinitelja (zapisnik), a u slučaju potrebe DNK analiza, te medicinsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti događaja, a posebice uporabe sile ili prijetnje, te načina obljube ili poduzimanja neke druge spolne radnje), saslušanje svjedoka (okolnosti: /kao prethodno/, osobito mjesta, vremena i načina počinjenja djela).

Obljuba nad nemoćnom osobom

Članak 194. KZRS

(članak 204. KZFBiH, članak 201. KZBDBiH)

- (1) Tko nad drugom osobom izvrši obljubu ili drugu spolnu radnju iskoristivši njezinu duševnu bolest, nedovoljnu duševnu razvijenost, drugu duševnu poremećenost, nemoć ili kakvo drugo stanje te osobe zbog kojega ona nije sposobna za otpor, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (2) Ako je kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka učinjeno prema maloljetniku, ili na osobito okrutan ili osobito ponižavajući način, ili je istom prigodom učinjeno

više djela od više počinitelja, ili je nastupila teška tjelesna ozljeda, teško narušavanje zdravlja ili trudnoća nemoćne ženske osobe, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.

- (3) Ako je uslijed djela iz stavka 1. ovoga članka nastupila smrt osobe prema kojoj je djelo počinjeno, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.
- (4) Ako je uslijed djela iz stavka 2. ovoga članka nastupila smrt osobe prema kojoj je djelo počinjeno, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo se sastoji u obljubi ili obavljanju neke druge spolne radnje nad drugom osobom (ženskoga ili muškoga spola) iskorištavanjem nekog stanja u kojemu se nalazi ta osoba, a zbog kojega ona nije sposobna za otpor. Stanje koje se u smislu ovoga kaznenog djela može iskoristiti je duševna bolest, nedovoljna duševna razvijenost ili druga duševna poremećenost (što se uvijek utvrđuje vještačenjem), nemoć i kakvo drugo stanje osobe zbog kojeg ona nije sposobna za otpor.

Duševna bolest je bolest cerebralnoga živčanog sustava, koja se ispoljava u patološkim poremećajima i procesima psihičkih funkcija.

Nedovoljna duševna razvijenost je ono stanje koje odgovara dobi djeteta do 14 godina. Takva osoba, zbog nedovoljne duševne razvijenosti, nije sposobna da slobodno i valjano odluči o stupanju u seksualne odnose ili obavljanje neke druge spolne radnje, pa zato za postojanje djela nije od utjecaja je li se djelo dogodilo s njezinim pristankom ili ne.

Pod drugim duševnim poremećajima treba podrazumijevati privremenu duševnu poremećenost za vrijeme sna, izazvanu trovanjem alkoholom ili uporabom raznih omamljujućih sredstava i sl.

Oblik vinosti je umišljaj, koji treba obuhvatiti i svijest da se obljuba ili druga spolna radnja obavlja nad osobom koja nije sposobna za pružanje otpora uslijed nekog od navedenih stanja. U stavcima 2. i 3. jasno su dani kvalificirani oblici ovoga kaznenog djela, koje odlikuju posljedice i način počinjenja kaznenog djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi članak 193, prikupljanje drugih podataka i dokaza (za oštećenika dokumentaciju iz koje je vidljivo da se radi o duševno bolesnoj osobi ili osobi nedovoljne duševne razvijenosti ili, pak, o nekoj drugoj stalnoj ili privremenoj bolesti ili stanju zbog kojeg je ta osoba nesposobna za otpor počinitelju, **(2)** za maloljetnika rodni list, u slučaju povrjeđivanja medicinska dokumentacija, u slučaju trudnoće nalaz ginekologa, vještačenje po vještaku medicinske struke (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** i **(4)** tjelesni pregled i obdukcija leša (obdukcijски zapisnik, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti događaja, posebno mjesta i vremena, te načina obljube), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Spolno nasilje nad djetetom

Članak 195. KZRS

(članak 207. KZFBiH, članak 204. KZBDBiH)

- (1) Tko izvrši obljubu ili drugu spolnu radnju s djetetom, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (2) Tko izvrši nasilnu obljubu ili drugu spolnu radnju s djetetom (članak 195) ili s nemoćnom osobom (članak 194), kaznit će se kaznom zatvorom od tri do petnaest godina.

- (3) Ako djelo iz st. 1. i 2. ovoga članka izvrši nastavnik, odgojitelj, staratelj, usvojitelj, liječnik, vjerski službenik ili druga osoba zlouporabom svoga položaja prema djetetu koje mu je povjereno radi učenja, odgoja, čuvanja ili njege, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od pet do petnaest godina.
- (4) Ako je djelo iz st. 1, 2. i 3. ovoga članka počinjeno na osobito okrutan ili osobito ponižavajući način, ili je istom prigodom učinjeno više djela od više počinitelja, ili postoji veliki nesrazmjer u zrelosti i dobi između počinitelja i žrtve, ili je uslijed djela nastupila teška tjelesna ozljeda, teško narušavanje zdravlja ili trudnoća silovane ženske osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.
- (5) Ako je uslijed djela iz st. 1. do 4. ovoga članka nastupila smrt djeteta, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Ovim kaznenim djelom štite se maloljetnici koji nisu navršili 14 godina od obljube ili neke druge spolne radnje. Kazneno-pravna zaštita seksualnog integriteta djece do 14 godina zasniva se na saznanjima o njihovoj nedovoljnoj duševnoj razvijenosti, zbog čega se pretpostavlja da nisu u stanju samostalno donositi odluke u tom pogledu. Sukladno tomu, pristanak djeteta koje nije navršilo četrnaest godina na obljubu ili neku drugu spolnu radnju nema utjecaja na postojanje ovoga kaznenog djela.

Oblik vinosti je umišljaj, koji mora obuhvatiti i svijest da se obljuba ili druga spolna radnja obavlja nad osobom koja nije navršila 14 godina.

I ovo kazneno djelo spada u tzv. vlastoručna kaznena djela, koja može ostvariti pojedinac samostalno i kod kojih nije moguće suizvršiteljstvo ili neizravno počinjenje.

U stavcima 2, 3, 4. i 5. ovoga članka dani su kvalificirani oblici osnovnog djela, a oni su razvrstani po načinu počinjenja djela, svojstvu počinitelja, te vrsti i težini nastupjelih posljedica.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na licu mjesta (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi – izuzimanje bioloških tragova, npr. dlake, sluzi, krvi, kože i sl. radi DNK analize), tjelesni pregled – ginekološki pregled pasivnog subjekta (zapisnik i medicinska dokumentacija), medicinsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** u slučaju teških tjelesnih ozljeda ili trudnoće pasivnog subjekta odgovarajuće medicinsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), **(5)** u slučaju smrti obvezan pregled i obdukcija tijela djeteta (obdukcijски zapisnik, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti poduzimanja obljube ili druge spolne radnje od počinitelja, kada, gdje i kako), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Trgovina ljudima radi vršenja prostitucije **Članak 198. KZRS** **(članak 210. KZFBiH, članak 207. KZBDBiH)**

- (1) Tko radi zarade ili druge koristi navodi, potiče ili namamljuje drugog na pružanje seksualnih usluga, ili na drugi način omogućiti njegovu predaju drugome radi pružanja seksualnih usluga, ili na bilo koji način sudjeluje u organiziranju ili vođenju pružanja seksualnih usluga, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Tko radi zarade ili druge koristi silom ili prijetnjom uporabe sile ili nanošenja značajne štete drugog prinudi ili prijevarom navede na pružanje seksualnih usluga, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

- (3) Kaznom iz stavka 2. kaznit će se i tko radi zarade ili druge koristi, na način naveden u prethodnome stavku, koristeći tešku situaciju proisteklu iz boravka neke osobe u stranoj zemlji, prisili ili navede tu osobu na pružanje seksualnih usluga ili radi njezina navođenja na to profesionalno angažira drugu osobu.
- (4) Ako su djela iz prethodnih stavaka izvršena prema djetetu ili maloljetniku, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina.
- (5) Za postojanje djela iz ovoga članka nije značajno da li se osoba koja se prinuđava, navodi ili podvodi već ranije bavila prostitucijom.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Temeljni oblik djela postoji kada se druga osoba, radi zarade, navodi, potiče ili namamljuje na pružanje seksualnih usluga ili kada se na drugi način omogući njezina predaja drugome radi pružanja seksualnih usluga ili na bilo koji način sudjeluje u organiziranju ili vođenju pružanja seksualnih usluga. Prema tome, radnja izvršenja alternativno je određena, tako da je za postojanje djela dovoljno poduzeti bilo koju zakonom određenu radnju.

Pod navođenjem, poticanjem ili namamljivanjem druge osobe na pružanje seksualnih usluga treba podrazumijevati sve one radnje kojima se druga osoba potiče na pružanje seksualnih usluga, odnosno one radnje kojima se kod druge osobe stvara ili učvršćuje odluka da se bavi pružanjem seksualnih usluga. Pri tome nije bitno je li se ta osoba već bavila obavljanjem seksualnih usluga ili ne, jer je zakonodavac inkriminirao samu radnju navođenja, poticanja ili namamljivanja drugog na pružanje seksualnih usluga.

Pod omogućavanjem predaje pasivnog subjekta drugome radi pružanja seksualnih usluga trebalo bi podrazumijevati stvaranje uvjeta za vršenje seksualnih usluga između tih oso-

ba, npr. osiguranje prostorije za obavljanje seksualnih usluga, dovođenje pasivnog subjekta na određeno mjesto, posredovanje između tih osoba itd.

Prema tome, inkriminirana je bilo kakva uloga u organizaciji i vođenju poslova prostitucije (npr. organizacija ili vođenje noćnih barova, klubova, javnih kuća, različitih agencija za pratnju na službenim putovanjima ili za pratnju na turističkim putovanjima i sl.).

Bitan element djela je da se navedene radnje poduzimaju radi vlastite zarade – u novcu ili nekoj drugoj robi, odnosno u nekom drugom vidu. Pri tome nije od značaja je li i pasivni subjekt također ostvario neku zaradu.

Počinitelj djela može biti svaka osoba, a pasivni subjekat mora biti punoljetna osoba ženskoga ili muškoga spola.

Pod seksualnim uslugama podrazumijevaju se obljuba i svaka druga spolna radnja kojom se može postići zadovoljavanje spolnog nagona.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavcima 2, 3. i 4. dati su kvalificirani oblici osnovnog djela, razvrstani s obzirom na način obavljanja djela (uporaba sile ili prijetnje), svojstva pasivnog subjekta (maloljetan ili ne), njegove egzistencijalne ili uopće životne situacije (boravak u inozemstvu itd.).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na licu mjesta (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretraga prostorija (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – evidencije zarada i druge dokumentacije (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), u slučaju posebnih istražnih rad-

nja (CD i transkripti razgovora ili dokumentacija i videomaterijal nastao praćenjem i tehničkim snimanjem), **(4)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (za dijete ili maloljetnika rodni list i dr.).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti: tko, kada i kako, posebno načina i mjesta privođenja), saslušanje svjedoka (na okolnosti: tko, kada i gdje, posebno mjesta i načina obavljanja djela od počinitelja).

GLAVA DVADESETA KAZNENA DJELA PROTIV BRAKA I OBITELJI

Rodoskrvnuće

Članak 201. KZRS

(članak 213. KZFBiH, članak 210. KZDBiH)

- (1) Tko izvrši obljubu s krvnim rođakom u ravnoj liniji ili s bratom, odnosno sa sestrom, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine ili novčanom kaznom.
- (2) Tko djelo iz stavka 1. izvrši s djetetom ili maloljetnikom, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Prema žrtvi djela iz stavka 2. koja je u vrijeme počinjanja djela bila maloljetna neće biti primijenjene kaznene sankcije. Ovo vrijedi i u slučaju kada je djelo nastavljeno nakon što je žrtva postala punoljetna.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Rodoskrvnuće je dragovoljna obljuba između srodnika po krvi, pa su razlozi njegova inkriminiranja uglavnom moralne i zdravstvene prirode.

Osnovni oblik djela inkriminira obljubu između krvnih rođaka u ravnoj liniji, do bilo kojeg stupnja, i u pobočnoj liniji do drugog stupnja, odnosno s rođenim bratom ili rođenom sestrom. Prema zakonskom opisu djela, za izvršenje djela neophodno je sudjelovanje dviju osoba, tako da ne možemo govoriti o počinitelju i pasivnom subjektu, nego o dvoje počinitelja. Bitno je da se radi o dvoje punoljetnih počinitelja koji su u određenom krvnom srodstvu.

Djelo će postojati i onda kada počinitelji imaju samo jednog zajedničkog roditelja (brat ili sestra po majci ili po ocu).

Radnja izvršenja kod ovoga kaznenog djela određena je kao obljuba, što znači da obavljanje nekih drugih spolnih radnja ne predstavlja ovo kazneno djelo.

Kvalificirani oblik ovoga djela postoji ako je djelo učinjeno s djetetom ili maloljetnikom.

Međutim, da bi se izbjeglo kažnjavanje maloljetnika, zakonodavac je dodao stavak 3.a, i prema toj odredbi maloljetnik neće biti kažnjen ni ako se taj odnos nastavi i nakon punoljetstva. Zato u svakom konkretnom slučaju imamo jednog osumnjičenika, odnosno optuženika, a to je punoljetna osoba. Oblik vinosti je umišljaj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: kao i kod ostalih kaznenih djela gdje je predmet kaznenoga djela obljuba.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti obljube, osobito dragovoljnosti toga odnosa, a posebice vrste i stupnja srodstva počinitelja i oštećenika), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Oduzimanje maloljetnika

Članak 205. KZRS

(članak 217. KZFBiH, članak 214. KZBDBiH)

- (1) Tko maloljetnika protupravno zadrži ili oduzme roditelju, posvojitelju, staratelju ili ustanovi, odnosno osobama kojima je povjeren, tko ga zadržava ili sprječava da bude kod osobe koja ima pravo na njega, ili onemogućava izvršenje odluke kojom je maloljetnik povjeren određenoj osobi, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.

- (2) Ako je djelo iz stavka 1. ovoga članka počinjeno iz koristoljublja ili drugih niskih pobuda ili je uslijed djela teže ugroženo zdravlje, odgoj ili školovanje maloljetnika, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Počinitelja djela iz stavka 1. i 2. ovoga članka koji dragovoljno preda maloljetnika osobi ili ustanovi kojoj je on povjeren ili omogućiti izvršenje odluke o povjeravanju maloljetnika sud može osloboditi kazne.
- (4) Pri izricanju uvjetne osude za djelo iz st. 1. i 2. ovoga članka sud može počinitelju odrediti obvezu da u određenom roku preda maloljetnika osobi ili ustanovi kojoj je maloljetnik povjeren ili da omogućiti izvršenje odluke kojom je maloljetnik povjeren određenoj osobi ili ustanovi.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja ovoga kaznenog djela određena je kao zadržavanje ili oduzimanje maloljetnika. Pod zadržavanjem se podrazumijeva svaka radnja kojom se prekida ili onemogućava faktičko vršenje prava ovlaštenih osoba na staranje o maloljetniku. Za postojanje ovog djela dostatno je da počinitelj spriječi, na bilo koji način i u bilo koje vrijeme, povratak maloljetnika osobi koja je, izvršnom sudskom ili odlukom centra za socijalni rad, ovlaštena da se o njemu stara. Najčešći primjeri iz prakse su slučajevi kada otac ili majka odvedu dijete, jer im je taj kontakt odobren sudskom presudom ili odlukom centra za socijalni rad, a potom ga ne vrate roditelju kojem je dijete inače povjeren na smještaj, čuvanje i odgoj.

Radnje izvršenja su različite: da se dijete drži zatvoreno u stanu ili nekoj prostoriji, da se dijete nagovori da se ne vraća i sl. Zadržavanje u smislu ovoga kaznenog djela postoji i kada je maloljetnik dao inicijativu da ostane kod te osobe.

Oduzimanje maloljetnika znači njegovo protupravno odvođenje od osoba koje su ovlaštene da se o njemu staraju, tako da one više nemaju faktičku mogućnost da to čine. Oduzimanje se

može izvršiti na različite načine, kao što su prinuda, obmana i sl. Djelo može biti učinjeno samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest o protupravnosti radnje izvršenja.

Teži ili kvalifikatorni oblik djela postoji ako je osnovni oblik djela izvršen iz koristoljublja ili drugih niskih pobuda ili ako je uslijed djela teže ugroženo zdravlje, odgoj ili školovanje maloljetnika.

Pod koristoljubljem treba podrazumijevati namjeru da se kaznenim djelom ostvari neka korist, bilo materijalna ili nematerijalna, sadašnja ili buduća korist. Smatrat će se da je djelo učinjeno iz koristoljublja ako je izvršeno da bi počinitelj koristio maloljetnika kao radnu snagu ili da bi ga koristio za prosjačenje i sl. Što su niske pobude, u smislu ovoga kaznenog djela, odlučuje sud u svakom konkretnom slučaju, a obično su one izraz ego-centrizma, mržnje, želje za osvetom i sl.

Međutim, i druge pobude mogu predstavljati ovu kvalifikatornu okolnost, kao što je to odvođenje djeteta radi obavljanja obljuje i sl. Teži oblik djela postoji kada je osnovnim djelom teže ugroženo njegovo zdravlje, školovanje ili odgoj. Teže ugožavanje zdravlja postoji onda kada je dijete takvog zdravstvenog stanja da mu je potrebna stalna liječnička njega i pomoć, a počinitelj ga odvede u mjesto gdje nema nikakve zdravstvene ustanove ili gdje nema odgovarajuće zdravstvene ustanove. Teže ugožavanje školovanja postojat će kada je počinitelj djela dijete odveo u mjesto gdje nema škole ili je ona kilometrima daleko od adekvatne prometne linije itd.

Subjektivnu stranu djela čini umišljaj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (presuda ili rješenje s klauzulom pravomoćnosti, kojom je dijete povjereno na

smještaj, čuvanje ili odgoj jednom od roditelja, nekoj ustanovi ili trećoj osobi, službeno izvješće policije ili centra za socijalni rad da se dijete nalazi na nekom drugom mjestu).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika – roditelja kojemu je dijete povjereno (na okolnosti: koje tijelo i kada mu je dijete povjerilo na čuvanje i odgoj, na koji je način počinitelj došao do djeteta, kada i kuda je odveo dijete, od kada ga nije vratio itd.), saslušanje svjedoka i socijalnog radnika na iste okolnosti.

Nasilje u obitelji ili obiteljskoj zajednici

Članak 208. KZRS

(članak 222. KZFBiH, članak 218. KZBDBiH)

- (1) Tko primjenom nasilja, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili psihičko zdravlje člana svoje obitelji ili obiteljske zajednice, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako je pri počinjenju djela iz stavka 1. ovoga članka uporabljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno tijelo teško ozlijediti ili zdravlje narušiti, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (3) Ako je uslijed djela iz st. 1. i 2. ovoga članka nastupila teška tjelesna ozljeda ili teško narušavanje zdravlja ili ako su ona činjena prema maloljetniku, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.
- (4) Ako je uslijed djela iz prethodnih stavaka nastupila smrt člana obitelji ili obiteljske zajednice, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do dvanaest godina.
- (5) Tko oduzme život članu obitelji ili obiteljske zajednice kojeg je prethodno zlostavljao, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina.
- (6) Pod obitelji ili obiteljskom zajednicom u smislu ovog djela podrazumijevaju se i bivši supružnici i njihova djeca, kao i roditelji bivših supružnika.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja izvršenja ovoga kaznenog djela određena je posljedicom, što znači da će djelo postojati neovisno od toga koji je oblik nasilja primijenjen (sila, drsko ili bezobzirno ponašanje), ako je time ugrožen mir, tjelesna cjelovitost ili psihičko zdravlje člana obitelji ili obiteljske zajednice. Najčešće se radi o uporabi fizičke sile (udaranje, guranje, šamaranje, čupanje za kosu, nanošenje lakih tjelesnih ozljeda i sl.). Međutim, radnja izvršenja može se sastojati u obavljanju psihičkog, emocionalnog, ekonomskog ili duhovnog nasilja.

Pod drskim ili bezobzirnim ponašanjem moglo bi se podrazumijevati svako ono ponašanje koje odstupa od uobičajenog postupanja u obiteljskim odnosima, npr. grub i ohol odnos prema članovima obitelji, odnosno ponašanje koje ukazuje na očitu netrpeljivost počinitelja prema članovima svoje obitelji, odnosno obiteljske zajednice.

Kazneno djelo novo je u Kaznenom zakonu RS i specifično u pogledu svojih subjekata. Naime, počinitelj i pasivni subjekt moraju biti osobe iz iste obitelji, odnosno obiteljske zajednice. Obitelj čine bračni drugovi i njihova djeca, dok obiteljsku zajednicu čine razvedeni bračni drugovi (bivši supružnici), njihova djeca i roditelji bračnih drugova.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavku 2. dan je kvalificirani (teži) oblik djela, kada je počinitelj uporabio oružje ili neko drugo sredstvo prikladno da tijelo teško ozlijedi ili zdravlje naruši. Pod oružjem se podrazumijeva kako vatreno tako i hladno oružje. Primjeri opasnih oruđa prikladnih da tijelo teško tjelesno ozlijede su: sjekira, čekić, lopata, vile i sl. Pod drugim sredstvima podrazumijevaju se: bejzbol palica, kolac, staklena boca, kamen i sl.

U stavku 3. dan je još jedan kvalificirani oblik ovog djela, a kvalifikatorne okolnosti predstavljaju teška tjelesna ozljeda i okolnost da je djelo učinjeno prema maloljetniku.

U stavku 4. dan je sljedeći kvalificirani oblik djela kada je uslijed djela iz prethodnih stavaka nastupila smrt pasivnog subjekta. Pri tome nije važno je li smrt nastupila kao rezultat djelovanja počinitelja ili je on uzrokovao smrt pasivnog subjekta ili je smrt nastupila kao rezultat aktivnosti samog pasivnog subjekta. Drugim riječima, djelo postoji i kada je smrt nastupila dok se pasivni subjekt pokušavao spasiti od nasilja ili kada je pasivni subjekt, ne mogavši se zaštititi od nasilja, izvršio samoubojstvo. Kaznena odgovornost počinitelja u tom se slučaju cijeni u smislu odredbe čl. 17. KZRS (odgovornost za težu posljedicu).

U stavku 5. radi se o ubojstvu s umišljajem člana svoje obitelji ili obiteljske zajednice koga je počinitelj prethodno zlostavljao (jedan oblik teškog ubojstva), za što je predviđena najstrožija kazna.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na licu mjesta (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretraga stana i drugih prostorija počinitelja (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje oružja ili opasnog oruđa kojim je djelo učinjeno (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), liječničko uvjerenje za oštećenika, vještačenje tjelesnih ozljeda (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (za maloljetnika rodni list), ako se radi o narušavanju psihičkog zdravlja pasivnog subjekta obvezno psihijatrijsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** u slučaju smrti pasivnog subjekta pregled i obdukcija tijela (obdukcijски nalaz, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti vremena, načina i mjesta počinjenja djela, a posebice je li se isto događalo i ranije, koliko puta, od kada itd.), saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja, a posebice je li se nasilje događalo i ranije).

Izbjegavanje davanja izdržavanja **Članak 210. KZRS** **(članak 223. KZFBiH, članak 219. KZBDBiH)**

- (1) Tko izbjegava davanje izdržavanja za osobu koju je po zakonu dužan izdržavati, a ta dužnost je utvrđena na temelju izvršne sudske odluke ili izvršne nagodbe pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Ako su uslijed djela iz stavka 1. ovoga članka nastupile teške posljedice za izdržavanu osobu, počinitelj će se kazniti zatvorom do dvije godine i novčanom kaznom.
- (3) Pri izvršenju uvjetne osude sud može počinitelju odrediti obvezu da izmiri dospjele obveze i da uredno daje izdržavanje.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Osnovnim oblikom djela inkriminirano je izbjegavanje davanja izdržavanja za osobu koju je počinitelj, po zakonu, dužan izdržavati, a ta je dužnost utvrđena na temelju izvršne sudske odluke ili izvršne nagodbe pred sudom ili drugim nadležnim tijelom.

Dakle, radnja počinjenja određena je kao izbjegavanje (a ne neplaćanje) davanja izdržavanja. Izbjegavanje je objektivno-subjektivna kategorija koja pretpostavlja mogućnost davanja izdržavanja i svjesno izbjegavanje te obveze. Izbje-

gavanje davanja izdržavanja može se manifestirati kao aktivno činjenje ili propuštanje određenog činjenja s ciljem da se trajno ili privremeno onemogući realiziranje odluke o izdržavanju.

U praksi su to obično aktivna činjenja, kao što su: stvarno ili fiktivno otuđenje imovine, promjena mjesta boravka ili prebivališta, prikrivanje izvora prihoda i sl. Međutim, izbjegavanje davanja izdržavanja postojat će i onda kada počinitelj odbije ponuđeno zaposlenje, koje odgovara njegovoj stručnoj spremi ili takvo slično zaposlenje.

S obzirom na to da je radnja počinjenja kod ovoga kaznenog djela određena kao izbjegavanje davanja izdržavanja, neće svako nedavanje izdržavanja predstavljati radnju počinjenja kod ovoga kaznenog djela, već samo svjesno i namjerno propuštanje da se to učini, iako je počinitelj bio u mogućnosti davati uizdržavanje.

Zato je u svakom pojedinačnom slučaju potrebno utvrditi ovu mogućnost počinitelja. Prema tome, ako počinitelj nije u mogućnosti davati izdržavanje, ovo kazneno djelo neće postojati. Djelo postoji i kada počinitelj plaća manji iznos od dosuđenoga, a u mogućnosti je plaćati cio iznos.

Djelo može biti počinjeno samo s umišljajem.

Ako netko ima obvezu davati izdržavanje za suprugu i dvoje djece, nedavanjem izdržavanja on čini onoliko kaznenih djela koliko ima oštećenih (idealni stjecaj).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (presuda ili sudska nagodba s klauzulom izvršnosti, rješenje ili ugovor o radu za počinitelja, ili rješenje o nekom njegovom privatnom obrtu / odobrenje za rad/, obračun zarade, podaci o njegovoj imovi-

ni i sl., ako je otuđio imovinu – ugovor o prijenosu vlasništva, rješenje suda o prinudnom izvršenju, zapisnik suda o pljenidbi stvari i sl.).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti: da počinitelj ne plaća izdržavanje i od kada, posebice zašto to ne čini, odnosno ima li objektivnih mogućnosti za to), saslušanje svjedoka (na iste okolnosti, posebice što to konkretno počinitelj čini da bi izbjegao plaćanje izdržavanja).

GLAVA DVADESET PRVA KAZNENA DJELA PROTIV ZDRAVLJA LJUDI

Neovlaštena proizvodnja i promet opojnih droga

Članak 224. KZRS

(članak 238. KZFBiH, članak 232. KZBDBiH)

- (1) Tko neovlašteno proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju, ili tko radi prodaje kupuje, drži ili prenosi, ili tko posreduje u prodaji ili kupovini ili na drugi način neovlašteno stavlja u promet stvari ili pripravke koji su proglašeni opojnim drogama, kaznit će se kaznom zatvora od tri do deset godina.
- (2) Ako je djelo iz stavka 1. ovoga članka učinjeno od više počinitelja, ili je počinitelj ovoga djela organizirao mrežu preprodavatelja ili posrednika, ili je za izvršenje djela iskoristio dijete ili maloljetnika, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od pet do petnaest godina.
- (3) Tko neovlašteno pravi, nabavlja, posjeduje ili daje na uporabu opremu, materijal ili stvari za koje zna da su namijenjene proizvodnji opojnih droga, kaznit će se kaznom zatvora od tri do pet godina.
- (4) Počinitelja koji prijavi od koga nabavlja opojne droge, sud može blaže kazniti ili osloboditi kazne.
- (5) Opojne će se droge i sredstva za njihovo pripravljanje oduzeti.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Pod opojnom drogom podrazumijeva se svaka tvar prirodno-ga ili sintetičkoga podrijetla, uključujući i psihotropne stvari, uvrštene u listu opojnih droga i psihotropnih stvari (Službeni glasnik BiH, br. 8/06).

Djelo čini onaj tko proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju, ili tko radi prodaje kupuje, drži ili prenosi, ili tko posreduje u prodaji ili kupnji ili na drugi način neovlašteno stavlja u promet

tvari ili pripravke koji su proglašeni opojnim drogama. Svi pojmovi koji čine obilježje osnovnog djela razumljivi su sami po sebi. Smatramo da je nužno objasniti samo pojmove proizvodnje i prerade, premda su i oni u velikoj mjeri određeni i jasni. Primjera radi, kod opojne droge marihuane proizvodnja počinje sijanjem sjemena u zemlju, s obzirom na to da je u praksi bilo slučajeva da se i samo nabavljanje sjemena označavalo kao početak procesa proizvodnje. Prerada je već tehnološki proces kojim se iz prirodnih ili sintetičkih tvari dobija opojna droga. Djelo može biti učinjeno samo s umišljajem. Osim radnja dokazivanja kod ovih kaznenih djela uvijek je nužno provesti otvaranje dokaza (čl. 135. ZKP-a) i narediti vještačenje pronađenih tvari kako bi se na egzaktn način utvrdilo radi li se uopće o opojnoj drogi i o kojoj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na licu mjesta (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretraga stana i drugih prostorija (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – droge ili druge psihotropne tvari, **(3)** oprema, materijal ili tvari namijenjene proizvodnji opojnih droga (potvrda o privremenom oduzimanju i predmeti), otvaranje privremeno oduzetih predmeta (zapisnik o otvaranju i fotodokumentacija), vještačenje droge (nalaz i mišljenje vještaka), za slučaj da su provedene posebne istražne radnje (CD i pisani transkripti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka (na okolnosti vrste droge, načina njezine nabavke i prodaje - kupovine, količine, koliko je puta svjedok kupio drogu od osumnjičenika).

Omogućavanje uživanja opojnih droga
Članak 225. KZRS
(članak 239. KZFBiH, članak 233. KZBDBiH)

- (1) Tko drugoga navodi na uživanje opojne droge, ili mu daje opojnu drogu da je uživa on ili druga osoba, ili stavi na raspolaganje prostorije radi uživanja opojne droge, ili na drugi način omogućuje drugome uživanje opojne droge, kaznit će se kaznom zatvorom od dvije godine do deset godina.
- (2) Ako je djelo iz stavka 1. ovoga članka počinjeno prema djetetu, maloljetniku, duševno poremećenoj osobi ili prema više osoba ili ako je ono prozročilo osobito teške posljedice, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri godine do deset godina.
- (3) Opojne će se droge oduzeti.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Sve što je rečeno kod prethodnoga kaznenog djela o opojnim drogama važi i kod ovoga kaznenog djela, koje se od prethodnoga razlikuje u tome da ovdje počinitelj navodi drugu osobu na uživanje opojne droge (nagovara, stimulira i sl.) ili mu se opojna droga daje da je osobno uživa on ili netko drugi, odnosno drugoj se osobi na raspolaganje stavljaju prostorije za uživanje opojne droge ili sredstva za uživanje droge itd.

Prema tome, sankcioniraju se radnje kojima se drugi navode na uživanje opojnih droga ili im se stvaraju uvjeti za uživanje opojnih droga na način da im se osigura prostor za to ili sredstva za uživanje opojnih droga.

I ovo djelo može biti učinjeno samo s umišljajem.

Pod prostorijama se podrazumijevaju kako zatvoreni prostori (kuće, stanovi, lokali, automobili i sl.) tako i otvorene prostorije (dvorišta, vrtovi i sl.).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretraga stana i drugih prostorija (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – opojne droge, sredstava za uživanje (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), vještačenje oduzete droge i sredstava (nalaz i mišljenje vještaka), **(2)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (medicinskih ili nadležnoga centra za socijalni rad, iz kojih je vidljivo da se radi o duševno poremećenoj osobi, rodni list za dijete ili maloljetnika).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti: gdje i kad mu je osumnjičenik dao ili omogućio uživanje opojne droge i na koji način, o kojoj vrsti droge se radilo, o kojoj količini, je li se to i ranije događalo, kada i koliko puta itd.), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

GLAVA DVADESET DRUGA KAZNENA DJELA PROTIV PRAVA IZ RADNIH ODNOSA I SOCIJALNOG OSIGURANJA

Povreda temeljnih prava radnika Članak 226. KZRS (članak 280. KZFBiH, članak 274. KZBDBiH)

Tko se svjesno ne pridržava zakona, drugog propisa ili kolektivnog ugovora o zasnivanju ili prestanku radnoga odnosa, o plaći i njezinim naknadama, radnom vremenu, odmoru ili odsustvu, o posebnoj zaštiti na radu žena, mladeži i invalida ili o zabrani prekovremenog ili noćnog rada i time povrijedi, uskrati ili ograniči zaposleniku pravo koje mu pripada, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Zaštitni objekt ovoga kaznenoga djela su temeljna prava radnika iz radnoga odnosa, kao što su: zasnivanje ili prestanak radnog odnosa, plaća i njezine naknade, radno vrijeme, odmori i odsustva, posebna zaštita na radu žena, mladeži i invalida, te zabrane prekovremenog i noćnog rada.

Ostala prava radnika predmet su drugih kaznenih djela iz ove glave.

Radnja ovoga kaznenoga djela ima blanketni karakter, jer svojom dispozicijom upućuje na primjenu odgovarajućih zakonskih i drugih propisa kojima se reguliraju navedena pitanja – prava radnika (zakon o radu, kolektivni ugovori, statuti, pravilnici i sl.).

Kazneno djelo može biti počinjeno samo s umišljajem, koji podrazumijeva svijest o tome da zaposlenik ispunjava uvjete za ostvarenje nekog od navedenih prava, pa se unatoč tome

ne primjenjuje ili pogrešno primjenjuje odgovarajuće pravo zaposlenika.

Počinitelj djela može biti samo ona osoba koja odlučuje o navedenim pravima zaposlenika, odnosno osoba koja u djelokrugu svoga rada ima obvezu primjenjivati propise o pravima iz radnoga odnosa (direktor, ali i tajnik tvrtke, ili referent za radne odnose i sl.).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – rješenja ili ugovora o radu za počinitelja, dokumentacije o zasnivanju ili prestanku radnog odnosa zaposlenika, dokumentacije o plaćama radnika i drugim nabrojanim pravima (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokazi o neplaćenim doprinosima).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika – radnika (na okolnosti: koje ili koja prava su im povrijeđena, na koji način, koliko to traje, odnosno od kada /zatražiti dokaze o tome/), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Nepoduzimanje mjera zaštite pri radu

Članak 230. KZRS

(članak 285. KZFBiH, članak 279. KZBDBiH)

- (1) Osoba odgovorna za poduzimanje mjera zaštite pri radu koja se svjesno ne pridržava zakona ili drugih propisa o mjerama zaštite pri radu, uslijed čega nastupi opasnost za život ili zdravlje radnika, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvorom do jedne godine.
- (2) Pri izricanju uvjetne osude sud može počinitelju odrediti obvezu da u određenom roku postupi po propisima i mjerama zaštite pri radu.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Ovim kaznenim djelom sankcionirano je svjesno nepridržavanje zakona ili drugih propisa o mjerama zaštite pri radu koje dovode do nastupanja konkretne opasnosti za život ili zdravlje radnika.

Osnovni propis koji regulira ovu oblast je Zakon o zaštiti pri radu, a osim njega postoji još čitav niz drugih propisa - podzakonskih akata, koji upotpunjuju blanketni karakter ove norme, odnosno blanketni karakter ovoga kaznenog djela.

U svakom pojedinačnom slučaju nužno je utvrditi da mjere zaštite pri radu nisu poduzete i da je time stvorena konkretna opasnost za život ili zdravlje radnika.

Djelo može biti počinjeno samo s umišljajem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na licu mjesta (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija i skica lica mjesta, tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – rješenja ili ugovora o radu za odgovornu osobu – osumnjičenika (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (rješenje inspekcije za otklanjanje prethodnih nedostataka, zapisnik inspektora rada i dr.).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti o kojim se mjerama zaštite pri radu radi, što je to bilo obvezno, a u praksi nije postojalo, tko je bio zadužen za to, koja je to konkretna opasnost za život ili zdravlje ljudi nastupila i u čemu se ona ogleda), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

GLAVA DVADESET TREĆA KAZNENA DJELA PROTIV IMOVINE

Krađa

Članak 231. KZRS

(članak 286. KZFBiH, članak 280. KZBDBiH)

- (1) Tko oduzme tuđu pokretninu s ciljem da njezinim prisvajanjem pribavi sebi ili drugome protupravnu imovisku korist, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako vrijednost ukradene stvari ne prelazi iznos od 200 KM, a počinitelj je postupao s ciljem pribavljanja male imovinske koristi, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo krađe definira se kao oduzimanje tuđe pokretne s ciljem da se njezinim prisvajanjem za sebe ili drugoga pribavi protupravna imovinska korist.

Ovo je opći pojam krađe, koji obuhvaća osnovne elemente koji su zajednički za sve oblike ovoga kaznenog djela: 1. radnja oduzimanja, 2. tuđa pokretnina, 3. namjera pribavljanja protupravne imovinske koristi za sebe ili drugoga.

Radnja počinjenja sastoji se u oduzimanju tuđe pokretne. Kod nas je u teoriji, ali i sudskoj praksi, prihvaćena teorija aprehenzije, prema kojoj je oduzimanje počinjeno u onom trenutku kada je prekinuto ranije, a zasnovano svoje vlastito pritežanje na stvari (oduzimanje je izvršeno, a time je i kazneno djelo krađe svršeno, npr. kada počinitelj stvar uzme i stavi u džep, a još ne napusti prostoriju u kojoj je poduzeo ovu radnju).

Oduzimanje se vrši obično tajno, ali može i javno, u nazočnosti

drugih osoba, pa i samog oštećenika (npr. počinitelj uzme mobilni telefon od oštećenika, pod izgovorom da pošalje SMS-poruku, a zatim se udalji s telefonom). Oduzimanje se može počinuti i korištenjem neke dresirane životinje, mehaničkih naprava i sl.

Predmet ovoga kaznenog djela može biti samo pokretnina – stvar koja se može pomjeriti, odnosno stvar koja se može odnijeti, uključujući proizvedenu ili sakupljenu energiju za davanje svjetlosti, topline ili kretanja, telefonski impulsi.

Predmetom krađe mogu biti i one stvari koje su sastavni dio neke nepokretnine, kao što su vrata i prozori na kući, radijatori i sl., odnosno stvari koje se mogu odvojiti od glavne stvari, tj. demontirati bez promjene njihove stvari.

Tlo u pravilu ne može biti predmet krađe, ali dio tla, kao iskopan pijesak ili šljunak ili zemlja, može, kao i plodovi s tla.

Predmetom krađe mogu biti i isprave pomoću kojih se može realizirati neka imovinska korist, kao potvrda garderobe o ostavljanju stvari, bjanko barirani ček na donositelja i sl. Pri tome treba imati na umu da sama isprava nema nikakve vrijednosti, ali vrijednost je ono što se njome stječe.

Predmetom krađe mogu biti i vještački dijelovi ljudskoga tijela – noga, ruka, oko, zubna proteza itd., pa čak i prirodni dijelovi ljudskoga tijela, kao npr. bubreg i sl.

Djelo može biti počinjeno samo s umišljajem, koji podrazumijeva svijest da se radi o tuđoj stvari i namjeru da se za sebe ili drugoga pribavi protupravna imovinska korist.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija i skica lica mjesta i tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – stvari kao predmeta

krađe (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeta), u slučaju potrebe prepoznavanje predmeta (zapisnik o prepoznavanju i fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti vlasništva nad stvari, njezinoj vrijednosti, zatim mjesta, vremena i načina počinjenja djela, je li stvar pronađena i vraćena, postavlja li oštećenik odštetni zahtjev ili ne), saslušanje svjedoka (na okolnosti krađe, ali i druge okolnosti kao kod oštećenika).

Teška krađa

Članak 232. KZRS

(članak 287. KZFBiH, članak 281. KZDBiH)

- (1) Ako je krađa počinjena:
 - 1) obijanjem ili provaljivanjem ili drugim svladavanjem većih prepreka da se dođe do stvari iz zatvorenih zgrada, soba, blagajna, ormara ili drugih zatvorenih prostora,
 - 2) na osobito opasan ili osobito drzak način,
 - 3) od osobe koja je pri sebi imala kakvo oružje ili opasno sredstvo radi napada ili obrane,
 - 4) od više osoba koje su se udružile za obavljanje krađa,
 - 5) iskorištavanjem stanja prouzročenog požarom, poplavom, potresom ili sličnom nesrećom,
 - 6) iskorištavanjem bespomoćnosti ili drugog teškog stanja neke osobe,
 - 7) iz mržnje, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (2) Ako vrijednost ukradene stvari prelazi iznos od 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (3) Ako je ukradena stvar od posebnoga povijesnoga, znanstvenog ili kulturnog značaja, ili vrijednost ukradene stvari prelazi iznos od 50.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo teške krađe predstavlja kvalificirane oblike kaznenoga djela krađe iz čl. 231. KZRS, koje odlikuju dodatne kvalifikatorne okolnosti, koje se odnose na način i vrijeme počinjenja djela i sl.

Kvalifikatorna okolnost kod ovog kaznenoga djela kumulativno se sastoji od dva elementa. Jedan element odnosi se na prostor iz kojeg se obavlja krađa, a drugi na način na koji počinitelj otklanja prepreke da bi došao do stvari koje su predmet krađe.

Prvo, krađa mora biti izvršena iz zatvorenoga prostora, a to je onaj prostor koji je zatvoren u doslovnome smislu riječi i služi za držanje i čuvanje (pohranjivanje) stvari. Taj prostor može biti nepokretan (zgrade, kuće, sobe, ormari, ograđeni prostori sa zaključanim kapijama i ogradom visokom dva i više metara i sl.), te pokretni (plombirani vagoni na željeznici, zaključani automobili, kamioni, zaključani koferi, razne druge kutije itd.). Drugi kumulativni element je način na koji počinitelj uklanja prepreke da bi došao do stvari koje su predmet krađe. Postoje dva načina, obijanje i provaljivanje.

Obijanje je nasilno otvaranje, pri čemu se fizičkom snagom povređuje tvar uređaja za zatvaranje (brave, katanca i sl.).

Provaljivanje u smislu ovoga kaznenog djela je upadanje u zatvoreni prostor na neuobičajeni način, protiv volje vlasnika (provaljivanjem zida - pravljenjem otvora u zidu, razbijanjem prozorskoga stakla, uvlačenjem kroz dimnjak, uvlačenjem kroz mali otvor ili prozor koji se nalazi na visini od dva metra i sl.). O provaljivanju će se raditi kada se prostorija otvori kalauz ključem (izrađen ključ) ili originalnim ključem do koga je počinitelj došao na protupravan način.

Provaljivanjem će se smatrati i dovlačenje, odnosno izvlačenje stvari kroz već postojeći otvor.

Krađa je izvršena na osobito drzak način onda kada je izvršena otimanjem stvari od oštećenika (ženske torbe okačene o rame, torbe iz ruke i sl.), otimanjem novčanika iz ruke u momentu dok oštećenik nešto plaća ili neke druge stvari koju oštećenik drži u tom trenutku u rukama, skidanje i prisvajanje cipela s oštećenika koji spava u parku na klupi i sl.). Krađa je izvršena na osobito okrutan način onda kada se oštećenik ostavlja u teškoj situaciji (krađa proteze noge ili ruke), krađa uz bezobzirnu zlouporabu povjerenja oštećenika (prijatelju se iz torbe na putovanju uzme sav novac i vozna - avionska karta tako da ovaj više nema čime nastaviti putovanje, odnosno ne može nastaviti putovanje). Krađa izvršena iz mržnje je krađa koja se vrši samo zato što je netko druge vjeroispovijesti ili rase ili drukčijeg političkog ili seksualnog opredjeljenja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija i skica lica mjesta, tragovi – brava, katanaca i sl., radi vještačenja), privremeno oduzimanje predmeta kaznenog djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), **(3)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (ako se radi o stvarima od posebnoga povijesnog, znanstvenog ili kulturnog značaja, dokaz o tome, katalog umjetnina, popis iz muzeja, potvrda nadležnoga tijela i sl.), po potrebi vještačenje vrijednosti stvari (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti vlasništva objekta i stvari, načina izvršenja djela, mjesta i vremena, vrijednosti stvari, je li stvar pronađena i vraćena, postavlja li odštetni zahtjev ili ne), saslušanje svjedoka (na okolnosti načina počinjenja djela: tko, kada i gdje).

Razbojništvo
Članak 233. KZRS
(članak 289. KZFBiH, članak 283. KZBDBiH)

- (1) Tko uporabom sile protiv neke osobe ili prijateljstva da će izravno napasti na njezin život ili tijelo oduzme tuđu pokretninu s ciljem da njezinim prisvajanjem pribavi sebi ili drugom protupravnu imovinsku korist, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (2) Ako je pri počinjenju djela iz stavka 1. ovoga članka nekoj osobi s umišljajem nanesena teška tjelesna ozljeda, ili ako je ono učinjeno iz mržnje, ili je djelo učinjeno od više osoba, ili je uporabljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili ako vrijednost oduzetih stvari prelazi iznos od 50.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od pet do petnaest godina.
- (3) Ako je pri počinjenju kaznenoga djela iz stavka 1. ovoga članka neka osoba s umišljajem usmrćena, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo razbojništva složeno je kazneno djelo, kao i razbojnička krađa.

Radnja počinjenja sastoji se u oduzimanju tuđe pokretnine uporabom sile ili prijateljstva, koje moraju prethoditi oduzimanju stvari. Kod ovoga kaznenog djela sila ili prijateljstvo predstavljaju sredstva kojima počinitelj sebi omogućuje oduzimanje tuđe pokretnine.

Po tome se kazneno djelo razbojništva i razlikuje od kaznenoga djela razbojničke krađe, kod koje se sila, odnosno prijateljstvo, uporabljaju nakon izvršenog oduzimanja tuđe pokretnine (nakon krađe), a s ciljem da se ukradena stvar zadrži.

Sila ili prijateljstvo moraju biti usmjerene prema osobi, a ne prema stvari, i moraju biti ozbiljne, jasno izražene i podobne za svladavanje otpora.

U praksi su mogući slučajevi da jedna osoba upotrebljuje silu ili prijetnju, a druga osoba obavlja oduzimanje tuđe pokretne, pa u takvom slučaju obje osobe treba smatrati suizvršiteljima kaznenoga djela razbojništva. Prema tome, prvi element ovoga kaznenog djela je uporaba sile ili ozbiljne prijetnje, koje se upotrebljuju da bi se svladao otpor oštećenika i od njega potom oduzela neka pokretnina (novac, dragocjenosti ili bilo koja druga pokretnina).

Drugi element ovoga složenog kaznenog djela je krađa, odnosno oduzimanje tuđe pokretne u namjeri da se njezinim prisvajanjem pribavi sebi ili drugome protupravna imovinska korist. Ovo je djelo moguće počinuti samo s umišljajem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija i skica lica mjesta i tragovi – izuzimanje bioloških i drugih tragova radi DNK analize ili drugih vještačenja), pretraga stana i drugih prostorija na okolnost pronalaska stvari kao predmeta kaznenoga djela (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), **(2)** vještačenje po vještaku sudske medicine (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (medicinska dokumentacija o povredama oštećenika), **(3)** u slučaju smrti osobe pregled i obdukcija tijela pasivnog subjekta (obdukcijski zapisnik, kriminalističko-tehničko izvješće i fotodokumentacija), **(2)** vještačenje oružja ili uporabljenoga opasnog sredstva (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti: koja je vrsta sile prema njemu uporabljena, kada i kako, zatim što mu je oduzeto /stvar ili novac/ i koliko,

jesu li stvari pronađene i vraćene, postavlja li imovinskopравни zahtjev prema počinitelju ili ne), saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja).

Razbojnička krađa
Članak 234. KZRS
(članak 288. KZFBiH, članak 282. KZBDBiH)

- (1) Tko je zatečen pri počinjenju djela krađe, pa s ciljem da ukradenu stvar zadrži, uporabi silu protiv neke osobe ili prijetnju da će izravno napasti na njezin život ili tijelo, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (2) Ako je pri počinjenju djela iz stavka 1. ovoga članka nekoj osobi s umišljajem nanesena teška tjelesna ozljeda, ili ako je ono učinjeno iz mržnje, ili je djelo učinjeno od više osoba, ili je uporabljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili ako vrijednost ukradenih stvari prelazi iznos od 50.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od pet do petnaest godina.
- (3) Ako je pri počinjenju kaznenoga djela iz stavka 1. ovoga članka neka osoba s umišljajem usmrćena, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Razbojnička krađa postoji kada počinitelj koji je zatečen na djelu krađe uporabi silu protiv neke osobe ili prijetnju da će izravno napasti na njezin život ili tijelo, a u namjeri da ukradenu stvar zadrži.

Za razliku od razbojništva, gdje prinuda prethodi krađi, kod ovoga kaznenog djela sila ili prijetnja se uporabljaju da bi se ukradena stvar zadržala. I kod ovoga kaznenog djela pod krađom se podrazumijevaju svi oblici krađe, tj. i obična (čl. 231, st. 1), teška (čl. 232, st. 1. i 2) ili sitna (čl. 231, st. 2. KZRS).

Pojam „zatečen na djelu krađe“ treba tumačiti tako da je počinitelj zatečen na mjestu gdje je stvar ukrao, znači na mjestu počinjenja kaznenoga djela krađe ili pak neposredno nakon toga, tj. dok traje potjera za njim.

Prinuda treba da je upravljena na zadržavanje ukradene stvari, a primjenjuje se prema osobi koja je počinitelja zatekla na djelu i koja je poduzela neku radnju da povрати ukradenu stvar. Za postojanje djela nije bitno je li ukradena stvar i zadržana, jer je djelo svršeno u trenutku primjene sile ili prijetnje, pa i ako počinitelj nakon toga nije uspio zadržati ukradenu stvar.

Suizvršiteljima se smatraju i one osobe koje su bile svjesne da je makar jedna od njih ponijela oružje, koje je potom uporabila u namjeri da zadrži ukradenu stvar.

U stavku 2. jasno je opisan kvalificirani oblik ovoga kaznenog djela, a kvalifikatorne okolnosti predstavljaju: nanošenje teške tjelesne ozljede s umišljajem, ako je djelo učinjeno od više osoba, ako je uporabljeno neko oružje ili opasno sredstvo ili ako vrijednost ukradenih stvari prelazi iznos od 50.000 KM.

Jedan je od zakonskih uvjeta za postojanje ovog oblika kaznenoga djela da je teška tjelesna ozljeda nanescna s umišljajem, a ako je, pak, teška tjelesna ozljeda učinjena iz nehaja, postojat će stjecaj ovog djela i kaznenoga djela teške tjelesne ozljede iz nehaja.

Ako je, pak, nekoj osobi s umišljajem nanescna laka tjelesna ozljeda, neće se raditi o stjecaju, jer je laka tjelesna ozljeda konzumirana djelom razbojničke krađe.

Međutim, ako je namjera (umišljaj) počinitelja bila nanošenje teške tjelesne ozljede, a nanescna je samo laka, radit će se o pokušaju ovog oblika kaznenog djela.

Najteži oblik djela propisan je u stavku 3. – ako je pri počinjenju djela razbojništva neka osoba s umišljajem usmrćena. U biti radi se o kvalificiranom djelu ubojstva iz koristoljublja, ali s obzirom na to da se ovdje ubojstvo pojavljuje kao sredstvo izvršenja krađe, to ga je zakonodavac predvidio kao teži oblik razbojništva. Ako je, pak, oduzimanje života izvršeno iz nehaja, postojat će stjecaj ovoga kaznenog djela i ubojstva iz nehaja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na licu mjesta počinjenja djela (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – stvari koja je predmet djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), **(2)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (medicinska dokumentacija za oštećenika koju je izdao liječnik specijalist), pretraga stana i drugih prostorija na okolnost pronalaska oružja ili drugog opasnog sredstva (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – oružja ili sredstva (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), vještačenje oružja ili uporabljenog opasnog sredstva (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** u slučaju smrti pasivnog subjekta pregled i obdukcija (obdukcijски zapisnik, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti načina počinjenja djela od počinitelja, a osobito vrste i načina uporabljene sile ili vrste prijetnje, što je ukradeno, vrijednost te stvari, jesu li stvari kasnije pronađene i vraćene itd.), saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja ili na one koje su svjedoku poznate, gdje je naglasak na uporabi sile ili prijetnji).

Utaja
Članak 235. KZRS
(članak 290. KZFBiH, članak 284. KZBDBiH)

- (1) Tko s ciljem da sebi ili drugome pribavi protupravnu imovinsku korist prisvoji tuđu pokretninu koja mu je povjerena, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako vrijednost utajenih stvari ne prelazi iznos od 200 KM, a počinitelj je imao cilj pribaviti malu imovinsku korist, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do šest mjeseci.
- (3) Ako djelo iz stavka 1. ovoga članka učini staratelj, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (4) Ako je utajena stvar od posebnoga povijesnog, znanstvenog ili kulturnog značaja ili ako vrijednost utajene stvari prelazi iznos od 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se zatvorom od jedne do osam godina.
- (5) Tko tuđu pokretninu koju je našao ili do koje je slučajno došao protupravno prisvoji s ciljem da sebi ili drugome pribavi imovinsku korist, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (6) Gonjenje za djela iz st. 1, 2. i 5. poduzima se po prijedlogu.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja počinjenja ovoga kaznenoga djela sastoji se u protupravnom prisvajanju tuđe pokretnine koja se već nalazi u pritežanju počinitelja djela. Pritežanje, odnosno posjed nad stvari, treba da je takvo da omogućuje počinitelju određenu faktičku moć nesmetanog raspolaganja tom stvari, a ne običnu detenciju.

Stvar se kod počinitelja uvijek mora nalaziti po nekoj dozvoljenoj osnovi (osnovi koja nije protupravna). Najčešći su primjerci: davanje stvari nekom na uporabu, popravak, na prijevoz ili

preradu, uz obvezu da je počinitelj vrati vlasniku ili da stvar uporabi kao tuđu u određenu svrhu.

U praksi su vrlo česti slučajevi da se stvar da drugoj osobi da je ova pogleda, da se njom trenutačno posluži, da je samo pridrži i sl. Tim radnjama ne zasniva se pritežanje nad tom stvari (pritežanje još uvijek ima vlasnik stvari), pa bi se zato u tim radnjama stjecala zakonska obilježja krađe, a ne utaje. Primjeri: jedna osoba posudi drugoj svoj mobilni telefon da pošalje SMS-poruku, a ova druga uzme telefon i pobjegne, ili jedna osoba da drugoj svoju kožnu jaknu da joj je ova pridrži dok opere ruke, što druga osoba iskoristi da uzme jaknu i pobjegne i sl.

Kazneno djelo može biti učinjeno samo s umišljajem.

Za kaznena djela iz st. 1, 2. i 5. ovoga članka gonjenje se ne poduzima po službenoj dužnosti, nego po prijedlogu oštećenika.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga osobe ili objekata na okolnost pronalaska predmeta (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – stvar kao predmet (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmet), **(4)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (potvrda nadležnoga tijela da se radi o stvari od posebnoga kulturnog, znanstvenog ili povijesnog značaja), vještačenje vrijednosti stvari (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** za staratelja rješenje nadležnog centra za socijalni rad.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti vlasništva nad stvari i njezine vrijednosti, zatim po kojoj se osnovi ona nalazila kod počinitelja), saslušanje svjedoka (na okolnosti počinjenja djela).

Oduzimanje tuđe stvari
Članak 236. KZRS
(članak 291. KZFBiH, članak 285. KZBDBiH)

- (1) Tko bez cilja pribavljanja imovinske koristi protupravno oduzme tuđu pokretninu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako je oduzeta stvar od posebnoga povijesnog, znanstvenog ili kulturnog značaja, ili ako vrijednost oduzete stvari prelazi iznos od 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Gonjenje za djelo iz stavka 1. poduzima se po prijedlogu.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Ovo kazneno djelo sastoji se u protupravnom oduzimanju ili protupravnom prisvajanju tuđe pokretnine, bez namjere počinitelja da njezinim oduzimanjem pribavi sebi ili drugome protupravnu imovinsku korist.

Pod protupravnim oduzimanjem podrazumijeva se oduzimanje tuđe pokretnine bez namjere da se njezinim oduzimanjem pribavi sebi ili drugom protupravna imovinska korist.

Pod protupravnim prisvajanjem treba smatrati protupravno prisvajanje tuđe pokretnine koja se već nalazi u pritežanju počinitelja djela, ali bez namjere pribavljanja protupravne imovinske koristi sebi ili drugome.

Ovdje se i u jednom i u drugom slučaju radi o elementima krađe, odnosno utaje, ali pošto ne postoji namjera da se oduzimanjem, odnosno prisvajanjem, pribavi za sebe ili drugoga protupravna imovinska korist, kao jedan od bitnih elemenata kaznenih djela i krađe i utaje, to se ovo faktički javlja kao posebno kazneno djelo oduzimanja, odnosno prisvajanja tuđe pokretnine.

Prema tome, oduzimanje, odnosno prisvajanje tuđe pokretni-
ne obavlja se iz nekih drugih razloga.

Ovo kazneno djelo može se počiniti samo s umišljajem.

Počinitelj može biti svaka osoba.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga osobe ili objekata na okolnost pronalaska
tuđe stvari (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privre-
meno oduzimanje predmeta – stvar kao predmet kaznenoga
djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i pred-
meti), **(2)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (potvrda da
se radi o stvari od povijesnoga, kulturnog ili znanstvenog zna-
čaja), po potrebi vještačenje vrijednosti stvari.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika
(na okolnosti vlasništva nad stvari, njezine vrijednosti, načina
oduzimanja od strane počinitelja, zatim da li je stvar pronađe-
na i vraćena ili nije, postavlja li oštećenik imovinskopravni za-
htjev prema počinitelju), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Prijevара

Članak 239. KZRS

(članak 294. KZFBiH, članak 288. KZBDBiH)

- (1) Tko s ciljem da sebi ili drugome pribavi kakvu protupravnu imovinsku korist dovede koga lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica u zabludu ili ga održava u zabludi i time ga navede da ovaj na štetu svoje ili tuđe imovine nešto učini ili ne učini, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka pribavljena imovinska korist do 200 KM, a počinitelj je imao cilj pribaviti malu imovinsku korist ili prouzročiti malu štetu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

- (3) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka pribavljena imovinska korist ili je prouzročena imovinska šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (4) Tko djelo iz stavka 1. ovoga članka učini samo s ciljem da drugoga ošteti, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (5) Gonjenje za djelo iz stavka 2. ovoga članka poduzima se po prijedlogu.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja počinjenja sastoji se u dovođenju ili držanju neke osobe u zabludi lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica. Pod činjenicama u smislu ovoga kaznenoga djela treba podrazumijevati i unutarnje psihičke procese kao što su namjera, volja i sl. Objekt ovoga kaznenoga djela je imovina uopće, pa prema tome i imovinska prava i interesi. Dovođenje u zabludu ili držanje u zabludi treba da je upravljeno na navođenje neke osobe na činjenje ili nečinjenje na štetu svoje ili tuđe imovine. Šteta u smislu ovoga kaznenoga djela može se odnositi na stvarna prava, tražbine i sl., što znači da posljedica može biti i umanjenje imovine druge osobe.

Za postojanje djela mora postojati uzročna veza između prijevare radnje i činjenja odnosno nečinjenja. Prema tome, ovo kazneno djelo neće postojati ako bi oštećenik nešto učinio ili propustio počinuti na štetu svoje ili tuđe imovine i bez obmane, odnosno zablude.

Bitno je da je pasivni subjekt (oštećenik) bio svjestan svojih postupaka, ali je bio doveden u zabludu glede njihova značaja. Zbog toga se neće raditi o prijevari ako je prevarena osoba bila neuračunljiva ili, iz bilo kojih drugih razloga, nesposobna svjesno i voljno postupati. U takvom bi se slučaju moglo raditi o nekom drugom kaznenome djelu, a ne o prijevari.

Nadalje, navođenje na činjenje ili nečinjenje mora biti upravljeno na pribavljanje sebi ili drugome protupravne imovinske koristi.

Posljedica kod ovoga kaznenog djela je štetno raspolaganje prevarenoga svojom ili tuđom imovinom, bez čega i nema kaznenoga djela prijevare.

Kazneno djelo prijevare može se počiniti i prema pravnim osobama.

Oblik vinosti je umišljaj.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – novca ili druge stvari koju je počinitelj pribavio počinjenjem djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti počinjenja djela, a osobito na koji je način počinitelj doveo u zabludu oštećenika i što mu je ovaj dao /novac ili neku stvar/, koliko, zatim je li ga počinitelj obeštetio i postavlja li danas prema njemu imovinskopravni zahtjev i na koji iznos), saslušanje svjedoka (na iste okolnosti, osobito što je to oštećenik dao počinitelju i zašto).

Osiguranička prijevara

Članak 240. KZRS

(članak 302. KZFBiH, članak 296. KZBDBiH)

- (1) Tko s ciljem da od osiguravatelja naplati osiguranu sumu ošteti ili sakrije stvar koja je osigurana od navedenih rizika, pa zatim prijavi štetu, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

- (2) Kaznom iz stavka 1. ovog članka kaznit će se i tko s ciljem da od osiguravatelja naplati osiguranu sumu za slučaj tjelesnog oštećenja, tjelesne ozljede ili narušavanja zdravlja prouzroči sebi takvo oštećenje, ozljedu ili narušavanje zdravlja.
- (3) Ako je djelima iz st. 1. i 2. ovoga članka pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Ovo kazneno djelo predstavlja poseban vid prijevare. Djelo čini onaj tko s ciljem da od osiguravatelja naplati osigurninu uništi, sakrije ili ošteti stvar koju je prethodno osigurao od navedenih rizika, a zatim podnese zahtjev za naknadu štete kako bi naplatio ugovoreni osiguranički iznos.

U stavku 2. radi se o životnom osiguranju, odnosno naplati štete za slučaj tjelesnog ozljeđivanja ili narušavanja zdravlja. Oba su djela dovršena već u trenutku prijavljivanja štete, odnosno u trenutku podnošenja zahtjeva za naknadu štete.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – ugovora o osiguranju stvari ili police osiguranja za stvar, zahtjeva za naknadu štete, s prijavom policiji o nestanku stvari u prilogu, te same stvari koja je bila sakrivena ili oštećena (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje predstavnika oštećenika (na okolnosti načina dostave i sadržaja odštetnog zahtjeva, postupanja po zahtjevu, visine štete).

Zloupotroba povjerenja
Članak 244. KZRS
(članak 297. KZFBiH, članak 291. KZBDBiH)

- (1) Tko zastupajući imovinske interese neke osobe ili starajući se o njezinoj imovini ne ispuni svoju dužnost ili zloupotroba dane mu ovlasti s ciljem da time pribavi sebi ili drugom kakvu imovinsku korist ili da ošteti osobu čije imovinske interese zastupa ili o čijoj se imovini stara, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako je ovim djelom pribavljena imovinska korist ili prouzročena šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Ako djela iz st. 1. i 2. ovoga članka učini staratelj ili odvjetnik, kaznit će se za djelo iz st. 1. kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, za djelo iz st. 2, kada je iznos preko 10.000 KM, kaznom zatvora od jedne do osam godina, a kada je iznos preko 50.000 KM, kaznom zatvora od dvije do deset godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja počinjenja je neispunjenje dužnosti ili zloupotroba ovlasti prilikom zastupanja imovinskih interesa ili staranja o imovini neke osobe. Dužnost i ovlasti mogu se zasnivati samo na zakonskim i ugovorenim obvezama. Neispunjenje dužnosti postoji onda ako počinitelj ne poduzima one radnje koje su ugovorene, očekivane ili slijede iz zakona radi zaštite imovinskih prava ili interesa neke osobe.

Zloupotroba ovlasti je teži oblik ovoga kaznenoga djela i postoji kada počinitelj iskorištava ovlasti koje ima u vezi sa zastupanjem imovinskih interesa ili staranjem o imovini na način da poduzima radnje koje nisu u interesu osobe koju zastupa. Za postojanje djela nužna je namjera za pribavljanje protu-

pravne imovinske koristi za sebe ili drugoga ili namjera da se ošteti osoba čiji se imovinski interesi zastupaju.

Oblik vinsti je umišljaj (izravni).

Kvalificirani oblici djela propisani su odredbom stavka 2., a govore o visini pribavljene imovinske koristi.

Najteži oblik djela propisan je u stavku 3., a odnosi se na svojstvo počinitelja – staratelja ili odvjetnika. Ove osobe uživaju posebno povjerenje klijenata, pa je zlouporaba toga povjerenja osobito društveno opasan čin, odnosno ponašanje, koje je kao takvo i najstrožije sankcionirano.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – ugovora, punomoći ili nekog drugog dokumenta na temelju kojeg počinitelj zastupa imovinske interese oštećenika (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokaz o prisvajanju novca oštećenika ili stvari iz njegove imovine), vještačenje na okolnost pribavljene imovinske koristi ili prouzročene štete (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (za staratelja ili odvjetnika, rješenje nadležnog tijela).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti vremena otpočinjanja zastupanja njegovih interesa ili staranja, vrste interesa ili imovine, načina ispunjavanja ili neispunjavanja dužnosti, vrste i visine prouzročene štete).

Iznuda
Članak 242. KZRS
(članak 295. KZFBiH, članak 289. KZDBiH)

- (1) Tko s ciljem da sebi ili drugome pribavi protupravnu imovinsku korist, silom ili ozbiljnom prijetnjom prinudi drugoga da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine, ili tko na takav način utjeruje dug, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, ili ako je pri počinjenju djela uporabljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili je djelo počinjeno od više osoba, ili na osobito grub i ponižavajući način, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do dvanaest godina.
- (3) Tko se za nagradu bavi vršenjem djela iznude, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo sastoji se u prinuđivanju drugoga silom ili ozbiljnom prijetnjom da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine, a u namjeri da se time za sebe ili drugog pribavi protupravna imovinska korist. Djelo obuhvaća i utjerivanje duga, ukoliko se to čini prinuđivanjem.

Objekt djela je imovina, ali je iznudom obuhvaćena i sloboda odlučivanja, tako da iznuda obuhvaća i sva obilježja kaznenoga djela prinude, odnosno pojavljuje se kao poseban vid prinude. Radnja počinjenja sastoji se u prinuđivanju druge osobe na činjenje ili nečinjenje. Prinuđivanje znači uporabu sile ili ozbiljne prijetnje prema pasivnom subjektu, koji ne mora biti uvijek oštećenik, nego to može biti i neka druga, njemu bliska osoba. Za razliku od drugih djela ovdje sila može biti upravljena i prema stvarima. Prinuda je kod ovog djela upravljena na prinuđivanje drugoga na štetno raspolaganje u odnosu na svoju ili tuđu imovi-

nu. Ona se može sastojati u prodaji stvari počinitelju po nižoj - nepovoljnijoj cijeni, davanju novca na zajam, odustajanju od tužbe, odustajanju od naslijeđa i sl.

Oblik vinosti je umišljaj.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

U stavcima 2. i 3. ovoga članka jasno su propisani kvalificirani oblici ovoga djela, a kvalifikatorne okolnosti predstavlja iznos pribavljene imovinske koristi, te bavljenje iznuđom za nagradu.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga osoba ili objekata na okolnost pronalaska predmeta, sredstva ili drugih tragova djela (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – novca ili druge pokretne pribavljene počinjenjem djela, ako je uporabljeno oružje ili kakvo oruđe, zatim različitih isprava koje je oštećenik bio prinuđen napisati ili potpisati (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti načina primjene sile ili prijetnje, poduzete radnje na štetu svoje ili tuđe imovine, eventualnoga duga prema počinitelju, visine i vrste štete), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Lihvarstvo

Članak 245. KZRS

(članak 298. KZFBiH, članak 292. KZBDBiH)

- (1) Tko za davanje novca ili drugih potrošnih stvari na zajam ili za obavljanje usluge koju učini nekoj osobi primi ili ugovori za sebe ili drugog nesrazmjernu imovinsku korist iskorištavajući njezine teške imovinske prilike, nuždu, nedovoljno iskustvo, lakomislenost ili smanjenu sposobnost rasuđivanja, kaznit će se kaznom zatvora od tri godine i novčanom kaznom.

- (2) Ako su uslijed djela iz stavka 1. ovoga članka nastupile teške posljedice za oštećenika ili ako je počinitelj pribavio imovinsku korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina i novčanom kaznom, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina i novčanom kaznom.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Lihvarstvo se sastoji u iskorištavanju teške materijalne ili neke druge slične situacije neke osobe da bi se za dani novac ili neku drugu potrošnu stvar danu na zajam ili za izvršenu uslugu ugovorila imovinska korist koja je u velikom nerazmjeru s danom imovinskom vrijednosti ili učinjenom uslugom.

Prema tome, radnja ovoga kaznenoga djela sastoji se od dva elementa koji kumulativno moraju biti ostvareni: ugovorena nerazmjerna imovinska korist i iskorištavanje teške materijalne ili neke druge slične situacije oštećenika.

U praksi se najčešće pozajmljuje novac s veoma visokom kamatnom stopom, i to u situacijama kada oštećenik već duguje novac nekoj trećoj osobi ili ga pozajmljuje za slučaj bolesti u obitelji ili za školovanje djece i sl.

Oblik vinosti je umišljaj koji treba obuhvatiti svijest počinitelja da iskorištava teško materijalno stanje pasivnog subjekta radi primanja ili ugovaranja nerazmjerne imovinske koristi.

I pokušaj ovoga djela je kažnjiv.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga osoba ili objekata (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta od osumnjičenika – bilježnica i evidencije o povratu duga (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta – ugovora ili drugog dokumenta

o pozajmici (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta – dokumentacije o imovinskom stanju oštećenika, rodni listovi za djecu, medicinska dokumentacija za člana obitelji zbog čije se bolesti uzima pozajmica i sl. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti situacije i prilika zbog kojih je tražen novac ili potrošne stvari ili usluge, ugovaranja, visine ugovorenog davanja, rokova povrata, te izvršavanja takve obveze).

Oštećenje tuđe stvari

Članak 249. KZRS

(članak 293. KZFBiH, članak 287. KZBDBiH)

- (1) Tko uništi, ošteti ili učini neuporabljivom tuđu stvar, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka prouzročena šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Tko djelo iz st. 1. i 2. ovoga članka učini iz mržnje, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Gonjenje za djelo iz stavka 1. poduzima se po prijedlogu.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Oštećenje tuđe stvari u smislu ovoga kaznenoga djela jeste oštećenje, uništenje ili činjenje neuporabljivom tuđe stvari. Pojam tuđe stvari je isti kao i kod ostalih imovinskih delikata. Objekt ovoga kaznenoga djela je tuđa pokretnina, ali i nepokretnina, koja mora imati svoga vlasnika.

Ako se radi o nepokretnini, ovo djelo se može počiniti povredom ma koga dijela te stvari (kopanje pijeska, šljunka, odvoz zemlje i sl.).

Ovo kazneno djelo može počiniti i suvlasnik.

Radnja djela se sastoji u uništenju stvari, njezinom oštećenju ili činjenju stvari neuporabljivom.

Pod pojmom oštećenja podrazumijeva se djelomično uništenje stvari, koje mora biti u znatnijoj mjeri, čime se smanjuje vrijednost stvari ili njezina uporabljivost.

Učiniti stvar neuporabljivom znači oštetiti je tako da se ona više ne može uporabljivati u prvotne namjene.

Oblik vinosti je umišljaj.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Kvalificirani oblik djela iz stavka 2. ovoga članka jasno govori o visini prouzročene štete na stvari.

U stavku 3. govori se o oštećenju tuđe stvari iz mržnje – stvar se oštećuje zbog svojstava oštećenika, zbog njegove različite nacionalnosti, vjeroispovijesti, boje kože ili različitog seksualnoga opredjeljenja, različite političke pripadnosti i sl.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta, tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – same stvari (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmet), a u slučaju potrebe vještačenje na okolnost funkcionalnosti stvari, (2) te visine štete na stvari (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti vremena, mjesta i načina oštećenja, vlasništva nad stvari, stanja stvari prije oštećenja, te prijedloga za gonjenje), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Oštećenje tuđih prava
Članak 251. KZRS
(članak 299. KZFBiH, članak 293. KZBDBiH)

- (1) Tko s ciljem da osujeti ostvarenje prava na stvari otuđi, uništi ili ošteti svoju stvar na kojoj drugi ima založno pravo ili pravo uživanja i time ga ošteti, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se i tko uništi, ošteti, prikrije, prividno proda ili učini neuporabljivom svoju cjelokupnu imovinu ili neki njezin sastavni dio, ili prizna neistinito potraživanje, sastavi lažni ugovor ili nekom drugom prijevernom radnjom prividno ili stvarno pogorša svoje imovinsko stanje i time umanjí mogućnost ili spriječi namirenje najmanje jednog od svojih povjeritelja.
- (3) Gonjenje za djelo iz stavka 1. ovoga članka poduzima se po prijedlogu.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja počinjenja sastoji se u otuđivanju, uništenju ili oštećenju stvari na kojoj drugi ima založno pravo ili pravo uživanja. Pojam oštećenja ili uništenja treba uzeti kao kod kaznenoga djela oštećenja tuđe stvari, dok otuđenje treba razumjeti kao prenošenje prava svojine nekim pravnim poslom, npr. ugovorom o kupoprodaji ili ugovorom o daru i sl.

Predmet djela je stvar na kojoj se poduzima radnja počinjenja, dok je objekt zaštite založno pravo ili pravo uživanja na stvari. Za postojanje djela stvari moraju biti u vlasništvu počinitelja i to je temeljna razlika između ovoga i kaznenoga djela oštećenja tuđe stvari.

Prema tome, suština ovoga kaznenoga djela nije zaštita prava svojine nad stvarima nego zaštita založnog prava ili prava uživanja na stvari.

U stavku 2. propisan je poseban oblik ovoga kaznenoga djela koji se sastoji u osujećenju izmirenja jednoga ili više povjeritelja.

Predmet kod ovoga oblika djela mogu biti stvari, ali i imovinska prava i interesi. Tako djelo postoji i kada počinitelj sakrije ili uništi određene dokumente koji služe za ostvarivanje određenih prava, kao što su mjenice, obveznice zajmova, priznanice i sl. Izvršitelj prvoga djela može biti samo vlasnik stvari na kojoj drugi ima založno pravo ili pravo uživanja, a kod drugoga oblika djela počinitelj može biti samo osoba koja je vlasnik imovine ili dijela imovine iz koje se povjeritelj treba namiriti. Dakle, radi se o tzv. vlastoručnim djelima. Oblik vinosti je umišljaj, uz navedene namjere. Gonjenje za djelo iz stavka 1. poduzima se po prijedlogu oštećenika.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – isprave kojom je ustanovljeno založno pravo ili koji služe za ustanovljivanje založnoga prava, rješenje suda o izvršenju, zapisnik o pljenidbi stvari i sl., zatim mjenice, obveznice zajmova, priznanice i sl., a ako je stvar otuđena – ugovora o prodaji, daru i sl. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti i sama stvar), ako je stvar uništena ili oštećena, očevid (zapisnik o očevidu, skica lica mjesta, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija i tragovi), po potrebi vještačenje na okolnost je li funkcionalnost stvari uništena ili je njezina uporabna vrijednost samo smanjena (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti vremena i načina zasnivanja založnoga ili prava uživanja, vremena i načina uništenja ili otuđenja ili oštećenja stvari, saznanja oštećenika o radnjama počinitelja, visine prozročene štete, prijedloga za gonjenje), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

GLAVA DVADESET ČETVRTA
KAZNENA DJELA PROTIV GOSPODARSTVA
I PLATNOG PROMETA

Zlouporaba ovlasti u gospodarstvu
Članak 263. KZRS
(članak 247. KZFBiH, članak 241. KZBDBiH)

- (1) Odgovorna osoba u poduzeću ili drugom subjektu gospodarskog poslovanja koja s ciljem pribavljanja protupravne imovinske koristi za svoju ili drugu pravnu osobu:
 - 1) stvara ili drži nedopuštene fondove u zemlji ili izvan nje;
 - 2) sastavljanjem isprava neistinitog sadržaja, lažnim bilancama, procjenama ili inventurom ili drugim lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica, neistinito prikazuje stanje i kretanje sredstava i ishoda poslovanja;
 - 3) pravnu osobu stavi u povoljniji položaj prilikom dobijanja sredstava ili drugih pogodnosti koje se pravnoj osobi ne bi priznale prema postojećim propisima;
 - 4) pri izvršavanju poreznih ili drugih zakonskih obveza uskrati sredstva koja predstavljaju javni prihod;
 - 5) namjenska sredstva kojima raspolaže koristi protivno njihovoj namjeni;
 - 6) na drugi način grubo prekrši zakon ili pravila poslovanja u odnosu na raspolaganje, korištenje i upravljanje imovinom, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka pribavljena znatna imovinska korist ili je nastupila šteta velikih razmjera, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Ovim kaznenim djelom inkriminirana je zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju motivirana pribavljanjem protupravne imovinske koristi za (taj) gospodarski subjekt ili drugu pravnu osobu.

Oblici ovoga kaznenog djela, navedeni u točkama 1 do 5, samo su primjeri, odnosno to su u praksi najčešći oblici zlorabe ovlasti u gospodarskom poslovanju.

Ovo kazneno djelo može se počiniti i na druge načine koji predstavljaju grubo kršenje zakona, odnosno grubo kršenje ovlasti glede raspolaganja korištenja ili upravljanja imovinom gospodarskog subjekta, kao što je to rečeno u točki 6. ovoga članka.

Djelo je ostvareno – učinjeno kada je poduzeta bilo koja od radnja iz točke 1. do 6. ovoga članka.

Jedno djelo, a ne stjecaj kaznenih djela, postoji i onda kada djelo obuhvaća više oblika počinjenih od iste osobe i u istom razdoblju.

Počinitelj ovoga djela je odgovorna osoba u gospodarskom subjektu.

Protupravna imovinska korist u smislu ovoga kaznenoga djela svaka je materijalna dobit do koje se dođe zlorabom ovlasti u gospodarskom poslovanju, ali djelo postoji i onda kada se zadrži novac koji pripada nekom drugom. Za postojanje djela dovoljno je utvrditi postojanje namjere pribavljanja protupravne imovinske koristi, što znači da nije nužno da je takva korist i ostvarena.

Namjera se odnosi na pribavljanje protupravne imovinske koristi za gospodarski subjekt ili drugu društvenu – pravnu osobu, a ako se ta namjera odnosi na fizičku osobu, onda se radi o zluporabi službenog položaja ili ovlasti iz članka 347. KZRS, a ne o zluporabi ovlasti u gospodarskom poslovanju.

Kazneno djelo zlorabe ovlasti u gospodarskom poslovanju učinjeno je sastavljanjem isprava neistinitog sadržaja ili drugim falsifikatima, ali se ne može, zbog odnosa specijaliteta, istodobno kvalificirati i kao kazneno djelo falsifikata isprave ili kazneno djelo falsifikata službene isprave.

U stavku 2. dan je kvalificirani oblik djela, a kvalifikatorne okolnosti predstavljaju znatna imovinska korist (*preko 15.000 KM*) i šteta velikih razmjera (*preko 100.000 KM – stavovi Vrhovnog suda RS od 30. 06. 2004. godine*).

Oblik vinosti je izravni umišljaj i namjera pribavljanja protupravne imovinske koristi za gopodarski subjekt.

Počinitelj djela je odgovorna osoba u gospodarskom subjektu ili drugoj pravnoj osobi koja obavlja gospodarsku djelatnost.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – isprava, bilanca stanja, inventurne liste, procjena, obračuna poreza ili doprinosa itd. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), vještačenje financijske struke (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje predstavnika oštećenika (na okolnosti vremena i načina počinjenja kaznenoga djela, stvarnoga stanja, kretanja sredstava i rezultata poslovanja, visine prouzročene štete), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Nesavjesno gospodarsko poslovanje

Članak 264. KZRS

(članak 242. KZFBiH, članak 236. KZBDBiH)

- (1) Odgovorna osoba u poduzeću ili drugoj pravnoj osobi u kojoj nema većinski udio, a koja svjesnim kršenjem zakona ili drugog propisa o poslovanju očito nesavjesno posluje i time prouzroči znatnu imovinsku štetu toj pravnoj osobi, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako je uslijed djela iz stavka 1. nastupila prinudna likvidacija ili je ta pravna osoba došla pod stečaj, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.

Elementi kaznenog djela i njihov opis

Kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka čini odgovorna osoba u poduzeću ili drugoj pravnoj osobi koja svjesnim kršenjem zakona ili drugih propisa u poslovanju očito nesavjesno posluje i time proizuči znatnu imovinsku štetu (preko 15.000 KM) toj pravnoj osobi. Djelo ima blanketni karakter, pa je nužno u svakom slučaju utvrditi o povredi kojeg zakonskog ili drugog propisa se radi. Valja imati na umu da se može raditi kako o povredi materijalnih tako i procesnih zakona.

U praksi se uvijek radi o povredi više propisa, koji u svom zbroju govore o očito nesavjesnom poslovanju odgovorne osobe. Drugim riječima, mora se raditi o težim povredama zakona, koje govore o očito nesavjesnom i nemarnom postupanju odgovorne osobe.

Radnja počinjenja kod ovoga kaznenoga djela može biti poduzeta činjenjem, ali i nečinjenjem, odnosno propuštanjem dužnog nadzora odgovorne osobe, na koji je obvezuje neki zakonski ili drugi propis.

Npr. blagajnik ostavi dnevni pazar u svoje nezaključano vozilo umjesto da ga preda u banku, pa novac iz vozila bude ukraden. Objektivni uvjet inkriminacije je šteta za pravnu osobu u iznosu većem od 15.000 KM (*stav Vrhovnog suda RS od 30. 06. 2004. godine, prema kojem je znatna šteta svaka šteta u iznosu većem od 15.000 KM*). Ako je šteta manja, može se raditi o disciplinskom prekršaju odgovorne osobe, o njezinoj materijalnoj odgovornosti i sl.

Oblik vinsti je umišljaj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – sudske registracije poduzeća, rješenja ili ugovora o radu za odgovornu osobu, ugovora, odluka i drugih akata odgovorne osobe

(potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), finansijsko vještačenje na okolnost visine imovinske štete (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje predstavnika (na okolnosti osobnog svojstva počinitelja, njegova udjela u poduzeću ili drugoj pravnoj osobi, načina počinjenja djela, prouzročene štete), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Poslovna prijevara

Članak 265. KZRS

(članak 251. KZFBiH, članak 245. KZDBiH)

- (1) Tko obavljajući gospodarsku djelatnost pri sklapanju ili izvršenju ugovora ili posla dovede drugoga u zabludu prikazivanjem da će obveze biti ispunjene ili prikrivanjem da obveze neće biti ili da neće moći biti ispunjene, pa radi djelomičnog ili potpunog neispunjenja obveze za drugu stranu ili nekog drugog nastupi imovinska šteta, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je počinjenjem djela iz stavka 1. ovoga članka prouzročena šteta koja prelazi iznos od 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.

Elementi djela i njihov opis

Ovim kaznenim djelom sankcionirana su različita prijevarena postupanja sudonika gospodarskih djelatnosti pri sklapanju ili izvršenju ugovora.

Radnju počinjenja predstavlja lažno prikazivanje činjenica da će obveze biti ispunjene ili prikrivanje činjenica da obveze neće moći biti ispunjene, a takve obmane obavljaju se pri sklapanju ili izvršenju ugovora ili poslova u gospodarskoj djelatnosti.

Iz ovoga je vidljivo da ovo kazneno djelo može biti počinjeno samo u gospodarskim društvima, odnosno gospodarskim subjektima, i to prigodom sklapanja ili izvršenja ugovora. Počinitelj djela može biti samo osoba koja obavlja gospodarsku djelatnost. Oblik vinosti je umišljaj praćen izravnom namjerom.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – izvoda iz registracije gospodarskoga subjekta, rješenja ili ugovora o radu za odgovornu osobu, ugovora, narudžbenica, faktura i drugih dokumenata koji se odnose na konkretni pravni posao, izvoda s računa počinitelja radi utvrđivanja solventnosti u trenutku zaključenja ugovora (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti: *vidi za kazneno djelo prijevare članak 239. KZRS*, vremena i načina sklapanja ili izvršenja ugovora, visine prouzročene štete, postavljanja imovinskopravnog zahtjeva), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Krivotvorenje ili uništenje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava

Članak 274. KZRS

(članak 261. KZFBiH, članak 255. KZBDBiH)

- (1) Tko u poslovne ili trgovačke knjige, isprave ili spise koje je dužan voditi temeljem zakona ili drugog propisa unese neistinite podatke ili ne unese neki važan podatak, ili svojim potpisom ili pečatom ovjeri poslovnu ili trgovačku knjigu, ispravu ili spis s neistinitim sadržajem ili svojim potpisom ili pečatom omogućiti pravljenje poslovne ili trgovačke knjige, isprave ili spisa s neistinitim sadržajem, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

- (2) Kaznit će se kaznom iz stavka 1. ovoga članka i tko neistinitu poslovnu ili trgovačku knjigu, ispravu ili spis uporabi kao da su istiniti ili tko uništi, ošteti, prikrije ili na drugi način učini neuporabljivom poslovnu knjigu, ispravu ili spis.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja počinjenja djela iz stavka 1. određena je kao: a) sačinjavanje poslovne ili trgovačke knjige ili spisa s neistinitim sadržajem; b) ovjeravanje poslovne ili trgovačke knjige ili spisa s neistinitim sadržajem; c) omogućavanje pravljenja poslovne ili trgovačke knjige ili spisa s neistinitim sadržajem.

Pod sačinjavanjem poslovne ili trgovačke knjige ili spisa podrazumijeva se unošenje neistinitih podataka ili neunošenje važnih podataka.

Ovjeravanje poslovne ili trgovačke knjige ili spisa s neistinitim sadržajem poseban je vid intelektualnog falsifikata, jer počinitelj svojim potpisom i pečatom ovjerava poslovnu ili trgovačku knjigu ili spis, koje je sastavila druga osoba, a zna da je njezin sadržaj neistinit.

Treći je oblik kada počinitelj stavi svoj potpis i pečat na neki prazan list papira ili obrazac, a druga osoba nakon toga unese neistinit sadržaj. U biti drugoj se osobi omogućuje krivotvorenje ovih dokumenata.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavku 2. inkriminirana je uporaba neistinite poslovne ili trgovačke knjige ili spisa kao da je istinita, te uništavanje, oštećenje ili skrivanje poslovne ili trgovačke knjige ili spisa.

I ovaj oblik djela može biti učinjen samo s namjerom.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – poslovne ili trgovačke knjige ili spisa (potvrda o privremenom oduzimanju pred-

meta i predmeti), vještačenje sadržaja (nalaz i mišljenje vještaka), po potrebi grafološko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), u slučaju da su knjige sakrivene pretraga prostorija (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), a zatim privremeno oduzimanje (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka (na okolnosti: *vidi za kazneno djelo krivotvorenje isprave članak 377. KZRS, osobnog svojstva počinitelja, posebnog svojstva objekta djela*), saslušanje vještaka (na okolnosti načina počinjenja djela).

**Krivotvorenje znakova za obilježavanje
robe, mjera i utega
Članak 279. KZRS
(članak 259. KZFBiH, članak 253. KZBDBiH)**

- (1) Tko s ciljem da ih uporabi kao prave izradi lažne pečate, žigove, marke ili druge znakove za obilježavanje domaće ili strane robe kojima se žigoše zlato ili drugi plemeniti metali, drvo, stoka ili kakva druga roba, ili tko s istim ciljem takve prave znakove preinači, ili tko takve lažne znakove uporabi kao prave, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se i tko izvrši krivotvorenje mjera ili utega.
- (3) Tko pravi, nabavlja, prodaje ili daje drugom na uporabu sredstva za pravljenje znakova za obilježavanje robe, lažnih mjera i utega, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (4) Lažni znaci, mjere i utezi oduzet će se.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo iz stavka 1. sastoji se u izradi lažnih znakova za obilježavanje strane i domaće robe, kao i žigova ili maraka kojima se žigoše zlato, srebro, stoka, drvo ili kakva druga roba.

Znakovi na koje se odnosi ova inkriminacija različiti su – od znakova za obilježavanje robe predviđenih kod kaznenog djela neovlaštene uporabe tuđe tvrtke, uzorka ili modela iz čl. 272. KZRS, budući da se ovdje radi o posebnim, zvaničnim znacima žigosanja, znacima kojima se roba obilježava, žigoše radi kontrole i garancije. Na ograničenost smisla ove odredbe ukazuje i karakter radnje počinjenja – ovdje je to žigosanje – koje se razlikuje od robnih žigova, odnosno znakova koji imaju funkciju razlikovanja sličnih ili istih roba u gospodarskom prometu radi zaštite od nelojalne konkurencije i zaštite potrošača (npr. kada netko na farmerice stavi zaštitni znak tvrtke koji je sam izradio, jer se farmerice s tim znakom najbolje prodaju, onda je to radnja kaznenog djela iz čl. 272, a ne ovoga kaznenog djela).

Prema tome, kod ovoga kaznenog djela radi se o znakovima za obilježavanje robe, kao što su žigovi i marke kojima se žigoše zlato, srebro, stoka, drvo ili druga roba.

Odgovarajućim zakonskim i drugim propisima propisane su vrste znakova za obilježavanje roba i njihova uporaba (*vidjeti Zakon o mjernim jedinicama BiH, Zakon o standardizaciji, Zakon o kontroli predmeta od plemenitih kovina*).

Radnja počinjenja sastoji se od: 1. izrade lažnih znakova za obilježavanje domaće i strane robe, kao i žigova i maraka kojima se žigoše zlato, srebro, stoka, drvo ili kakva druga roba; 2. preinačavanja takvih pravih znakova i 3. uporabe lažnih znakova kao pravih. Kod oblika radnje počinjenja iz st. 1. i 2. potrebno je da su iste poduzete s ciljem da se lažni i preinačeni znakovi uporabe kao pravi.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavku 2. predviđen je poseban oblik ovoga kaznenoga djela – krivotvorenje mjera i utega.

Pod mjerama se podrazumijevaju odgovarajuće naprave koje služe za utvrđivanje količine predmeta, njegove kakvoće, sprave kojima se utvrđuje masa robe, dužina, volumen, jačina svjetlosti, količina tvari, sastav tvari itd. Te naprave odnosno sprave su npr. vage, "metri", električna i plinska brojila, vodomjeri i dr.

Pod utezima se podrazumijevaju određeni predmeti koji se uporabljaju pri mjerenju težine predmeta, tj. robe (*vidjeti Zakon o mjernim jedinicama*).

Pod krivotvorenjem se podrazumijeva izrada lažnih mjera i preinačavanje pravih mjera i utega. Svakako, i izrada i preinačavanje moraju biti počinjeni u namjeri da se te mjere i utezi uporabe kao pravi. Ako nema namjere, onda nema ni ovoga djela.

Oblik vinosti je umišljaj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija i skica lica mjesta), pretraga prostorija i osoba na okolnost pronalaska sredstva i predmeta djela (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – lažnih znakova, pečata, žigova, maraka, zatim krivotvorenih mjera (vage, "metri", električna i plinska brojila, vodomjeri i sl.), utega, zatim sredstava za pravljenje znakova za obilježavanje robe, lažnih mjera i utega i dr. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), vještačenje po vještaku odgovarajuće struke (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti načina na koji su došli u posjed takve robe, osobe koja je bila u posljednjem posjedu takvih predmeta,

prouzročene štete, postavljanja imovinskopravnog zahtjeva), saslušanje svjedoka (na okolnosti vremena, mjesta i načina počinjenja djela), saslušanje vještaka (na okolnosti načina pravljenja ili preinačavanja lažnih pečata, žigova, maraka ili drugih znakova za obilježavanje robe).

Pranje novca

Članak 280. KZRS

(članak 272. KZFBiH, članak 265. KZDBiH)

- (1) Tko novac ili imovinu za koju zna da su pribavljeni kaznenim djelom primi, zamijeni, drži, njima raspolaže, uporabi u gospodarskom poslovanju ili ih na drugi način prikrije ili pokuša prikriti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je počinitelj djela iz stavka 1. istodobno i počinitelj ili susudionik u kaznome djelu kojim je pribavljen novac ili imovinska korist iz prethodnoga stavka, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Ako je novac ili imovina iz st. 1. i 2. velike vrijednosti, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (4) Ako djela iz prethodnih stavaka učini više osoba koje su se udružile za vršenje takvih kaznenih djela, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do dvaest godina.
- (5) Ako je pri počinjenju djela iz stavka 1. ovoga članka počinitelj postupao nehajno u odnosu na okolnost da su novac ili imovinska korist pribavljeni kaznenim djelom, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (6) Novac ili imovina iz prethodnih stavaka oduzet će se.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Pranje novca označava svaku djelatnost usmjerenu na prikrivanje nepošteno ili nezakonito stečenih prihoda kroz dopuštene poslove, pretvaranje ilegalno (nezakonito, u pravilu

kriminalno) ostvarene dobiti u prividno legalnu, pretvaranje nepošteno i nezakonito stečenog prihoda u privid poštene i zakonite zarade, pretvaranje ili prenošenje predmeta koji potječu iz određenih kaznenih djela, kao i svako drugo skrivanje njihova podrijetla, te svako stjecanje, posredovanje i uporabu takvih predmeta, sva činjenja i nečinjenja radi prikrivanja izvora protupravno stečenog novca, tj. korištenje stečenog novca za obavljanje dopuštene djelatnosti ili stjecanje imovine na zakonit način.

Najkarakterističnije djelatnosti kojima se pribavlja „prljav“ novac i imovina su: trgovina drogom, trgovina ljudima, organiziranje prostitucije, trgovina oružjem, trgovina dijelovima ljudskih tijela, trgovina cigaretama i alkoholom, zlouporabe u bankarskom i kartičnom poslovanju i dr. Vlasnici takvog novca nastoje ga infiltrirati u legalne gospodarske i financijske tokove.

Postupak pranja novca ima ili može se podijeliti u tri faze: a) faza polaganja, kada se sredstva (obično gotovina) iz kriminalne djelatnosti ubacuju u financijski sustav ili se kupuju razne vrijednosti (nekretnine i sl.), b) faza ležanja, u kojoj se putem brojnih prikrivenih transakcija pokušava prikriti pravo podrijetlo novca, odnosno ovakav novac odvojiti od svoga nezakonitog izvora (mijenjanje valute, korištenje uvozno-izvoznih poduzeća i osiguravajućih društava, manipulacije garancijama, obveznicama i vrijednosnim papirima, poslovanje preko „off shore“ subjekata i sl.), c) faza integriranja/prožimanja, u kojoj se ova sredstva integriraju u ekonomiju i financijski sustav zemlje i koriste se za legalno i zakonito investiranje, za gospodarsko poslovanje ili, pak, za luksuz i osobne potrebe ili za novu kriminalnu aktivnost.

U stavku 1. predviđen je osnovni oblik kaznenoga djela pranja novca. Suštinu inkriminacije predstavlja radnja prikrivanja ili

pokušaja prikrivanja prljavog novca ili imovine. Novac je kovano ili papirno sredstvo plaćanja, koje se na temelju zakona nalazi u opticaju u Bosni i Hercegovini ili u stranoj državi. Imovinu sačinjavaju pokretne i nepokretne stvari, prava i novac (domaća i strana valuta), vrijednosni papiri i druga sredstva plaćanja, te pravno valjani dokumenti na temelju kojih se utvrđuje pravo vlasništva i druga prava.

Za postojanje djela nije nužno da je sudskom presudom utvrđeno da su imovina ili novac pribavljeni kaznenim djelom. Za tzv. osnovno djelo (djelo iz kojeg potječe novac) ne mora biti pokrenut kazneni postupak (počinitelj umro ili je nepoznat i sl.). Dostatno je da počinitelj zna da su novac ili imovina pribavljeni kaznenim djelom, i to bilo kojim kaznenim djelom (u praksi se obično radi o težim kaznenim djelima).

Zakonski uvjet za postojanje djela iz stavka 3. ovoga članka je da se radi o novcu ili imovini velike vrijednosti (*odnosno preko 50.000 KM, stav Vrhovnog suda RS od 30. 06. 2004. godine*).

U stavku 4. dat je kvalificirani i najteži oblik ovoga djela za slučaj da djelo čini više osoba koje su se prethodno udružile za obavljanje takvih kaznenih djela. Dakle, radi se o djelu sa svim elementima organiziranog kriminala.

U stavku 5. dan je privilegirani oblik djela za slučaj kada je počinitelj postupao nehajno u odnosu na okolnost da su novac ili imovinska korist pribavljeni kaznenim djelom, tj. u odnosu na tzv. osnovno djelo.

U stavku 6. predviđeno je obvezno oduzimanje novca ili imovine.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – novca ili imovine prethodno pribavljene kaznenim djelom (potvrda o pri-

vremenom oduzimanju), privremeno oduzimanje predmeta – naredba banci ili drugoj pravnoj osobi (izvodi s bankovnih i drugih računa, kojima se prati tok novca), privremeno oduzimanje predmeta – ugovora o kupovini pokretnih ili nepokretnih stvari, obveznica i vrijednosnih papira i sl. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), prikupljanje drugih podataka i dokaza objektivne naravi (dokumenti, vrijednosni papiri itd.).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti vremena i načina saznanja da se radi o „prljavom novcu“, prouzročene štete), saslušanje svjedoka (na okolnosti podrijetla novca).

Nedopuštena trgovina

Članak 281. KZRS

(članak 267. KZFBiH, članak 261. KZBDBiH)

- (1) Tko nemajući ovlasti za trgovinu nabavi robu ili druge predmete u većoj količini ili vrijednosti u svrhu prodaje, ili tko se neovlašteno i u većem obujmu bavi trgovinom ili posredovanjem u trgovini i zastupanjem domaćih gospodarskih subjekata u prometu robe ili usluga, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Tko se bavi prodajom robe čiju je proizvodnju neovlašteno organizirao, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Kaznom iz stavka 2. ovoga članka kaznit će se i tko neovlašteno prodaje, kupuje ili vrši razmjenu robe ili predmeta čiji je promet zabranjen ili ograničen.
- (4) Ako je počinitelj djela iz st. 1, 2. i 3. ovoga članka organizirao mrežu preprodavatelja ili posrednika, ili je postigao imovinsku korist koja prelazi iznos od 10.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (5) Roba i predmeti nedopuštene trgovine oduzet će se.

Elementi djela i njihov opis

Kazneno djelo nedopuštene trgovine sastoji se u nabavi robe ili drugih predmeta opće potrošnje ili u bavljenju trgovinom, posredovanjem u trgovini ili zastupanju domaćih gospodarskih subjekata u prometu robe i usluga.

Nabavka robe obično se vrši kupnjom, ali može i zamjenom predmeta, kao i na druge načine. Međutim, u svakom slučaju mora se raditi o robi u većoj količini, odnosno o njezinoj većoj vrijednosti (*preko 10.000 KM*), jer je to objektivni uvjet ove inkriminacije.

Za postojanje ovoga kaznenog djela nabavka robe ili drugih predmeta mora se obavljati neovlašteno i u svrhu prodaje. Neovlašteno znači bez ikakve ovlasti, odnosno odobrenja, ali i onda kada počinitelj ima ovlast za obavljanje određenih poslova prometa robom namalo, ali poduzima i radnje prometa robom koje prelaze okvire njegove ovlasti.

Cilj svake trgovine je profit (zarada), koja predstavlja razliku između nabavne i prodajne cijene robe. Za postojanje ovog djela nije nužno da je zarada i ostvarena. Naime, djelo je svršeno već u trenutku nabavke robe u svrhu prodaje.

Oblik vinosti je umišljaj, koji mora obuhvatiti svijest da osoba nema ovlasti za bavljenje trgovinom.

U st. 2, 3. i 4. jasno su opisani kvalificirani oblici djela.

U praksi se često postavlja upit što predstavlja postignutu imovinsku korist kod ovoga kaznenog djela. Ona predstavlja razliku između nabavne cijene robe, na koju se imaju dodati nužni izdaci počinitelja, kao što su transportni troškovi, troškovi carine i poreza i sl., te prodajne cijene.

Imovinska korist postignuta kaznenim djelom sudskom će se presudom oduzeti u svakom slučaju, a ako to nije moguće, počinitelj će biti obvezan platiti novčani iznos koji odgovara postignutoj imovinskoj koristi.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta), privremeno oduzimanje predmeta – same robe i drugih predmeta namijenjenih trgovini (potvrda o privremenom oduzimanju), pretraga stana i drugih prostorija koje koristi počinitelj radi pronalaženja robe i drugih stvari namijenjenih prodaji (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), prikupljanje drugih podataka i dokaza (potvrda ili uvjerenje da počinitelj nema registriranu djelatnost, odnosno odobrenje za trgovinu ili ako ga ima, pribaviti to odobrenje / obično se radi o rješenju nadležnoga tijela uprave/), vještačenje vrijednosti robe ili drugih predmeta namijenjenih prodaji (nalaz i mišljenje vještaka). Ako se radi o robi čiji je promet zabranjen ili ograničen, pribaviti dokaz o tome.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka (na okolnosti vrste i vrijednosti robe, načina nabavke i prodaje robe, ako se radi o proizvodnji, gdje i kako).

Obmana pri dobivanju kredita ili drugih pogodnosti

Članak 283. KZRS

(članak 268. KZFBiH, članak 262. KZBDBiH)

- (1) Tko s ciljem da za sebe ili drugoga pribavi kredit, ulagačka sredstva, subvencije ili kakvu drugu pogodnost, davatelju kredita ili subjektu nadležnom za odobravanje pogodnosti da neistinite ili nepotpune podatke o imovinskom stanju ili druge podatke značajne za dobivanje kredita ili druge pogodnosti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.
- (2) Tko djelom iz stavka 1. ovoga članka dobije sredstva u iznosu koji prelazi 10.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.

- (3) Tko dobiveni kredit, ulagačka sredstva, subvencije ili kakvu drugu pogodnost iskoristi za drugu namjenu od one koja mu je odobrena, kaznit će se kaznom zatvora od dvije godine i novčanom kaznom.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja počinjenja kod ovoga kaznenog djela sastoji se u davanju lažnih podataka (neistinitih ili nepotpunih) o svom imovinskom stanju ili u davanju drugih podataka značajnih za dobivanje kredita ili drugih pogodnosti (dobivanje ulagačkih sredstava, subvencija i sl.).

Ovim se davatelj kredita ili osoba nadležna za odobravanje pogodnosti dovodi u zabludu, s ciljem da donese odgovarajuću odluku kojom će podnosiocu dati, odnosno odobriti kredit ili drugu pogodnost.

Djelo je izvršeno u trenutku podnošenja zahtjeva za kredit ili za isplatu ulagačkih sredstava ili subvencija, što znači da za postojanje djela nije bitno je li kredit i odobren, odnosno da su isplaćena ulagačka sredstva ili subvencije.

Davanje lažnih podataka obično se odnosi na podatke o imovinskom stanju (npr. da je tražitelj kredita platežno sposoban, da ima odgovarajući bonitet na tržištu, iako to nije točno, prikrivanje podatka da na imovini već postoji založno pravo, lažni podaci o uposlenju ili visini plaće i sl.). Važno je da se radi o činjenicama bitnim za odobravanje kredita, a ne nekim drugim, odnosno činjenicama važnim za odobravanje i isplatu ulagačkih sredstava ili subvencija.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavku 2. dan je kvalificirani oblik djela, a kvalifikatornu okolnost čini visina dobivenih sredstava.

U stavku 3. propisan je poseban oblik ovoga kaznenog djela – nenamjensko korištenje kredita, ulagačkih sredstava ili subvencija, odnosno korištenje ovih sredstava u drugu svrhu, a ne onu zbog koje su ta sredstva odobrena (npr. sredstva stambenoga kredita iskoriste se za kupnju vozila ili sredstva za obnovu razrušene kuće iskoriste se za turističko putovanje). Oblik vinosti je umišljaj, koji obuhvaća svijest da se sredstva koriste nenamjenski.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – ugovora o kreditu, dokumentacije za dobivanje kredita – najčešće se radi o potvrdi o uposlenju, uvjerenju o visini plaće, ali i druge dokumentacije koju banka traži prigodom odobravanja kredita, zatim dokumentacije koju podrazumijeva odobravanje subvencija ili dokumentacije potrebne za ulagačka sredstva itd. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti: koji i kakav kredit, iznos, potrebna dokumentacija, kakvu je dokumentaciju predao počinitelj, je li originalna i istinita ili nije, u koje je namjene kredit iskorišten i sl.), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Nedopušteno bavljenje bankarskom djelatnošću

Članak 284. KZRS

(članak 269. KZFBiH, članak 263. KZBDBiH)

- (1) Tko se bez odobrenja ili protivno uvjetima pod kojima je ono dano bavi bankarskom djelatnošću, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina.

- (2) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina, a ako taj iznos prelazi 200.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja počinjenja kaznenoga djela iz stavka 1. ovoga članka je bavljenje bankarskom djelatnošću bez odobrenja ili protivno uvjetima pod kojim je odobrenje dano.

Kod prvog oblika radnje počinjenja počinitelj uopće nema odobrenje za bavljenje bankarskom djelatnošću ili ga je tražio, a ono mu nije dano.

Kod drugog oblika radnje počinjenja počinitelj ima odobrenje, ali samo za bavljenje određenim bankarskim poslovima, a ne svim. U ovome slučaju počinitelj kazneno djelo čini u trenutku kada se počne baviti onim bankarskim poslovima za koje nema odobrenje.

Prema odredbama Zakona o bankama, bankarske djelatnosti su:

1. primanje svih vrsta novčanih depozita i drugih novčanih sredstava;
2. davanje i uzimanje kredita i vršenje finansijskog lizinga;
3. davanje svih oblika novčanih jamstava;
4. sudjelovanje, kupovina, prodaja instrumenata tržišta novca i kapitala za svoj ili tuđi račun;
5. usluge platnog prometa ili prijenosa novca;
6. kupnja i prodaja strane valute;
7. izdavanje i upravljanje sredstvima plaćanja (uključujući kreditne kartice, putne i bankarske čekove);
8. pohranjivanje i upravljanje vrijednosnim papirima i drugim vrijednostima usluge finansijskog menadžmenta, kupnja i prodaja vrijednosnih papira.

Poduzimanjem bilo koje od ovih djelatnosti bez odobrenja ili neke od djelatnosti za koje nema odobrenje počinitelj čini ovo kazneno djelo.

Oblik vinosti je umišljaj, koji prati svijest da se bankarska djelatnost obavlja bez odobrenja ili mimo dobivenog odobrenja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – primjerka odobrenja za bavljenje bankarskom djelatnošću (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), pretraga stana i drugih prostorija koje koristi počinitelj (zapisnik o pretrazi), privremeno oduzimanje predmeta iz pretrage (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta: novca i dokumentacije), vještačenje radi utvrđivanja ostvarene visine imovinske koristi (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – oštećenika (na okolnosti vrste bankarskih poslova kojima se počinitelj bavio, načina bavljenja tom djelatnošću, mjesta i vremena, visine ostvarene imovinske koristi, osobito je li počinitelj imao ili nije imao odobrenje za bavljenje bankarskom djelatnošću itd.).

Izdavanje čeka i sredstava bezgotovinskog plaćanja bez pokrića Članak 286. KZRS (članak 271. KZFBiH, članak 266. KZBDBiH)

- (1) Tko u namjeri da sebi ili drugome pribavi protupravnu imovinsku korist izda ili stavi u promet ček za koji zna da nema pokriće, pa time pribavi imovinsku korist u iznosu koji prelazi 1.000 KM, kaznit će se novčanom kaznom i kaznom zatvora do tri godine.

- (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se i tko u namjeri da sebi ili drugome pribavi imovinsku korist izda, stavi u promet ili koristi akceptni nalog, mjenicu, kakvo jamstvo, kreditnu ili platnu karticu ili kakvo drugo sredstvo plaćanja ili osiguranja plaćanja, iako zna da za to nema pokrića, i time pribavi imovinsku korist u iznosu koji prelazi iznos od 1.000 KM.
- (3) Ako je djelima iz st. 1. i 2. ovoga članka pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.
- (4) Ako je počinitelj djela iz st. 1. i 2. osigurao pokriće prije nego što je saznao da je otkriven, može se osloboditi kazne.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Cilj ove inkriminacije je zaštita povjerenja u ček i različita druga sredstva bezgotovinskog plaćanja, koja su sredstvo plaćanja ravnopravno novcu.

Pod čekom se podrazumijeva vrijednosni papir kojim izdavaatelj čeka (trasant) daje nalog drugoj osobi (trasatu) da korisniku čeka, imenovanoj trećoj osobi ili donositelju (remitentu), isplati određeni iznos novca iz pokrića koje trasant (izdavatelj čeka) ima kod trasata (koji je obično banka).

Uvjet za postojanje djela iz stavka 1. ovoga članka je pribavljanje imovinske koristi u iznosu koji prelazi 1.000 KM.

U stavku 2. govori se o akceptnim naložima, mjenicama, različitim jamstvima, kreditnim i platnim karticama i drugim sredstvima plaćanja ili osiguranja plaćanja za koja počinitelj zna da nemaju pokriće, a koja izdaje, stavlja u promet ili koristi, također u namjeri pribavljanja imovinske koristi za sebe ili drugoga. Uvjet za postojanje djela i ovdje je da je na taj način pribavljena imovinska korist u iznosu većem od 1.000 KM.

U stavku 3. dani su kvalificirani oblici djela, a kvalifikatornu okolnost čini visina pribavljene imovinske koristi.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – čeka, mjernice, akceptnog naloga, kreditne ili platne kartice itd., zatim dokumenata kojima je roba naručena i isporučena (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza objektivne naravi (dokumentacija vezana za konkretan posao).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje oštećenika (na okolnosti vrste zaključenog pravnog posla, zatim što je čekom ili nekim drugim sredstvom plaćeno, u kojem iznosu, kada je ček ili drugo sredstvo stavljeno na naplatu), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Utaja poreza i doprinosa

Članak 287. KZRS

(Članak 273. KZFBiH, Članak 267. KZBDBiH)

- (1) Tko izbjegne plaćanje poreza propisanih poreznim zakonodavstvom Republike Srpske ili doprinosa zdravstvenog ili penzijskog osiguranja propisanih u Republici Srpskoj ne dajući zahtijevane podatke ili dajući lažne podatke o svom stečenom oporezivom prihodu ili o drugim činjenicama koje su od utjecaja na utvrđivanje ovakvih obveza, a iznos obveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 10.000 KM, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Tko učini kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka, a iznos obveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (3) Tko učini kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka, a iznos obveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 150.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Porez je dio prihoda ili imovine koji država, na temelju vlasti, oduzima od fizičkih i pravnih osoba za pokriće svojih rashoda. U ovome članku inkriminirano je potpuno ili djelomično izbjegavanje plaćanja poreza ili doprinosa za socijalno ili penzijsko osiguranje.

Kazneno djelo utaje poreza i doprinosa djelo je blanketnog karaktera, što znači da upućuje na primjenu drugih propisa. Radnja počinjenja djela ogleda se u izbjegavanju plaćanja poreza, odnosno doprinosa za socijalno i penzijsko osiguranje.

Način počinjenja djela dan je alternativno: a) nedavanjem zahtijevanih podataka relevantnih za određivanje visine poreza ili doprinosa i b) davanjem lažnih podataka. U oba slučaja mora se raditi o stečenim oporezivim prihodima ili drugim činjenicama koje su od utjecaja na utvrđivanje iznosa poreznih obveza, odnosno doprinosa.

Kod prvog oblika počinitelj ili uopće ne podnosi poreznu prijavu ili je podnosi ali u njoj ne navodi podatke o svojim prihodima ili druge podatke relevantne za određivanje visine plaćanja poreza, a kod drugog oblika počinitelj podnosi prijavu ali u njoj navodi lažne podatke o svojim prihodima ili druge relevantne podatke za utvrđivanje visine plaćanja poreza, odnosno doprinosa (npr. broj zaposlenih za koje se doprinosi plaćaju ili broj članova obiteljskoga kućanstva, broj djece na školovanju, je li bračni drug zaposlen ili ne i sl.).

Lažni podaci trebaju biti dani mjerodavnom tijelu za razrez poreza ili doprinosa, jer u protivnom se neće raditi o ovome kaznenom djelu. Pri tome je nebitno na koji su način dani lažni podaci: podnošenjem porezne prijave, davanjem usmene izjave na zapisnik ili na neki treći način.

Djelo je svršeno u trenutku kada je izbjegnuto plaćanje poreznih obveza, odnosno plaćanje doprinosa.

Objektivni uvjet inkriminacije je da se radi o obvezama čije je plaćanje izbjegnuto u iznosu većem od 10.000 KM (do iznosa od 10.000 KM se radi o prekršaju).

Ono što posebice treba istaći je činjenica da iznos izbjegnutih obveza davanja prelazi 10.000 KM u svakoj kalendarskoj godini.

Dodatni uvjet za postojanje ovoga djela je da se radi o poreznim obvezama predviđenim poreznim zakonodavstvom Republike Srpske, odnosno doprinosima za socijalno i penzijsko osiguranje propisanim zakonodavstvom Republike Srpske.

Ako se radi o izbjegnutim obvezama plaćanja poreza ili doprinosa čije plaćanje nalažu propisi Bosne i Hercegovine (kao što je PDV), onda se ne radi o ovom, nego o kaznenom djelu iz čl. 210. KZBiH.

Oblik vinosti je umišljaj.

Počinitelj djela može biti samo osoba koja je obveznik plaćanja poreza i doprinosa.

Napomena: Ako se radi o izbjegavanju plaćanja poreza u više uzastopnih godina, a u svakoj od tih godina se radi o iznosu utajenog poreza ili doprinosa većem od 10.000 KM, onda je moguća konstrukcija produženog kaznenog djela.

U stavku 2. i 3. dati su kvalificirani oblici djela, a kvalifikatornu okolnost čini visina utajenog poreza ili doprinosa.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (rješenje o registraciji subjekta, zapisnik Poreske uprave RS o kontroli), pretraga poslovnih prostorija (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – knjigovodstvene doku-

mentacije (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti, npr. računi, otpremnice, narudžbenice, bilance stanja, završni računi, kartice obveznika i dr.), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), finansijsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka, uključujući i službene osobe Porezne uprave (na okolnosti načina počinjenja djela i iznosa obveze čije se plaćanje izbjegava).

GLAVA DVADESET ČETVRTA a.
KAZNENA DJELA PROTIV SIGURNOSTI
RAČUNALNIH PODATAKA

Oštećenje računalnih podataka i programa
Članak 292. a) KZRS
(članak 393. KZFBiH, članak 387 KZBDBiH)

- (1) Tko neovlašteno izbriše, izmijeni, ošteti, prikrije ili na drugi način učini neuporabljivim računalni podatak ili program, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka prouzročena šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (3) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka prouzročena šteta u iznosu koji prelazi 30.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina.
- (4) Uređaji i sredstva kojima je počinjeno kazneno djelo iz stavka 1. i 2. ovoga članka, ako su u vlasništvu počinitelja, oduzet će se.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Temelj ove inkriminacije nalazi se u Konvenciji o sajber kriminalu, čija je potpisnica i Bosna i Hercegovina.

Objekt kaznenoga djela je računalni podatak ili program. Računalni podatak ili program je pokretna stvar koja označuje svako predstavljanje činjenica, informacija i koncepata u obliku prilagođenom za računalnu obradu, zajedno s programom koji je takve prirode da računalni sustav obavlja svoju funkciju. Stoga ovo djelo predstavlja poseban oblik kaznenoga djela oštećenja tuđe stvari (*vidi, članak 249. KZRS*).

Radnje počinjenja ovoga kaznenog djela alternativno su određene kao: brisanje, izmjena, prikrivanje ili na drugi način či-

njenje neuporabljivim računalnog podatka ili programa (pokretne stvari). Brisanje računalnih podataka ili programa jedan je od načina njihova uništenja kao radnje kojom se oni čine trajno neuporabljivima.

Izmjena računalnih podataka ili programa radnja je kojom se obavlja njihovo preinačenje.

Oštećenje je svaka radnja kojom se narušava cjelovitost tih podataka ili programa, odnosno kojom se narušava njihov informacijski sadržaj, uslijed čega se oni, barem privremeno, čine neuporabljivima za svrhe za koje su namijenjeni.

Drugi način može biti i svaka druga radnja kojom se podaci i programi učine neuporabljivima ili nepristupačnima, npr. ubacivanje virusa i sl.

Djelo može počinuti svaka osoba.

Djelo se može počinuti samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest počinitelja o poduzetim djelatnostima.

U st. 2. i 3. predviđeni su teži oblici djela, kada je posljedica djela iz stavka 1. šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, odnosno 30.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska uređaja i sredstva kojim je djelo počinjeno (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija) i pretraga računalnih sustava, uređaja za pohranjivanje računalnih ili elektroničkih podataka, na okolnosti pronalaska dokaza o načinu počinjenja djela (zapisnik o pretrazi i sadržaji), a radnji pretrage obvezno prisustvuje stručna ovlaštena službena osoba ili vještak za oblast informatike - telekomunikacija, privremeno oduzimanje predmeta – uređaja i sredstava (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta

– naredba operateru telekomunikacija ili drugoj pravnoj osobi usluga komunikacija - interneta za dostavu računalnih podataka (podaci o pretplatniku, vrsti korištene usluge komunikacije, period usluge, identitet, poštanska ili geografska adresa i dr.), vještačenje po vještaku za oblast informatike - komunikacija (nalaz i mišljenje vještaka), **(2)** vještačenje na okolnosti visine prouzročene štete (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, zapisnik o saslušanju svjedoka – oštećenika (na okolnosti vrste podatka ili programa, vremena i načina kojim je on učinjen neuporabljivim, visine štete), zapisnik o saslušanju svjedoka – stručne osobe operatera ili druge pravne osobe (na okolnost dostavljenih računalnih podataka), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja, **(2)** odnosno visine štete).

Osnovno znanje koje mora imati ovlaštena službena osoba i tužitelj je poznata tehnologija komunikacije na internetu (pojednostavljeno: računala imaju osobnu iskaznicu – IP adresu – kombinaciju od četiri ili šest serija brojeva, uloga mrežnih računala – ruteri itd.) Stoga je poželjno obavještanje odgovarajućeg odjela nadležnog MUP-a za borbu protiv računalnog kriminala.

Računalna prijevara

Članak 292. g) KZRS

(članak 395. KZFBiH, članak 389. KZDBiH)

- (1) Tko unese netočan podatak, propusti unošenje točnog podatka ili na drugi način prikrije ili lažno prikaže podatak i time utječe na rezultat elektroničke obrade i prijenosa podataka u namjeri da sebi ili drugom pribavi protupravnu imovinsku korist i time drugom prouzroči štetu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

- (2) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 30.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do deset godina.
- (4) Tko djelo iz stavka 1. ovoga članka počini samo u namjeri da drugoga ošteti, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do šest mjeseci.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Predmet kaznenoga djela je računalni podatak (*vidi članak 292. a) KZRS*).

Ovo kazneno djelo predstavlja poseban oblik kaznenoga djela prijevare (*vidi str. 28, članak 239. KZRS*).

Radnje počinjenja ovoga kaznenog djela alternativno su određene kao: unošenje netočnog podatka, propuštanje unošenja točnog podatka ili, na drugi način, prikrivanje ili lažno prikazivanje podataka.

Posljedica radnja počinjenja rezultat je elektroničke obrade podataka drukčiji nego što bi on bio da ta radnja nije poduzeta.

Djelo može počiniti svaka osoba.

S obzirom na to da je za postojanje djela potrebno da je radnja počinjenja poduzeta s ciljem da se sebi ili drugome pribavi protupravna imovinska korist, djelo se može počiniti samo s izravnim umišljajem.

U st. 2. i 3. predviđeni su teži oblici djela, kada je pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 10.000 KM, odnosno 30.000 KM.

U stavku 4. predviđen je privilegirani oblik djela kada se djelo iz stavka 1. čini samo u namjeri da se drugi ošteti.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi za čl. 292. a) KZRS privremeno oduzimanje predmeta – naredba banci ili drugoj pravnoj osobi za dostavljanje podataka o finansijskim transakcijama (podaci), vještačenje po vještaku finansijske struke na okolnost pribavljene imovinske koristi i prouzročene štete (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: vidi članak 292. a) KZRS.

Neovlašteni pristup zaštićenom računalu, računalnoj mreži, telekomunikacijskoj mreži i elektroničkoj obradi podataka Članak 292. d) KZRS (članak 398. KZFBiH, članak 391. KZDBiH)

- (1) Tko se, kršeći mjere zaštite, neovlašteno uključi u računalo ili računalnu mrežu ili neovlašteno pristupi elektroničkoj obradi podataka, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do šest mjeseci.
- (2) Tko snimi ili uporabi podatak dobijen na način predviđen u stavku 1. ovoga članka, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (3) Ako je uslijed djela iz stavka 1. ovoga članka došlo do zastoja ili ozbiljnog poremećaja funkcioniranja elektroničke obrade i prijenosa podataka ili mreže ili su nastupile druge teške posljedice, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora do tri godine.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Objekt kaznenoga djela je računalo ili računalna mreža ili elektronička obrada podataka.

Radnja počinjenja oblika iz stavka 1. sastoji se u neovlaštenom uključivanju u zaštićeno računalo ili mrežu ili u neovlaštenom pristupu elektroničkoj obradi podataka, počinjeno kršenjem

mjera zaštite, tj. mjera čija je svrha osiguranje dostupnosti računala ili mreže elektroničke obrade podataka samo ovlaštenim osobama.

Motiv počinjenja nije bitan za postojanje kaznenoga djela.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može počiniti samo s umišljajem, koji mora obuhvatiti svijest o tome da se uključenje vrši neovlašteno i kršenjem zaštitnih mjera.

Stavkom 2. predviđen je teži oblik kaznenoga djela, kada počinitelj snimi ili uporabi podatak dobijen radnjama iz stavka 1. Podatak će biti uporabljen kada je primijenjen, iskorišten ili kada se njime poslužilo u određene svrhe.

U stavku 3. teži oblik djela proizlazi iz težih posljedica.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi članak 292. a) KZRS.

Subjektivni: vidi članak 292. a) KZRS.

GLAVA DVADESET PETA
KAZNENA DJELA PROTIV USTAVNOG UREĐENJA
REPUBLIKE SRPSKE

**Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske
mržnje, razdora i netrpeljivosti**
Članak 294. a) KZRS
(članak 163. KZFBiH)

- (1) Tko izaziva ili raspaljuje nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost ili širi ideje o superiornosti jedne rase ili naroda nad drugim, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako je djelo iz stavka 1. ovoga članka počinjeno prisilom, zlostavljanjem, ugrožavanjem sigurnosti, izlaganjem poruzi nacionalnih, etničkih ili vjerskih simbola, oštećenjem tuđih stvari, skrnavljenjem spomenika, spomen-obilježja ili grobova, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Ako je uslijed djela iz stavka 1. i 2. ovoga članka došlo do nereda, nasilja ili drugih teških posljedica za zajednički život naroda i ostalih koji žive u Republici Srpskoj, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (4) Materijal i predmeti koji nose poruke iz stavka 1. ovoga članka, kao i sredstva za njihovu izradu, razmnožavanje ili rasturanje oduzet će se.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnje počinjenja ovoga kaznenoga djela čini onaj tko izaziva ili raspaljuje nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost ili širi ideje o superiornosti rase ili naroda nad drugim. Izazivanje znači da se u situacijama kada ne postoji nacionalna, rasna ili vjerska mržnja ona različitim načinima ili sredstvima izaziva. Raspaljivanje znači korištenje već postojeće mržnje ili razdora i njezino daljnje produbljivanje.

Mržnja označava osjećanje jednoga ili više pripadnika naroda ili rase ili konfesije prema pripadnicima drugog naroda ili druge rase ili konfesije, izraženo u netrpeljivosti, neraspoloženju, spremnosti da se nanese neko zlo.

Razdor je stvaranje antagonizma i neprijateljskoga odnosa do otvorenih međusobnih sukoba.

Netrpeljivost je odnos netolerancije, podozrenja ili odbojnosti prema pripadnicima drugoga naroda ili rase ili konfesije.

Mržnja ili razdor ili netrpeljivost mogu se izazvati svim djelatnostima koje su pogodne da je izazovu. Djelo je svršeno poduzimanjem bilo koje djelatnosti kojom se izaziva ili raspaljuje navedena mržnja ili razdor ili netrpeljivost ili šire ideje o superiornosti.

Posljedica djela je ugrožavanje zajedničkoga života građana Republike Srpske.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Subjektivnu stranu djela čini umišljaj, koji obuhvaća svijest o poduzetim djelatnostima.

Teži oblik djela u stavku 2. postoji ako je kazneno djelo počinjeno primjenom prisile, zlostavljanjem, ugrožavanjem sigurnosti, izlaganjem poruzi nacionalnih, vjerskih ili etničkih simbola, oštećenjem tuđih stvari, sknavljenjem spomenika, spomen-obilježja ili grobova.

U stavku 3. predviđen je poseban oblik djela ako je djelo dovelo do nereda, nasilja ili drugih teških posljedica za život naroda i ostalih koji žive u Republici Spskoj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga stana, ostalih prostorija i računalnih sustava, uređaja za pohranjivanje računalnih ili elektroničkih podataka, na okolnosti pronalaska materijala i predmeta koji nose

poruke, kao i sredstava za njihovu izradu, razmnožavanje ili rasturanje (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstava djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta – video ili audiozapisa kojima su zabilježene radnje počinitelja (video ili audiozapis), **(2)** očevid na mjestu gdje je došlo do oštećenja tuđih stvari ili do sknavljenja (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, skica lica mjesta, fotodokumentacija), ostali dokazi.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, zapisnik o saslušanju svjedoka (na okolnosti mjesta, vremena i načina poduzetih djelatnosti), saslušanje svjedoka – oštećenika (na okolnosti načina poduzimanja radnje počinjenja, osjećanja zbog poduzetih djelatnosti, sigurnosti, uznemirenja, zlostavljanja i sl.).

GLAVA DVADESET SEDMA KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI

Zlouporaba službenog položaja ili ovlasti Članak 347. KZRS (članak 383. KZFBiH, članak 220. KZBDBiH)

- (1) Službena ili odgovorna osoba koja, s ciljem da sebi ili drugome pribavi kakvu neimovinsku korist ili da drugom nanese kakvu štetu, iskoristi svoj položaj ili ovlast, prekorači granice svoje ovlasti ili ne obavi svoju službenu dužnost, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (2) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka nanesena znatna šteta ili je došlo do teže povrede prava drugoga, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Službena ili odgovorna osoba koja, s ciljem da sebi ili drugome pribavi kakvu imovinsku korist, iskoristi svoj položaj ili ovlast, prekorači granice svoje ovlasti ili ne obavi svoju službenu dužnost, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Ako je djelom iz stavka 3. ovoga članka pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo može počinuti samo službena ili odgovorna osoba (*vidi članak 147, st. 3. i 4. KZRS*).

Radnja ovoga djela može se sastojati u iskorištavanju položaja ili ovlasti, prekoračenju granica ovlasti i nevršenju službene dužnosti.

Iskorištavanje položaja ili ovlasti jeste poduzimanje određenih radnji u okviru položaja ili ovlasti, pri čemu se počinitelj ruko-

vodi nekim drugim interesima, osobnim interesima ili uopće pobudama iza kojih ne stoji interes službe ili pravne osobe.

Prekoračenje granica ovlasti postoji kada počinitelj poduzima radnje koje nisu obuhvaćene njegovom ovlašću, ukoliko postoji i određena namjera.

Neobavljanje službene dužnosti postoji kada osoba ne obavi službenu radnju iz okvira svoje službene ovlasti koju je dužna obavljati ili kada tu radnju obavi tako da se ne može postići cilj koji treba ostvariti poduzimanjem te radnje.

Djelo je svršeno poduzimanjem svake djelatnosti koja se u gore navedenom smislu smatra zlouporabom položaja ili ovlasti.

Može se počiniti samo s umišljajem, jer kod počinitelja djela treba da postoji namjera da sebi ili drugome pribavi korist ili da drugome nanese kakvu štetu.

U stavku 2, 3. i 4. predviđeni su teži oblici djela, koje odlikuju kvalifikatorni elementi: znatna šteta (*prema gledištu Vrhovnog suda RS, šteta koja prelazi iznos 15.000 KM*) ili teža povreda prava drugoga; namjera da se sebi ili drugom pribavi kakva imovinska korist; te korist djela iz st. 3 koja prelazi 10.000 KM ili 50.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska službene dokumentacije (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), prikupljanje drugih podataka i dokaza (propisi kojima su regulirani okviri položaja ili ovlasti, granice, službene dužnosti, zatim odluke iz

kojih proizlazi osobno svojstvo službene ili odgovorne osobe), vještačenje poslovnih knjiga i službene dokumentacije po vještaku odgovarajuće struke ovisno od vrste službe (nalaz i mišljenje vještaka na okolnosti stanja poslovnih knjiga – dokumentacije, iskorištavanja položaja ili ovlasti ili prekoračivanja ili neobavljanja dužnosti), vještačenje po vještaku financijske struke (nalaz i mišljenje na okolnost pribavljene koristi ili štete).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – oštećenika (na okolnosti načina poduzimanja radnje počinjenja i posljedica), saslušanje svjedoka – službene osobe koja je bliska obavljanju službe ili poslovanja počinitelja (na okolnosti ovlasti, načina učinjenja djela, kontrole rada i nadzora počinitelja), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenoga nalaza i mišljenja).

Pronevjera

Članak 348. KZRS

(članak 384. KZFBiH, članak 221. KZBDBiH)

- (1) Tko protupravno prisvoji novac, vrijednosne papire ili druge pokretnine koje su mu povjerene u službi ili uopće na radu u državnom tijelu ili pravnoj osobi, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako vrijednost pronevjerenih stvari iz stavka 1. ovoga članka ne prelazi iznos od 200 KM, a počinitelj je imao cilj pribaviti malu vrijednost, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (3) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja kaznenoga djela je prisvajanje (*vidi članak 235. KZRS*). Predmet djela je novac, vrijednosni papir ili druge pokretnine koje su počinitelju povjerene u službi ili uopće na radu. Dakle, radi se o stvarima koje su u funkciji obavljanja određene službe, koje su vezane za obavljanje određenih zadataka na radu i koje su funkcionalno povezane s obavljanjem službene obveze.

Kazneno djelo je svršeno prisvajanjem predmeta djela.

Počinitelj kaznenoga djela može biti samo osoba kojoj su navedeni predmeti povjereni u službi ili na radu. Kazneno djelo može se počinuti s umišljajem, koji obuhvaća svijest počinitelja da prisvaja predmete koji su mu povjereni u službi ili na radu. Za postojanje djela potrebna je namjera pribavljanja protu-pravne imovinske koristi.

U stavku 2. predviđen je lakši oblik djela, kada vrijednost stvari ne prelazi iznos od 200 KM, a počinitelj je imao tu namjeru.

U stavku 3. predviđen je teži oblik djela, kada je pribavljena korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM ili 50.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska predmeta djela (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (rješenje ili ugovor o radu za počinitelja, službena ili poslovna dokumentacija na okolnost povjeravanja predmeta počinitelju, njegovih radnih zadataka i obveza).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – ovlaštenog predstavnika pravne osobe (na okolnosti službe ili rada počinitelja, povjerenih mu predmeta, načina počinjenja djela, prikupljene službene ili poslovne dokumentacije, te visine prouzročene štete).

Primanje mita
Članak 351. KZRS
(članak 380. KZFBiH, članak 217. KZBDBiH)

- (1) Službena ili odgovorna osoba koja zahtijeva ili primi dar ili kakvu drugu korist, ili koja primi obećanje dara ili kakve koristi, da u okviru svoje ovlasti izvrši radnju koju ne bi smjela izvršiti, ili da ne izvrši radnju koju bi morala ili mogla izvršiti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (2) Službena ili odgovorna osoba koja zahtijeva ili primi dar ili kakvu korist, ili koja primi obećanje dara ili kakve koristi, da u okviru svoje ovlasti izvrši radnju koju bi morala ili mogla izvršiti, ili da ne izvrši radnju koju ne bi smjela izvršiti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.
- (3) Službena ili odgovorna osoba koja poslije činjenja ili nečinjenja radnje navedene u stavku 1. do 3. ovoga članka, a u svezi s njom, zahtijeva ili primi dar ili kakvu drugu korist, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (4) Primljeni dar ili imovinska korist oduzet će se.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Ovo kazneno djelo predstavlja vid korupcije u službi.

Kazneno djelo može počinuti samo službena ili odgovorna osoba (vidi članak 147. KZRS).

Djelo se javlja u tri oblika:

Stavak 1. je primanje mita da bi se izvršila nezakonita službena ili odgovorna radnja.

Stavak 2. je primanje mita da bi se izvršila zakonita službena ili odgovorna radnja.

Stavak 3. je primanje mita poslije počinjenja radnje.

Radnja ovoga djela može se sastojati u zahtijevanju, primanju dara ili kakve druge koristi i u primanju obećanja dara ili kakve koristi.

Pod zahtijevanjem treba razumjeti svaku izjavu (usmenu ili pisanu), kao i svako postupanje iz kojih se nesumnjivo može

zaključiti da osoba traži dar, odnosno kakvu drugu korist. Primanje dara ili kakve druge koristi znači njihovo prihvatanje – izjavama ili postupanjem.

Primanje obećanja postoji kada počinitelj izrazi, na ma koji očigledan način, svoju spremnost da prihvati obećano.

Kazneno djelo je svršeno zahtijevanjem ili primanjem dara ili neke druge koristi u svezi s počinjenim ili nepočinjenim radnjama.

Kazneno djelo se može počiniti s umišljajem, koji obuhvaća svijest o zahtijevanju ili primanju dara ili druge koristi kao i svijest o prirodi činjenja ili nečinjenja službene ili odgovorne radnje povodom koje se mito zahtijeva ili prima.

U stavku 2. i 3. predviđeni su lakši oblici djela – u stavku 2. kada je radnja počinjenja povezana sa službenom radnjom počinitelja koja je obvezna, ili zakonita, ili dopuštena, a u stavku 3. kada radnja počinjenja nastupa nakon službene radnje iz st. 1. ili 2.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska primljenoga mita (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – primljenoga „mita“ (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta – naredba banci ili drugoj pravnoj osobi na okolnost dostavljanja podataka o bankovnim depozitima i financijskim transakcijama (dostavljeni podaci), prikupljanje drugih podataka i dokaza (odluka iz koje proizlazi osobno svojstvo službene osobe, propisi na okolnost okvira ovlasti, službena ili poslovna dokumentacija o radnji za koju je tražena usluga), posebne istražne radnje (rezultati nadzora i tehničkog snimanja komunikacija, nadzora i tehničkog snimanja prostorija, simuliranog davanja potkupnine).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – oštećenika (na okolnost zahtjeva počinitelja ili primanja dara ili kakve druge koristi, obećanja, vrste dara ili koristi).

Davanje mita
Članak 352. KZRS
(članak 381. KZFBiH, članak 218. KZBDBiH)

- (1) Tko službenoj ili odgovornoj osobi da, pokuša dati ili obeća dar ili kakvu drugu korist da u okviru svojih ovlasti izvrši radnju koju ne bi smjela izvršiti ili da ne izvrši radnju koju bi morala ili mogla izvršiti, ili tko posreduje pri ovakvom podmićivanju službene osobe, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Tko službenoj ili odgovornoj osobi učini ili obeća dar ili kakvu drugu korist da u okviru svojih ovlasti izvrši radnju koju bi morala ili mogla izvršiti, ili da ne izvrši radnju koju ne bi smjela izvršiti, ili tko posreduje pri ovakvom podmićivanju službene osobe, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Počinitelj djela iz stavka 1. i 2. ovoga članka koji je dao mito na zahtjev službene ili odgovorne osobe i koji je djelo prijavio prije nego što je otkriveno ili prije nego što je saznao da je otkriveno, može se osloboditi kazne.
- (4) Dati dar ili imovinska korist oduzet će se, a u slučaju iz stavka 3. ovoga članka može se vratiti osobi koja je dala mito.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo se može učiniti samo prema službenoj ili odgovornoj osobi (*vidi članak 147. KZRS*). Djelo je počinjeno kako od osobe koja poduzima radnju počinjenja tako i od osobe koja posreduje pri podmićivanju.

Radnja ovoga djela može se sastojati u pokušaju davanja, te obećanju dara ili kakve druge koristi. Radnja počinjenja je po-

vezana sa službenom radnjom počinitelja koja je nezakonita ili nedopuštena.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može počiniti s umišljajem, koji obuhvaća svijest počinitelja da obećava ili daje dar, odnosno drugu korist, ili da posreduje u tome i da to čini u vezi s obavljanjem ili neobavljanjem službenih ili odgovornih radnja.

U stavku 2. i 3. predviđeni su lakši oblici djela – u stavku 2. kada je radnja počinjenja povezana sa službenom radnjom počinitelja koja je obvezna, ili zakonita, ili dopuštena, a u stavku 3. kada je radnja počinjenja povezana sa zahtjevom službene ili odgovorne osobe, a počinitelj je djelo prijavio prije otkrivanja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska predmeta mita (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta pronađenih pretresom (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), naredba banci ili drugoj pravnoj osobi na okolnost dostavljanja podataka o bankovnim depozitima i financijskim transakcijama (dostavljeni podaci), prikupljanje drugih podataka i dokaza (odluke iz kojih proizlazi osobno svojstvo objekta djela – službene ili odgovorne osobe, propisi na okolnost okvira ovlasti, službena ili poslovna dokumentacija o radnji za koju je dano mito), posebne istražne radnje (rezultati nadzora i tehničkoga snimanja komunikacija, nadzora i tehničkoga snimanja prostorija, simuliranoga davanja potkupnine).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka (na okolnosti davanja ili obećanja, te vrste dara ili koristi).

Nesavjestan rad u službi
Članak 354. KZRS
(članak 387. KZFBiH, članak 224. KZBDBiH)

- (1) Službena osoba koja svjesnim kršenjem zakona ili drugih propisa ili propuštanjem dužnosti nadzora očito nesavjesno postupi u obavljanju službe, iako je bila svjesna ili je bila dužna i mogla biti svjesna da uslijed toga može nastupiti teža povreda prava drugoga ili veća imovinska šteta, pa takva povreda ili šteta i nastupi, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako je uslijed djela iz stavka 1. ovoga članka došlo do teške povrede prava drugoga ili nastupila imovinska šteta u iznosu koji prelazi 50.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo može počinuti samo službena osoba u obavljanju službe (*vidi članak 147. KZRS*).

Radnja počinjenja djela očito je nesavjesno postupanje u obavljanju službe. Može se sastojati u kršenju zakona ili drugih propisa, propuštanjem dužnosti nadzora ili, na neki drugi način, u očito nesavjesnom postupanju, što djelu daje blanketni karakter.

Kršenje zakona ili drugih propisa postoji u svim slučajevima kada službena osoba u poduzimanju službene radnje postupi suprotno nekoj odredbi sadržanoj u zakonu ili drugom propisu. Ovaj oblik radnje može se izvršiti i činjenjem i nečinjenjem. Propuštanje dužnosti nadzora može se učiniti samo nečinjenjem i odnosi se samo na određeni djelokrug službene dužnosti – na obavljanje nadzora. Ovaj oblik nesavjesnoga rada pretpostavlja da je osoba po svom službenom položaju ili ovlasti obvezna da obavlja nadzor.

Drugi načini očito nesavjesnoga postupanja kao oblika radnje predstavljaju razgraničenje od običnog zanemarivanja služ-

bene dužnosti i običnih neurednosti. Nesavjesno postupanje očito je kada je za svakoga koji poznaje tu službu nesavjesnost uočljiva na prvi pogled, tj. očita.

Posljedica kaznenoga djela je teža povreda prava drugoga ili veća imovinska šteta.

Službena osoba treba da je svjesna, ili da je bila dužna i mogla je biti svjesna, da uslijed njezinog nesavjesnoga postupanja može nastupiti povreda nečijeg prava ili imovinska šteta. Dakle, djelo se može učiniti s umišljajem ili iz nehaja.

U stavku 2. predviđen je teži oblik djela ukoliko je došlo do teške povrede prava drugoga ili imovinska šteta u iznosu koji prelazi 50.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga službenih prostorija na okolnosti pronalaska službene dokumentacije iz koje je vidljiva nesavjesnost (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – dokumentacije i sredstava počinjenja djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), prikupljanje drugih podataka i dokaza (blanketni propisi – prekršeni zakon ili drugi propisi, odluke iz kojih proizlazi osobno svojstvo službene ili odgovorne osobe, uporedna službena dokumentacija savjesnog obavljanja službe kojom se razgraničava savjesno od nesavjesnog), vještačenje poslovnih knjiga i službene dokumentacije po vještaku odgovarajuće struke ovisno od vrste službe (nalaz i mišljenje vještaka na okolnosti stanja poslovnih knjiga i dokumentacije, zanemarivanja dužnosti, te posljedica djela), vještačenje po vještaku financijske struke (nalaz i mišljenje na okolnost posljedica djela – imovinske štete).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – oštećenika (na okolnost načina poduzimanja radnje počinjenja i posljedica), saslušanje svjedoka – službene osobe koja je bliska vršenju službe počinitelja (na okolnost ovlasti, načina počinjenja djela, kontrole rada i nadzora počinitelja), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Povreda ljudskoga dostojanstva zluporabom službenoga položaja ili ovlasti

Članak 359. KZRS

Službena osoba koja u obavljanju službe, zluporabom svoga položaja ili ovlasti, drugoga grubo zlostavlja, zastrašuje, tjelesno ozlijedi ili uopće prema njemu postupa na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo može počiniti samo službena osoba u obavljanju službe (*vidi članak 147. KZRS*). Radnja počinjenja kaznenoga djela je radnja kojom se ugrožava sigurnost drugoga grubim zlostavljanjem ili zastrašivanjem, tjelesnim ozljeđivanjem ili uopće vrijeđanje ljudskog dostojanstva.

Radnja počinjenja povezana je sa zluporabom službenog položaja ili ovlasti (*vidi čl. 347*).

Djelo je svršeno poduzimanjem neke od navedenih radnja kojom se ono ostvaruje.

Posljedica djela je povređivanje ljudskog dostojanstva, što se ocjenjuje na temelju objektivnih mjerila, a ne prema subjektivnom osjećaju pasivnoga subjekta.

Djelo se može učiniti samo s umišljajem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na mjestu vršenja službe gdje je došlo do počinjenja djela (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, tragovi), vještačenje po vještaku sudske medicine (nalaz i mišljenje vještaka na okolnosti načina povređivanja i stupnja povreda), radnja prepoznavanja počinitelja kaznenoga djela (zapisnik o prepoznavanju i fotodokumentacija), prikupljanje drugih podataka i dokaza (službena dokumentacija na okolnost ovlasti za obavljanje službe, medicinska dokumentacija i izvod iz knjige protokola prijama pacijenta).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – oštećenika (na okolnost načina poduzimanja radnje počinjenja i posljedica), saslušanje svjedoka – službene osobe koja je zajedno s počiniteljem sudjelovala u obavljanju službe (na okolnost ovlasti i načina počinjenja djela), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenoga nalaza i mišljenja).

GLAVA DVADESET OSMA KAZNENA DJELA PROTIV PRAVOSUĐA

Neprijavljivanje pripremanja kaznenoga djela Članak 361. KZRS (članak 344. KZFBiH)

- (1) Tko zna da se priprema počinjenje kaznenoga djela za koje se po zakonu može izreći pet godina zatvora ili teža kazna, pa u vremenu kada je još bilo moguće spriječiti njegovo počinjenje to ne prijavi, a djelo bude pokušano ili počinjeno, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Ako nije prijavljeno pripremanje kaznenoga djela za koje se po zakonu može izreći kazna dugotrajnog zatvora, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (3) Nema kaznenoga djela iz stavka 1. ovoga članka ako djelo nije prijavila osoba kojoj je počinitelj bračni drug, osoba koja s njim živi u trajnoj izvanbračnoj zajednici, krvni srodnik u ravnoj liniji, brat ili sestra, usvojitelj ili usvojenik, kao i bračni drug neke od navedenih osoba, odnosno osoba koja s nekim od njih živi u trajnoj izvanbračnoj zajednici.
- (4) Za djelo iz stavka 2. ovoga članka može se blaže kazniti počinitelj koji je s osobom koja priprema počinjenje kaznenoga djela u nekom od odnosa iz stavka 3. ovoga članka.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja počinjenja kaznenoga djela je neprijavljivanje, tj. propuštanje da se nadležna tijela obavijeste da neka osoba priprema počinjenje kaznenoga djela. Obveza prijavljivanja nastaje od trenutka kada je počinitelj saznao za pripremanje kaznenoga djela, a bio je u mogućnosti da obavijesti nadležna tijela.

Radnja počinjenja treba da je izvršena u vremenu kada je bilo moguće spriječiti njezino počinjenje.

Kazneno djelo postoji samo u slučaju ako nije prijavljeno kazneno djelo za koje se može izreći pet godina zatvora ili teža kazna.

Djelo se smatra svršenim kada je pokušano ili počinjeno kazneno djelo čije pripremanje nije blagovremeno prijavljeno. Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može učiniti samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest počinitelja da se poduzimaju djelatnosti koje znače pripremanje počinjenja određenog kaznenoga djela i da je riječ o težem djelu. U stavku 2. predviđen je teži oblik djela – u slučaju ako nije prijavljeno pripremanje kaznenoga djela za koje se može izreći dugotrajni zatvor. Stavkom 2. i 3. predviđeni su privilegirani oblici djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: radnje dokazivanja i dokazi kojima je dokumentirano kazneno djelo koje je pokušano ili počinjeno, a koje počinitelj nije prijavio. *Subjektivni:* ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka (na okolnosti saznanja počinitelja da se pripremalo kazneno djelo i mogućnosti blagovremenog prijavljivanja).

Pripremanje kaznenoga djela

Članak 361. a) KZRS

(članak 339. KZFBiH, članak 248. KZBDBiH)

Tko nabavi ili pripremi sredstva ili ukloni prepreke ili poduzme kakvu drugu radnju koja stvara uvjete za izravno počinjenje, ali nije dio počinjenja kaznenoga djela određenoga zakonom za koje se može izreći kazna zatvora pet godina ili teža kazna, ukoliko za pripremanje pojedinog kaznenoga djela nije određena teža kazna, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja počinjenja je svaka od zakonom navedenih pripremnih radnji, uključujući i svaku drugu radnju kojom se stvaraju uvje-

ti za izravno počinjenje kaznenoga djela za koje se može izreći kazna zatvora pet godina ili teža kazna. Za postojanje ovoga djela nužno je da radnja nije dio činjenja kaznenoga djela. Dakle, djelo koje se priprema nije ni počinjeno, u protivnom, bili bi ispunjeni uvjeti za postojanje toga kaznenoga djela. Djelo se može učiniti samo s umišljajem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga stana i ostalih prostorija i osoba na okolnosti pronalaska sredstava za počinjenje kaznenoga djela (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstava (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta – sredstava i predmeti), očevid na mjestu pripreme ili uklanjanja prepreke (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija), vještačenje po vještaku odgovarajuće struke na okolnosti vrste i namjene nabavljenog sredstva (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka (na okolnosti načina nabavljanja ili pripreme sredstva, uklanjanja prepreka ili drugih radnja), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog pisanog nalaza i mišljenja).

Neprijavljivanje kaznenoga djela ili počinitelja

Članak 362. KZRS

(članak 345. KZFBiH, članak 230. KZBDBiH)

- (1) Tko zna da je neka osoba počinila kazneno djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od dvadeset godina ili dugotrajni zatvor ili samo zna da je takvo djelo počinjeno pa to ne prijavi prije nego što su djelo, odnosno počinitelj otkriveni, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

- (2) Službena osoba koja svjesno propusti da prijavi kazneno djelo za koje je saznala u obavljanju svoje dužnosti, ako se za to djelo po zakonu može izreći pet godina zatvora ili teža kazna, a djelo se goni po službenoj dužnosti, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Nema kaznenoga djela iz stavka 1. ovoga članka ako djelo nije prijavila osoba kojoj je počinitelj bračni drug, osoba koja s njim živi u izvanbračnoj zajednici, krvni srodnik u ravnoj liniji, brat, sestra, usvojitelj ili usvojenik, kao i bračni drug neke od navedenih osoba, odnosno osoba koja s nekim od njih živi u trajnoj izvanbračnoj zajednici, kao i branitelj, liječnik ili vjerski ispovjednik počinitelja.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja počinjenja kaznenoga djela je neprijavlјivanje, tj. propuštanje da se nadležna tijela obavijeste da je neka osoba počinila kazneno djelo za koje se može izreći kazna zatvora od dvadeset godina ili dugotrajni zatvor ili da je počinjeno takvo djelo.

Obveza prijavljivanja nastaje od trenutka kada je počinitelj saznao za počinitelja ili kazneno djelo.

Radnja počinjenja treba da je izvršena u vremenu prije nego što su djelo, odnosno počinitelj otkriveni.

Kazneno djelo postoji samo u slučaju ako je od prijave ovisilo blagovremeno otkrivanje počinitelja ili djela, kao i ako nije prijavljen počinitelj kaznenoga djela ili kazneno djelo za koje se može izreći kazna zatvora od dvadeset godina ili dugotrajni zatvor.

Djelo se smatra svršenim kada je počinitelj ili počinjeno kazneno djelo otkriveno.

Počinitelj djela može biti svaka osoba, ali ne i osoba koja je sudjelovala u počinjenju kaznenoga djela.

U stavku 2. počinitelj djela može biti samo službena osoba koja svjesno propusti da prijavi kazneno djelo za koje je saznala u obavljanju svoje dužnosti, ako se za to djelo može izreći pet godina zatvora ili teža kazna.

Djelo se može počiniti samo s umišljajem, koji obuhvaća saznanje o počinjenom djelu, odnosno djelu i njegovom počinitelju, i saznanje da je riječ o težem djelu.

Stavkom 3. isključene su od kaznene odgovornosti osobe koje imaju opisna svojstva.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi članak 361. KZRS.

Subjektivni: vidi članak 361. KZRS.

Lažno prijavljivanje kaznenoga djela **Članak 364. KZRS** **(članak 347. KZFBiH, članak 234. KZBD BiH)**

- (1) Tko prijavi neku osobu da je počinila kazneno djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, a zna da ta osoba nije počinitelj, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se i tko podmetanjem tragova kaznenoga djela ili na drugi način izazove pokretanje kaznenoga postupka zbog kaznenoga djela za koje se goni po službenoj dužnosti protiv osobe za koju zna da nije počinitelj toga djela.
- (3) Tko sam sebe prijavi da je počinio kakvo kazneno djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, iako ga nije počinio, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do šest mjeseci.
- (4) Kaznom iz stavka 3. ovoga članka kaznit će se i tko prijavi da je počinjeno kazneno djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, iako zna da to djelo nije počinjeno.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja počinjenja je prijavljivanje kaznenoga djela za koje se goni po službenoj dužnosti. Prijavljivanje se može počiniti

pismeno, slanjem pisma, elektroničkom poštom, brzojavom, faksom, usmeno i sl. Prijavljivanje mora biti upravljeno na određenu osobu.

U stavku 2. radnja počinjenja predstavlja podmetanje tragova ili druge načine kojima se izaziva pokretanje kaznenoga postupka. Pod drugim načinima treba razumjeti stvaranje pogrešnoga dojma o postojanju ili nepostojanju određenih tragova i određenih dokaza. Posljedica kaznenoga djela je pokretanje kaznenoga postupka protiv lažno prijavljene osobe.

U stavku 3. radnja počinjenja je samoprijavljivanje.

U stavku 4. inkriminirano je lažno prijavljivanje kaznenoga djela, koje se nije dogodilo.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može počiniti samo s umišljajem.

Subjektivnu stranu djela čini znanje počinitelja da ono što prijavljuje nije istinito.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga stana, ostalih prostorija i osoba / i pokretina na okolnosti pronalaska dokaza o izvršenoj prijavi (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstava počinjenja djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti – telefon, računalo i sl.), otvaranje, pregled i vještačenje sadržaja oduzetih predmeta ukoliko je prijavljivanje izvršeno putem mobilnoga telefona, računala i sl. (zapisnik o otvaranju i pregledanju, nalaz vještačenja sadržaja), prikupljanje drugih podataka i dokaza (izvod iz knjige protokola nadležnog tijela ili službene zabilješke/knjige o prijemu kaznene prijave). Za stavak (2) nužno je obavljanje očevida na mjestu podmetanja tragova (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, tragovi

– podmetnuti tragovi) i prikupljanje drugih podataka i dokaza (izvodi iz spisa kao dokaz da je pokrenut kazneni postupak). *Subjektivni*: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – lažno prijavljene osobe (na okolnosti lažnosti kaznene prijave i znanja počinitelja da svjedok nije počinio kazneno djelo), zapisnik o saslušanju svjedoka – službene osobe nadležnog tijela (na okolnosti prijama kaznene prijave, sadržaja prijave i **(3)** daljnjeg službenog postupanja kojim je došlo do pokretanja kaznenoga postupka).

Davanje lažnog iskaza

Članak 365. KZRS

(članak 348. KZFBiH, članak 235. KZBDBiH)

- (1) Svjedok, vještak, prevoditelj ili tumač koji da lažan iskaz u postupku pred sudom, u stegovnom, prekršajnom ili upravnom postupku ili drugom zakonom propisanom postupku, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se i stranka koja prilikom izvođenja dokaza saslušanjem stranaka u sudskom ili upravnom postupku da lažan iskaz, a na ovom iskazu je zasnovana odluka donesena u tom postupku.
- (3) Ako je lažan iskaz dat u kaznenom postupku, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Ako su uslijed djela iz stavka 3. ovoga članka nastupile osobito teške posljedice za okrivljenog, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (5) Ako počinitelj dragovoljno opozove svoj lažni iskaz prije nego što se donese konačna odluka, kaznit će se novčanom kaznom, a može se i osloboditi kazne.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo može počiniti samo svjedok, vještak, prevoditelj i tumač.

Djelo se može počiniti samo u postupku pred sudom, u stegovnom, prekršajnom, upravnom ili drugom zakonom propisanom postupku.

Radnja počinjenja je davanje lažnog iskaza. Lažan iskaz je dat kada se ono što je u njemu sadržano ne poklapa sa stvarnošću i kada počinitelj svjesno daje iskaz koji je protivan onome što mu je poznato. Svjedok daje iskaz u postupku svjedočenja, dok izjava vještaka znači i davanje stručnoga nalaza i mišljenja o predmetu vještačenja. Iskazi prevoditelja i tumača imaju značaj prevođenja nečije izjave ili nekog teksta, odnosno tumačenja izjave koju neka osoba daje preko tumača. Za postojanje djela nije od značaja na koji se način iskaz daje – usmeno, pismeno, konkludentnim radnjama, preko prevoditelja ili tumača.

Djelo je svršeno samim davanjem lažnog iskaza u postupku. Moguć je samo umišljaj, koji obuhvaća svijest da se daje lažan iskaz i u kom svojstvu se takav iskaz daje. Motiv davanja lažnog iskaza nije od značaja za postojanje djela.

U stavku 2. predviđen je poseban oblik djela koje može učiniti samo stranka u parničnom ili upravnom postupku. Potrebno je da je na iskazu te stranke zasnovana odluka.

U stavku 3. i 4. predviđeni su teži oblici djela – ukoliko je lažan iskaz dat u kaznenom postupku i ako su zbog toga nastupile osobito teške posljedice za okrivljenog.

Stavkom 5. privilegirani su dragovoljni opozivi lažnog iskaza prije odluke.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (spis u postupku, zapisnik o saslušanju počinitelja, dokazi da se sadržaj iskaza ne poklapa sa stvarnošću /pravomoćna sudska odluka, materijalni dokazi i sl/).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika (za **(5)** i na okolnost odluke o opozivu iskaza), saslušanje svjedoka (na okolnost načina davanja lažnog iskaza, opisa stvarnog događaja – stvarnosti, **(2)** zasnivanja odluke na lažnom iskazu i **(4)** na okolnost posljedice).

Sprječavanje dokazivanja

Članak 366. KZRS

(članak 349. KZFBiH, članak 236. KZBDBiH)

- (1) Tko s ciljem da spriječi ili oteža dokazivanje sakrije, uništi, ošteti ili učini neuporabljivim tuđi predmet ili ispravu koja služi kao dokaz, ili pomakne ili premjesti kakav granični kamen, zemljomjerski znak ili uopće kakav znak o vlasništvu na nepokretnosti, ili tko s istim ciljem ovakav znak lažno postavi, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Tko svjedoka ili vještaka u sudskom, upravnom, prekršajnom ili stegovnom postupku, silom, prijetnjom ili na drugi način prinudi, ili obećanjem dara ili kakve druge koristi navede da da lažan iskaz, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnje počinjenja kaznenoga djela podijeljene su kroz posebno svojstvo objekta djela.

Objekt radnji skrivanja, uništavanja, oštećenja ili činjenja neuporabljivim su tuđi predmet ili isprava. Tuđi predmet je svaka stvar koja može poslužiti kao dokaz neke činjenice u postupku dokazivanja provedenom u sudskom, prekršajnom ili kaznenom postupku.

Objekt radnja pomicanja, premještanja ili lažnog postavljanja su granični kamen, zemljomjerski znak ili kakav znak o vlasništvu na nepokretnost.

Radnja kaznenoga djela treba da je poduzeta s ciljem sprječavanja ili otežavanja dokazivanja.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo je svršeno kada je poduzeta radnja počinjenja kaznenoga djela. Ostvarenje namjere nije neophodno za postojanje svršenog kaznenoga djela.

Djelo se može počinuti samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest da se navedene djelatnosti poduzimaju prema tuđoj ispravi, odnosno znaku; potrebna je i namjera da se na ovaj način spriječi ili oteža dokazivanje u nekom postupku.

U stavku 2. predviđen je poseban oblik djela, koje se može učiniti samo prema svjedoku ili vještaku u sudskom, upravnom, prekršajnom ili stegovnom postupku. Radnja počinjenja je prinuđivanje uz uporabu sile ili prijetnjom (*vidi čl. 387. KZRS*) ili na drugi način ili obećanje dara ili druge koristi (*vidi članak 351. i 352. KZRS*). Drugi načini podrazumijevaju druge oblike prisilnog utjecaja na slobodu odlučivanja.

Posljedica je navođenje na lažan iskaz, odnosno utjecaj na slobodu odlučivanja, koji podrazumijeva da kod svjedoka ili vještaka ne postoji čvrsta odluka za lažnim iskazom.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na mjestu gdje je izvršeno sprječavanje dokazivanja (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, tragovi), pretraga stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska objekta djela i sredstva počinjenja (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – objekta radnji sprječavanja ili sredstva djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija sudskog, ili prekršajnog, ili kaznenog postupka, a za **(2)**

zapisnik o saslušanju svjedoka, ili vještaka, ili nalaz i mišljenje vještačenja).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka (na okolnosti načina poduzimanja radnje počinjenja djela), **(2)** saslušanje svjedoka ili vještaka (na okolnost svojstva u postupku, stvaranja odluke da se da lažan iskaz i načina davanja lažnog iskaza).

Neizvršenje sudske odluke

Članak 371. KZRS

(članak 351. KZFBiH, članak 345. KZBDBiH)

- (1) Službena ili odgovorna osoba koja svjesno ne postupi po pravomoćnoj sudskoj odluci, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se i službena osoba ili odgovorna osoba koja odbije izvršiti odluku Ustavnog suda koju je dužna izvršiti.
- (3) Ako su uslijed djela iz prethodnih stavaka nastale teže povrede prava drugoga ili značajna materijalna šteta, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo može počiniti samo službena ili odgovorna osoba (*vidi članak 147. KZRS*).

Objekt radnja počinjenja jeste pravomoćna sudska odluka. To je ona odluka suda protiv koje se više ne mogu ulagati redoviti pravni lijekovi.

Radnja počinjenja izražena je kao nečinjenje, odnosno odbijanje da se postupi po pravomoćnoj sudskoj odluci.

Djelo je svršeno nepostupanjem ili odbijanjem postupanja po objektu djela.

Djelo se može počiniti samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest o obvezi postupanja po odluci.

U stavku 2. kao objekt počinjenja određena je konačna i izvršna odluka Ustavnog suda. Radnja počinjenja je odbijanje izvršenja, odnosno protivljenje, nečinjenje da se izvrši određena odluka.

U stavku 3. predviđen je teži oblik djela kroz posljedicu – teža povreda prava drugoga ili značajna materijalna šteta.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – objekta djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (rješenje ili drugi akt iz kojeg proizlazi osobno svojstvo počinitelja, pravomoćna sudska odluka ili **(2)** odluka Ustavnog suda, dostavnica ili drugi dokaz o dostavi odluke, službene ili evidencije odgovorne osobe, ili potpisani akti iz kojih proizlazi odbijanje da se postupi po odluci, propisi iz kojih proizlazi obveza na postupanje i za stavak **(3)** dokumenti iz kojih proizlazi teža povreda prava ili značajna materijalna šteta), vještačenje po vještaku financijske struke na okolnosti visine štete (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka (na okolnosti da je počinitelj bio upoznat s odlukom i obvezom postupanja po odluci, načina počinjenja djela – nečinjenja ili odbijanja), za stavak **(3)** i saslušanje svjedoka oštećenika (na okolnosti teže povrede prava ili materijalne štete), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog nalaza i mišljenja).

GLAVA DVADESET DEVETA KAZNENA DJELA PROTIV PRAVNOG PROMETA

Krivotvorenje isprave

Članak 377. KZRS

(članak 373. KZFBiH, članak 367. KZBDBiH)

- (1) Tko izradi lažnu ispravu ili preinači pravu ispravu s ciljem da se takva uporabi kao prava ili tko takvu ispravu uporabi kao pravu ili je pribavi radi uporabe, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Tko izradi lažnu javnu ispravu, testament, mjenicu, ček, javnu ili službenu knjigu ili drugu knjigu koja se mora voditi na temelju zakona, ili tko preinači takvu pravu ispravu, ili tko takvu lažnu ili preinačenu ispravu stavi u opticaj, ili je drži radi toga da je uporabi ili je uporabi kao pravu, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo pretpostavlja postojanje posebnog svojstva objekta djela u vidu isprave. Isprava je svaki predmet koji je podoban ili određen da služi kao dokaz kakve činjenice koja je od značaja za pravne odnose.

Radnja ovoga djela može se sastojati u pravljenju lažne isprave, preinačavanju prave s ciljem da se takva isprava uporabi kao prava, uporabi takve isprave kao prave ili pribavljanju takve isprave.

Pravljenje lažne isprave je stvaranje do tada nepostojeće isprave.

Preinačavanje isprave je izmjena sadržaja ili potpisa postojeće isprave s ciljem da se takva isprava uporabi kao prava.

Takva je isprava uporabljena kada je prispjela i zapažena od onoga kome je upućena.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može počiniti samo s umišljajem, koji uvijek obuhvaća svijest o lažnom podrijetlu ili lažnom sadržaju isprave. Potrebna je i namjera da se isprava uporabi kao prava.

U stavku 2. pretpostavljeno je posebno svojstvo objekta djela kao javne isprave, testamenta, mjenice, čeka, javne ili službene knjige ili druge knjige koja se mora voditi na temelju zakona. Javna isprava je pismena isprava koju je, u propisanom obliku i u granicama svoje ovlasti, izdalo državno tijelo ili druga organizacija ili zajednica kojoj je povjereno obavljanje javnih ovlasti, a podobna je da u pravnom prometu može poslužiti kao dokaz neke pravno relevantne činjenice.

Druge knjige koje se moraju voditi na temelju zakona jesu knjige koje određeni subjekti vode na temelju zakonske obveze.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska objekta djela – isprave (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstva za pravljenje lažne isprave ili objekta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), grafološko vještačenje isprave (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (prava isprava, poštanske otpremnice ili dostavnice, izvodi iz prijamne ili otpremne knjige protokola), **(2)** (prava isprava, zakoni ili drugi propisi kojima se uređuje vođenje službene ili druge knjige).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – potpisnika prave isprave ili osobe kojoj je upućena lažna isprava ili osobe prema kojoj je uporabljena, **(2)** ovlaštenu predstavnik pravne osobe koja izdaje javnu ispravu (na okolnosti sačinjavanja prave isprave ili prispjeća isprave, **(2)** nači-

na izdavanja javne isprave, te evidencije o izdatim ispravama u odnosu na krivotvorenu ispravu), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog nalaza i mišljenja).

Posebni slučajevi krivotvorenja isprave
Članak 378. KZRS
(članak 374. KZFBiH, članak 368. KZBDBiH)

Kaznom iz čl. 377. stavak 1. ovoga Zakona kaznit će se:

- (1) tko kakav papir, blanket ili kakav drugi predmet na kojem je neka osoba stavila svoj potpis neovlašteno popuni kakvom izjavom koja ima vrijednost za pravne odnose,
- (2) tko drugog obmane u sadržaju kakve isprave i ovaj stavi svoj potpis na tu ispravu, držeći da se potpisuje pod kakvu drugu ispravu ili pod kakav drugi sadržaj, tko ispravu izda u ime neke osobe bez njezine ovlasti ili u ime osobe koja ne postoji,
- (3) tko kao izdavalatelj isprave uz svoj potpis stavi da ima kakav položaj, zvanje ili čin iako nema takav položaj, zvanje ili čin, a to ima bitni utjecaj na dokaznu snagu isprave,
- (4) tko ispravu izradi na taj način što neovlašteno uporabi pravi pečat ili znak.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Smisao djela je konkretiziranje nekih posebnih specifičnih oblika krivotvorenja isprave.

U točki 1. kazneno djelo pretpostavlja postojanje posebnog svojstva objekta djela u vidu papira, blanketeta ili nekog drugog predmeta na kojem je netko stavio svoj potpis, kao npr. razni blanketi, formulari za uvjerenja, školske svjedodžbe i sl.

U točki 2. navođenje obmanom na potpisivanje isprave postoji kada se drugi obmane o sadržaju kakve isprave i tako navede da stavi svoj potpis na tu ispravu, držeći da potpisuje kakvu drugu izjavu ili sadržaj.

Točkom 3. predviđena je radnja počinjenja kad se isprava iz-

daje u ime neke osobe bez njezine ovlasti ili u ime osobe koja ne postoji.

U točki 4. predviđen je oblik djela kada izdavatelj isprave uz svoj potpis stavi da ima kakav položaj, zvanje ili čin, iako nema takav položaj, zvanje ili čin, a to ima bitan utjecaj na dokaznu snagu isprave.

Oblik djela u točki 5. podrazumijeva izradu isprave na taj način što se neovlašteno uporabljava pravi pečat ili znak.

Ovi oblici djela predstavljaju posebne slučajeve krivotvorenja isprave, tako da i za njih važi opisano u kaznenom djelu iz članka 377. KZRS.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi članak 377. KZRS.

Subjektivni: vidi članak 377. KZRS.

Navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja

Članak 381. KZRS

(članak 375. KZFBiH, članak 369. KZBDBiH)

- (1) Tko dovođenjem u zabludu navede nadležno tijelo da u javnoj ispravi, zapisniku ili knjizi ovjeri nešto neistinito što ima da služi kao dokaz u pravnom prometu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se i tko ovakvu ispravu, zapisnik ili knjigu uporabi iako zna da su neistiniti.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Kazneno djelo pretpostavlja postojanje posebnog svojstva objekta djela u vidu javne isprave (*vidi članak 377. KZRS*), zapisnika ili knjige.

Radnja počinjenja kaznenog djela je dovođenje u zabludu izdavalca isprave i navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja.

Dovođenje u zabludu je stvaranje pogrešne predstave o postojanju ili nepostojanju pravno relevantnih činjenica.

Nadležno tijelo koje je dovedeno u zabludu treba da u javnoj ispravi, zapisniku ili knjizi ovjeri nešto što je neistinito, a to se najčešće čini potpisom ili pečatom.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se čini s ciljem da javna isprava, zapisnik ili knjiga s ovjerenim neistinitim sadržajem ili podacima posluži kao dokaz u pravnom prometu.

Stavkom 2. kao radnja počinjenja predviđena je uporaba objekta djela nastalog radnjama iz st. 1.

Djelo se može učiniti samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest da se nadležno tijelo dovođenjem u zabludu navodi na ovjeravanje nečeg neistinitog, odnosno svijest i znanje da se upotrebljuje isprava, zapisnik ili knjiga koji su neistiniti.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska objekta djela – isprave (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – objekta djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (poštanske otpremnice ili dostavnice, izvodi iz prijamne ili otpremne knjige protokola nadležnog tijela, evidencija o izdatim ispravama).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – službenika nadležnog tijela (na okolnosti načina na koji je doveden u zabludu, ovjeravanja neistinitosti, evidencije, posebnog svojstva objekta djela, **(2)** načina uporabe objekta djela).

GLAVA TRIDESETA KAZNENA DJELA PROTIV JAVNOG REDA I MIRA

Zločinačka organizacija Članak 383. KZRS

- (1) Tko organizira organizaciju koja ima za cilj vršenje kaznenih djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Tko postane član organizacije iz prethodnoga stavka, kaznit će se kaznom zatvora do dvije godine.
- (3) Počinitelj djela iz st. 1. i 2. koji spriječi izvršenje kaznenih djela navedenih u stavku 1. ovoga članka, ili ih pravodobno prijavi, ili otkrije organizaciju i vodeće članove organizacije, oslobodit će se kazne.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Ovim kaznenim djelom predviđa se kažnjavanje za jedan oblik pripreme radnje, točnije, za organiziranje organizacije za obavljanje određenih kaznenih djela.

Radnja kaznenoga djela sastoji se u organiziranju organizacije za činj enje kaznenih djela.

Organiziranje je stvaranje organizacije i može se ostvariti različitim djelatnostima, npr. vrbovanjem drugih osoba za pripadnike, stvaranjem plana za djelovanje organizacije, nabavljanjem sredstava za djelovanje, obučavanjem članova organizacije za obavljanje kaznenih djela i sl.

U stavku 2. predviđen je oblik djela čija je radnja počinjenja postajanje članom organizacije. Postajanje članom organizacije znači prihvaćanje svoga sudjelovanja u ostvarenju ciljeva organizacije i izražavanje suglasnosti da se sudjeluje u organizaciji.

Organizacija treba da je organizirano radi činjenja kaznenih djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

Razlika u odnosu na kazneno djelo dogovora za izvršenje kaznenoga djela je u tome što kaznena djela zločinačke organizacije nisu pojedinačno konkretizirana. Sporazumom članova mora biti obuhvaćeno činjenje više kaznenih djela, ali počinjenja tih djela nisu pojedinačno određena po mjestu, vremenu, načinu i sl. – npr., organizacija je organizirana da bi obavljala kaznena djela teških krađa motornih vozila i sl..

Djelo je svršeno kad je organizacija organizirana, odnosno kad se postalo članom organizacije.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može učiniti samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest organizatora da se stvara organizacija koja ima za cilj obavljanje kaznenih djela, a kod pripadnika organizacije da je postao član takve organizacije.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: posebne istražne radnje (rezultati nadzora i tehničkog snimanja komunikacija, nadzora i tehničkog snimanja prostorija, tajnog praćenja i tehničkog snimanja osoba, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi s njima, korištenje prikrivenih istražitelja i korištenje informatora), pretraga stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska dokaza organizacije (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenih, saslušanje svjedoka – člana, informatora (na okolnosti organizatora i drugih članova, načina organizacije, kaznenih djela za koja se organizacija organizirala, korištenih metoda, sredstava i sl.).

Dogovor za počinjenje kaznenog djela
Članak 384. KZRS
(članak 338. KZFBiH, članak 332. KZBDBiH)

Tko s drugim dogovori da poćini kazneno djelo za koje se mođe izreći kazna zatvora od tri godine ili teđa kazna, kaznit će se novćanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Ovim kaznenim djelom predviđa se kađnjavanje za jedan oblik pripremlne radnje, za poćinjenje kaznenog djela.

Radnja poćinjenja je dogovor za poćinjenje kaznenog djela, pod kojim treba razumjeti sporazum između dvije ili više osoba da zajednićki poćine jedno ili više kaznenih djela.

Sporazum se mođe postići usmenim ili pismenim dogovaranjem, ali se suglasnost mođe izraziti i konkludentnim radnjama. Dogovor se mora odnositi na kazneno djelo za koje se mođe izreći kazna zatvora od tri godine ili teđa kazna.

Djelo je svršeno kada je postignut sporazum o izvršenju kaznenoga djela.

Za djelo je nebitno da li se pristupilo izvršenju djela koje je predmet sporazuma.

Poćinitelj djela je onaj sudionik u dogovoru koji se suglasio s poćinjenjem djela.

Djelo se mođe poćiniti samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest da je s drugom osobom postignut sporazum o poćinjenju određenog kaznenoga djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi ćlanak 383. KZRS.

Subjektivni: vidi ćlanak 383. KZRS.

Nasilničko ponašanje
Članak 385. KZRS
(članak 362. KZFBiH, članak 356. KZBDBiH)

- (1) Tko teškim vrijeđanjem ili grubim zlostavljanjem, vršenjem nasilja ili na drugi način ugrožava sigurnost drugoga i time prouzroči znatno uznemirenje i strah kod građana, ili u većoj mjeri remećenje javnog reda i mira, kaznit će se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (2) Ako je djelo iz stavka 1. ovoga članka izvršeno od strane dvije ili više osoba, ili je došlo do teškog ponižavanja ili zlostavljanja većeg broja osoba, ili je izvršitelj nekoj osobi nanio tjelesnu povredu, počinitelj će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnje izvršenja ovoga kaznenoga djela su posljedične radnje izvršenja, tako da se djelo može izvršiti sa svakom radnjom kojom se ugrožava sigurnost drugoga (teško vrijeđanje, ili grubo zlostavljanje, ili vršenje nasilja, ili drugi način). Ugrožavanje sigurnosti podrazumjeva stvaranje osjećaja osobne ili imovinske nesigurnosti.

Vrijeđanje je teško, kad se čast i ugled drugoga bezobzirno povrijeđuju, što se procjenjuje prema načinu vrijeđanja, mjestu na kome se vrši, okolnostima pod kojima se vrši i sadržini.

Grubo zlostavljanje znači primjenjivanje takvoga postupka prema osobi koja izaziva fizičke ili psihičke bolove ili tjelesne nelagodnosti u većoj mjeri.

Vršenje nasilja podrazumjeva uporabu fizičke ili psihičke sile koja još nije imala za posljedicu tjelesnu povredu.

Pod drugim načinima se mogu podrazumijevati svi oni oblici ponašanja koji u znatnoj mjeri odstupaju od usvojenih normi pristojnog ponašanja, kao i nasilni postupci prema stvarima ili imovini uopće (razbijanje, bacanje, lomljenje i sl.).

Ukoliko nasilničko ponašanje nije imalo za posljedicu znatno uznemirenje i strah kod građana ili remećenje javnoga reda u većoj mjeri, ovo kazneno djelo neće postojati. Ovaj objektivni uvjet pravi razlike između nasilničkog ponašanja kao kaznenoga djela i nasilničkog ponašanja kao prekršaja. Znatno uznemirenje i strah kod građana podrazumijeva osjećaj ugroženosti zbog ekscenog ponašanja počinitelja. Remećenje javnog reda i mira u većoj mjeri kod građana stvara osjećaj pravne nesigurnosti i ugrožene osobne sigurnosti.

Djelo može počinuti svaka osoba.

Djelo se može počinuti samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest o sadržini nasilničkog ponašanja i mogućoj posljedicu.

U stavku 2. predviđen je teži oblik djela kada je djelo počinjeno u sastavu grupe ljudi, ili je njegova posljedica teže ponižavanje ili zlostavljanje većeg broja osoba, što predstavlja postupanje na krajnje nehuman i ponižavajući način, ili je počinitelj nekoj osobi nanio tjelesnu ozljedu.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na mjestu počinjenja nasilja ili remećenja javnog reda i mira u većoj mjeri (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), prikupljanje drugih podataka i dokaza (fotodokumentacija oštećenika na okolnosti zlostavljanja, nasilja ili ozljeda, **(2)** medicinska dokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – oštećenika (na okolnosti događaja koji je prethodio kaznom djelu – povod, identifikacije – opisa osobe koja je poduzimala inkriminirane radnje, načina, vremena i mjesta poduzimanja inkriminirane radnje, posljedice – subjektivnog osjećaja ugrožene sigurnosti), saslušanje svjedoka – građanina (na okolno-

sti subjektivnog osjećaja uznemirenosti, straha, sigurnosti i sl.), (2) saslušanje svjedoka – stručne osobe liječnika, koji je obavio pregled oštećenika (na okolnosti prijema pacijenta i medicinske dokumentacije).

Sprječavanje službene osobe u obavljanju službene radnje **Članak 387. KZRS** **(članak 358. KZFBiH, članak 352. KZBDBiH)**

- (1) Tko silom ili prijetnjom da će izravno uporabiti silu da spriječi službenu osobu u institucijama Republike Srpske u obavljanju službene radnje koju je poduzela u okviru svojih ovlasti ili je na isti način prinudi na obavljanje službene radnje, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga članka službena osoba zlostavljana ili su joj nanaesene lakše tjelesne ozljede ili je kazneno djelo počinjeno prijetnjom uporabe oružja, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Tko kazneno djelo iz st. 1. i 2. ovoga članka počini prema službenoj osobi prilikom obavljanja poslova sigurnosti Republike Srpske, lišenja slobode počinitelja kaznenog djela ili čuvanja osobe koja je lišena slobode, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina,
- (4) Ako je počinitelj kaznenog djela iz st. 1, 2. i 3. ovoga članka bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službene osobe, može se osloboditi kazne.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja kaznenoga djela je sprječavanje službene osobe (*vidi značenje izraza u čl. 147. KZRS*) u obavljanju službene radnje. To je svaka djelatnost kojom se primjenom sile ili ozbiljne prijetnje da će se izravno uporabiti sila, službena osoba onemogućuje da poduzme ili dovrši neku radnju iz okvira svoje službene ovlasti.

Sila može biti uporaba fizičke, mehaničke ili druge snage, ali i primjena hipnoze i omamljujućih sredstava u cilju da se netko protiv svoje volje dovede u nesvjesno stanje ili onesposobi za otpor. Prijetnja kao element ovoga kaznenog djela predstavlja izjavu kojom se najavljuje, odnosno kojom se stavlja u izgled uporaba sile.

Službena radnja čije se obavljanje sprječava treba se obavljati na temelju ovlasti službene osobe za obavljanje te radnje.

Djelo je svršeno kada je službena osoba spriječena da izvrši službenu radnju ili kada je obavljanje službene radnje prekinuto, odnosno kada je službena osoba pod utjecajem sile ili prijetnje izvršila službenu radnju.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može počinuti samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest da se službena osoba sprječava ili prinuđava na obavljanje službene radnje.

Djelo ima teži oblik u stavku 2 – kada je službena osoba zlostavljana (*vidi članak 385. KZRS*), kada joj je nanesena laka tjelesna ozljeda ili je djelo počinjeno prijetnjom uporabe oružja. U stavku 3. predviđen je teži oblik – kada je radnja počinjenja izvršena prema službenoj osobi prilikom obavljanja poslova sigurnosti RS, lišenja slobode počinitelja kaznenog djela ili čuvanja osobe lišene slobode.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na mjestu sprječavanja službene osobe (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, tragovi), **(2)** pretraga stana, prostorija ili osoba na okolini pronalaska sredstva – oružja (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstva (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti),

prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija na okolnosti svojstva pasivnog subjekta – službene osobe, ovlasti za vršenje službene radnje, **(2)** medicinska dokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – službene osobe (na okolnost svojstva, ovlasti, načina poduzimanja službene radnje, inkriminiranih radnji sprječavanja ili prinuđivanja, **(2)** sredstva ili ozljeda), **(2)** saslušanje svjedoka – stručne osobe liječnika, koji je obavio pregled oštećenika (na okolnosti prijama pacijenta i medicinske dokumentacije).

Napad na službenu osobu u obavljanju službene radnje

Članak 388. KZRS

(članak 359. KZFBiH, članak 353. KZBDBiH)

- (1) Tko napadne ili ozbiljno prijeti da će napasti službenu osobu ili osobu za koju zna da mu pomaže u obavljanju službene dužnosti, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako počinitelj pri počinjenju djela iz stavka 1. ovoga članka službenu osobu ili osobu za koju zna da mu pomaže zlostavi, tjelesno ozlijedi ili joj prijeti uporabom oružja, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (3) Ako je djelo iz st. 1. i 2. ovoga članka počinjeno prema sucu ili javnom tužitelju u svezi s obavljanjem njihove sudijske, odnosno tužiteljske dužnosti, ili prema službenoj osobi u obavljanju poslova sigurnosti, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Ako je počinitelj djela iz st. 1. do 3. ovoga članka bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službene osobe ili osobe koje mu pomaže, može se osloboditi kazne.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Napad ne mora biti motiviran sprječavanjem obavljanja službene radnje, kao u prethodnom djelu.

Radnja kaznenog djela je napad, odnosno ozbiljna prijetnja da će se napasti na službenu osobu (*vidi značenje izraza u čl. 147. KZRS*) ili osobu koja mu pomaže u obavljanju službene dužnosti. Napad je svaka djelatnost kojom se ugrožava ili povređuje tjelesni integritet, a ne radi se o tjelesnoj ozljedi. Prijetnja napadom znači stavljanje u izgled osobi da će biti napadnuta.

Djelo može biti počinjeno samo prema službenoj osobi ili osobi za koju počinitelj zna da mu pomaže u obavljanju službene dužnosti. Napad ili prijetnja napadom treba da su poduzeti kada je službena radnja započeta, pa sve dok traje ili kad njezino obavljanje neposredno predstoji.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Pokušaj nije moguć.

Djelo se može počiniti samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest počinitelja da napada ili da prijeti napadom službenoj osobi ili osobi koja mu pomaže pri obavljanju službene radnje. Teži oblici djela postoje u stavku 2. i 3. (*vidi elemente za članak 387. KZRS*).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi članak 387. KZRS.

Subjektivni: vidi članak 387. KZRS.

Neovlašteno bavljenje određenim zanimanjem

Članak 393. KZRS

(članak 364. KZFBiH, članak 358. KZBDBiH)

Tko se neovlašteno i za nagradu bavi određenim zanimanjem za čije je obavljanje, po zakonu ili drugim propisima donijetim temeljem zakona, potrebna dozvola nadležnog tijela, odnosno organizacije, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

Elementi kaznenog djela i njihov opis

Radnja počinjenja je neovlašteno bavljenje određenim zanimanjem, koja je ponovljena u više navrata ili je očekivana ubuduće. Počinitelj za ovu radnju nema dozvolu nadležnog tijela ili organizacije.

Za postojanje djela potrebno je da se neovlašteno bavljenje određenim zanimanjem vrši za nagradu. Nagrada za obavljanje radnju može biti ugovorena ili primljena.

Kazeno djelo je svršeno neovlaštenim bavljenjem određenim zanimanjem.

Počinitelj djela može biti samo osoba koja nije ovlaštena za bavljenje određenim zanimanjem.

Djelo se može počiniti samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest da se neovlašteno bavi određenim zanimanjem i da za to prima nagradu.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska dokaza da se počinitelj bavio određenim zanimanjem (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta –sredstva za rad (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti neovlaštenog zanimanja), prikupljanje drugih podataka i dokaza (važeci propisi koji uređuju uvjete i način stjecanja dozvole za bavljenje određenim zanimanjem, potvrda nadležnog tijela ili organizacije da počinitelj nema dozvolu).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – oštećenika (na okolnosti kontakta s počiniteljem, usluge neovlaštenog zanimanja, ugovaranja ili predaje nagrade).

Skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka
Članak 394. KZRS
(članak 366. KZFBiH, članak 360. KZBDBiH)

- (1) Tko skine ili povrijedi službeni pečat ili znak koji je ovlaštena službena osoba stavila radi osiguranja predmeta ili prostorije, ili tko bez skidanja ili povrede pečata ili znaka uđe u takvu prostoriju, ili otvori predmet na koji je bio stavljen službeni pečat ili znak, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Pokušaj je kažnjiv.

Elementi kaznenog djela i njihov opis

Objekt radnje počinjenja ovoga kaznenog djela su službeni pečati ili znaci. Službeni pečati ili znaci su određeni simboli koje ovlaštene službene osobe stavljaju na prostorije ili predmete i praktično znače obavještenja za druge osobe da u te prostorije ne mogu ulaziti, odnosno da te predmete ne smiju otvarati.

Radnja kaznenog djela je skidanje ili povreda ili ulaženje u osiguranu prostoriju, odnosno otvaranje osiguranog predmeta bez skidanja ili povrede.

Povreda pečata ili znaka znači njihovo oštećenje, čime se umanjuje njihova zaštitna funkcija.

Djelo je svršeno poduzimanjem neke od navedenih radnji počinjenja. Moguć je i pokušaj iz stavka 2.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može počiniti samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest da predmet koji se skida ili povređuje predstavlja službeni pečat ili znak, odnosno svijest da se ulazi u prostoriju ili otvara predmet koji je osiguran službenim pečatom ili znakom.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na mjestu skidanja ili povrede pečata ili znaka (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija postupka temeljem kojeg je izvršeno osiguranje prostorija ili predmeta, nadležne inspeksijske službe ili tijela).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – ovlaštene službene osobe (na okolnost postupka i opisa poduzimanja službene radnje osiguranja, vremena postavljanja pečata ili znaka, saznanja da je došlo do skidanja, ili povrede, ili ulaska, saznanja o počinitelju i motivu radnje počinjenja djela).

Lažno predstavljanje

Članak 396. KZRS

(članak 369. KZFBiH, članak 363. KZBDBiH)

- (1) Tko se s ciljem da sebi ili drugome pribavi kakvu korist ili da drugome nanese kakvu štetu lažno predstavlja kao službena ili vojna osoba ili neovlašteno nosi oznake službene ili vojne osobe, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se i tko počini radnju koju je ovlaštena učiniti samo određena službena ili vojna osoba.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja počinjenja kaznenog djela jeste lažno predstavljanje ili neovlašteno nošenje oznaka službene ili vojne osobe. Navedenim radnjama počinitelj u oba slučaja prikazuje sebe kao službenu ili vojnu osobu iako to nije.

Lažno predstavljanje postoji kada se netko drugome, verbalnim tvrđenjem ili konkludentnim radnjama ili na neki drugi način kojim se kod drugog stvara uvjerenje, neistinito predstavlja da je službena ili vojna osoba.

Oznaka službene ili vojne osobe neovlašteno se nosi kada je koristi osoba koja nije ovlaštena na nošenje oznake. Pojam oznake treba razumjeti kao svaki simbol koji temeljem odgovarajućeg propisa mogu nositi određene službene ili vojne osobe.

Djelo je svršeno onda kada se neka osoba u navedenoj namjeri lažno predstavlja ili neovlašteno nosi neku oznaku službene ili vojne osobe.

Djelo se može počinuti samo s umišljajem, koji se ogleda s ciljem počinitelja da sebi ili drugome pribavi kakvu korist ili da drugome nanese kakvu štetu. Postojanje ove namjere mora se utvrđivati i ona se ne može izvlačiti iz samog lažnog predstavljanja.

U stavku 2. predviđen je oblik djela čija je radnja počinjenja neovlašteno obavljanje službene radnje.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska sredstva – oznake službene ili vojne osobe, koje je uporabljeno za počinjenje kaznenog djela (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstva (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (važeci propisi koji određuju ovlast za nošenje simbola), **(2)** (dokumentacija na okolnosti poduzimanja radnje koju je ovlaštena činiti službena ili vojna osoba).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka (na okolnosti opisa poduzimanja radnje lažnog predstavljanja, ili

nošenja oznake, **(2)** ili radnje na koju je ovlaštena službena ili vojna osoba, subjektivnog osjećaja zablude ili uvjerenja koje je stvoreno inkriminiranom radnjom, pribavljene koristi ili prozročene štete).

Samovlašće
Članak 397. KZRS
(članak 370. KZFBiH, članak 364. KZBDBiH)

- (1) Tko samovlasno pribavlja neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do šest mjeseci.
- (2) Tko samovlasno pribavlja neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada uporabom sile ili ozbiljne prijetnje da će napasti na život ili tijelo, ili to čini u sastavu organizirane grupe, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.
- (3) Tko djela iz prethodnih stavaka počini za drugoga, kaznit će se kaznom propisanom za ta djela.
- (4) Gonjenje za djelo iz stavka 1. ovoga članka poduzima se po prijedlogu.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja kaznenoga djela je svaka radnja kojom se pribavlja pravo, odnosno svaka djelatnost kojom počinitelj, mimoilazeći nadležna tijela i propisani postupak, samoinicijativno ostvaruje neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada. Kod počinitelja postoji svijest da mu pripada neko pravo, koje on, međutim, ne može ostvarivati.

Predmet samovlasnog pribavljanja mogu biti različita prava – stvarna, obligacijska, roditeljska, starateljska, nasljedna i dr. Neophodno je, međutim, da pravo koje se na ovaj način pribavlja stvarno i pripada počinitelju ili da on smatra da mu pripada.

Neće postojati ovo kazneno djelo ako postoji neki opći ili poseban temelj isključenja protupravnosti (nužna obrana, krajnja nužda i sl.).

Djelo je svršeno kad je počinitelj neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada samovlasno pribavio.

Počinitelj djela je ona osoba kojoj pravo koje je predmet ovog djela pripada ili za koje ona smatra da joj pripada.

Djelo se može počiniti samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest da se svoje postojeće ili pretpostavljeno pravo samovlasno pribavlja.

U stavku 2. predviđen je teži oblik djela – kada se radnja počinjenja poduzima uz uporabu sile i ozbiljne prijetnje ili u sastavu organizirane grupe ljudi.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretraga stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska samovlasno pribavljenih predmeta i sredstava počinjenja djela (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje samovlasno pribavljenih predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i samovlasno oduzeti predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija na okolnosti obligacijskog, starateljskog, nasljednog ili nekog drugog prava za koje počinitelj smatra da mu pripada).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – oštećenika (na okolnosti opisa poduzimanja samovlasne radnje počinitelja, prava koje se samovlasno pribavlja ili oduzima, prouzročene štete i prijedloga za gonjenje).

**Nedopuštena proizvodnja i promet oružja
ili eksplozivnih tvari
Članak 399. KZRS
(članak 371. KZFBiH, članak 365. KZBDBiH)**

- (1) Tko neovlašteno izradi, prepravi, drži, prodava, nabavi, vrši razmjenu, unese u zemlju ili iz nje iznese vatreno, kemijsko, biološko ili nuklearno oružje, streljivo ili eksplozivne tvari ili kakvo drugo borbena sredstvo čije izrađivanje, nabava, prodaja, nošenje ili držanje građanima uopće nije dozvoljeno ili je ograničeno, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do pet godina.
- (2) Ako je predmet djela iz stavka 1. ovoga članka oružje, streljivo ili eksplozivne tvari ili druga borbena sredstva u većoj količini ili vrijednosti, ili je u pitanju oružje ili druga borbena sredstva velike razorne moći i opasnosti, ili je djelo izvršeno u grupi, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do deset godina.
- (3) Tko neovlašteno izradi, pribavi, drži, prodava, vrši razmjenu, unese u zemlju ili iz nje iznese sastavne, odnosno rezervne dijelove oružja, streljiva, eksplozivnih tvari ili kakvih drugih borbenih sredstava ili opreme, materijal ili dijelove za koje zna da će biti uporabljeni za proizvodnju ili uporabu predmeta iz prethodnih stavaka, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do pet godina.
- (4) Tko organizira organizaciju radi počinjenja kaznenih djela iz st. 1, 2 i 3. ovoga članka, kaznit će se kaznom zatvora do pet godina.
- (5) Tko postane član organizacije iz prethodnog stavka, kaznit će se kaznom zatvora do pet godina.
- (6) Tko neovlašteno na javnom mjestu nosi vatreno oružje čije je nabavljanje građanima dozvoljeno, a za koje nema oružni list, odnosno dozvolu za držanje oružja, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (7) Tko neovlašteno na javnom mjestu nosi vatreno, kemijsko, biološko ili nuklearno oružje, streljivo ili eksplozivne tvari ili kakvo drugo borbena sredstvo čije nabavljanje građanima uopće nije dozvoljeno, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do tri godine.
- (8) Predmeti iz prethodnih stavaka i sredstva za njihovo pravljenje, prenošenje i rasturanje oduzet će se.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Predmet kaznenoga djela su vatreno oružje, streljivo, eksplozivne tvari i druga borbena sredstva.

Radnja kaznenoga djela je alternativno određena i prema njoj ovo djelo se može pojaviti kao neovlaštena izrada, prepravka, držanje, prodaja, nabava, vršenje razmjene, unošenje ili iznošenje iz zemlje predmeta kaznenoga djela. Radnja kaznenoga djela građanima uopće nije dozvoljena ili je ograničena jer se navedene radnje vrše protivno propisima kojima se reguliraju subjekti i uvjeti za vršenje navedenih djelatnosti.

Dakle, djelo je blanketnog karaktera, tako da se njegovo postojanje mora utvrđivati s obzirom na propise o proizvodnji i prometu vatrene oružja.

Počinitelj kaznenoga djela može biti svaka osoba.

Djelo je izvršeno poduzimanjem neke od alternativno određenih radnji.

Stavkom 2. predviđen je teži oblik djela, koji obuhvaća veću količinu ili vrijednost predmeta djela, ili su predmeti djela velike razorne moći ili opasnosti, ili je djelo izvršeno u grupi (*vidi članak 147, stavak 10*).

Stavkom 3. određeno je posebno svojstvo predmeta kao sastavni, odnosno rezervni dijelovi, oprema, materijal ili dijelovi za proizvodnju ili uporabu predmeta iz st. 1.

Teži oblik djela predviđen je i u stavku 4. i 5, kada je za počinjenje djela iz stavka 1, 2. i 3. organizirana organizacija.

Stavkom 6. određen je oblik djela kroz radnju nošenja oružja na javnom mjestu, a čija je nabava građanima dozvoljena, no za koju počinitelj nema zakonom ili drugim propisom potrebna odobrenja ili dozvole.

U stavku 7. oblik djela pretpostavlja nošenje na javnom mjestu oružja čija nabava prema zakonu ili drugim propisima građanima uopće nije dozvoljena.

Djelo se može počiniti samo s umišljajem, koji obuhvaća svijest počinitelja o svojstvu predmeta djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretraga stana, prostorija ili osoba na okolnost pronalaska predmeta kaznenog djela (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – oružja, streljiva, eksplozivne tvari i drugih borbenih sredstava (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeta), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija na okolnosti faktičke vlasti nad predmetima ili prostorom gdje su predmeti pronađeni, odgovarajući propisi), **(2)** i **(3)** vještačenje predmeta djela na okolnosti vrijednosti, ili razorne moći, ili opasnosti ili namjene (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** i **(5)** (*vidi radnje dokazivanja i dokaze za kazneno djelo zločinačke organizacije*).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka (na okolnosti opisa predmeta, mjesta pronalaska i faktičke vlasti nad istim), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja ili sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Kockanje

Članak 400. KZRS

- (1) Tko neovlašteno organizira kocku ili druge igre na sreću koje su zabranjene, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (1) Istom kaznom kaznit će se i tko za nagradu stavlja na raspolaganje prostorije radi kockanja ili na drugi način za nagradu omogućava kockanje.
- (2) Tko se pri kocki posluži lažnim ili obilježenim kartama ili drugom obmanom, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine i novčanom kaznom.
- (3) Predmeti kocke kao i novac zatečen pri kocki oduzet će se.

Elementi kaznenoga djela i opis:

Radnja počinjenja u stavku 1. kao obliku djela obuhvaća neovlašteno organiziranje kocke ili drugih igara na sreću koje su zabranjene, što znači da samo kockanje ne predstavlja kazneno djelo.

Kockanje ili druge igre na sreću predstavljaju igre u kojima uspjeh ovisi, u potpunosti ili djelomično, od slučajnosti, od neke okolnosti, događaja ili pojava koje su izvan utjecaja ljudske moći.

Kako je organiziranje kocke i drugih igara na sreću regulirano zakonom i drugim odgovarajućim aktima, ovo je djelo blanketnog karaktera i postoji samo onda ukoliko se organiziranje kocke ili drugih igara na sreću vrši bez potrebne odluke nadležnih tijela.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Subjektivnu stranu djela čini umišljaj, koji obuhvata svijest da se neovlašteno organizira kocka ili neka druga igra na sreću koja je zabranjena.

U stavku 2. predviđen je drugi oblik djela, koji obuhvata omogućavanje kockanja za nagradu stavljanjem na raspolaganje prostorije ili na neki drugi način. Za postojanje djela nije bitno tko je vlasnik prostorije koja se stavlja na raspolaganje. Pod omogućavanjem na neki drugi način podrazumijevaju se oblici omogućavanja kao što su npr. nabavljanje karata ili drugih sredstava za kocku, čuvanje straže i sl.

U stavku 3. predviđen je poseban oblik djela u slučaju kada se sudionik kocke posluži lažnim ili obilježenim kartama ili drugom obmanom. Služenje lažnim kartama podrazumijeva služenje kartama koje nisu u igri jer ih počinitelj drži sakrivene, a koristi ih pri igri kao da su prave. Obilježene karte su one karte koje su obilježene znacima koji su poznati samo jednom ili

nekim sudionicima u igri. Pod pojmom druge obmane može se podrazumijevati npr. namještanje karata pri dijeljenju, odbacivanje nepovoljnih karata, korištenje ogledala i sl.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na mjestu gdje je neovlašteno organizirana kocka ili druge igre na sreću (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretraga prostorija i osoba u vrijeme kada se kocka ili igra na sreću (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – aparata za igre na sreću ili drugih sredstava kojima se obavlja ili omogućava kockanje ili igre na sreću, novac zatečen pri kocki (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i oduzeti predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija nadležne inspeksijske službe), **(2)** (ugovor ili drugi dokazi na okolnost ustupanja prostora za kocku).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – osobe koja je zatečena u prostorijama pretrage (na okolnosti vrste igara, kocke, ranijeg posjećivanja objekta, organizatora), saslušanje uposlenih u objektu (zapisnik o saslušanju svjedoka na okolnost radnog odnosa, opisa poslova, vlasnika i organizatora kocke ili igara na sreću, prostorija u kojima se kocka ili igre na sreću organiziraju).

GLAVA TRIDESET PRVA KAZNENA DJELA PROTIV OPĆE SIGURNOSTI LJUDI I IMOVINE

Izazivanje opće opasnosti Članak 402. KZRS (članak 323. KZFBiH, članak 317. KZBDBiH)

- (1) Tko požarom, poplavom, eksplozijom, otrovom ili otrovnim plinom, ionizirajućim ili radioaktivnim zračenjem, motornom silom, električnom ili drugom energijom, pucanjem iz vatrenog oružja ili kakvom drugom općeopasnom radnjom ili općeopasnim sredstvom izazove opasnost za život ljudi ili za imovinu većeg opsega, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se službena ili odgovorna osoba koja ne postavi propisane uređaje za zaštitu od požara, eksplozije, poplave, otrova, otrovnih plinova ili ionizirajućih ili radioaktivnih zračenja, električne energije ili drugih opasnih sredstava, ili ove uređaje ne održava u ispravnom stanju, ili ih u slučaju potrebe ne stavi u djelovanje, ili uopće ne postupa po propisima ili tehničkim pravilima o zaštitnim mjerama, i time izazove opasnost za život ljudi i imovinu većeg opsega.
- (3) Ako su djela iz st. 1. i 2. počinjena na mjestu gdje je okupljen veći broj ljudi, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (4) Ako su djela iz st. 1. i 2. ovoga članka učinjena iz nehaja, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (5) Ako su djela iz st. 1, 2. i 3. ovoga članka počinjena iz mržnje, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (6) Ako je uslijed djela iz stavka 1, 2, 3. i 4. ovoga članka nastupila teška tjelesna ozljeda jedne ili više osoba ili imovinska šteta velikih razmjera, počinitelj će se kazniti za djelo iz stavka 1. i 2. kaznom zatvora od jedne do deset godina, za djelo iz stavka 3. kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina, a za djelo iz stavka 4. kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

- (7) Ako je uslijed djela iz st. 1, 2, 3. i 4. ovoga članka nastupila smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti za djela iz st. 1, 2. i 3. kaznom zatvora od tri do petnaest godina, a za djelo iz stavka 4. kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja kaznenoga djela je poduzimanje općeopasne radnje ili uporaba općeopasnog sredstva kojim se stvara opasnost za život ili tijelo ljudi, odnosno imovinu. Kao mogući načini počinjenja djela navedene su najtipičnije općeopasne radnje, odnosno općeopasna sredstva, ali je ostavljena mogućnost da djelo može biti počinjeno i drugom radnjom, odnosno sredstvom.

Kazneno djelo je svršeno kada je uslijed poduzete radnje nastupila opasnost za život i tijelo ljudi ili imovinu većeg opsega (*prema stanovištu Vrhovnoga suda RS, imovina koja prelazi iznos 30.000 KM*). Posljedica djela je konkretna opasnost, koja se mora utvrđivati u svakom konkretnom slučaju.

Počinitelj djela može biti svaka osoba, a oblik djela iz stavka 2. može počinuti samo službena ili odgovorna osoba nepravilnim postupanjem u odnosu na zaštitne uređaje, nečinjenjem ili propuštanjem poduzimanja određenih radnji. Djelo je blanketnog karaktera, tako da se njegovo postojanje mora utvrđivati s obzirom na važeće propise.

U stavku 3. predviđen je teži oblik djela – ako je ono počinjeno na mjestu gdje je okupljen veći broj ljudi.

Stavak 4. također predstavlja teži oblik djela zbog pobude – mržnja, kao i stavak 6. i 7. kada je posljedica kaznenog djela tjelesna ozljeda ili imovinska šteta velikih razmjera (*prema stanovištu Vrhovnoga suda RS, šteta koja prelazi iznos 100.000 KM*), odnosno smrtna posljedica.

Djelo se može počinuti s umišljajem ili iz nehaja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na mjestu izazvane opasnosti (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, skica lica mjesta, fotodokumentacija, trag), vještačenje uzroka nastanka konkretne opasnosti (nalaz i mišljenje vještaka odgovarajuće struke), pretraga lica ili objekata na okolnost pronalaska sredstva (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta iz pretrage – sredstva počinjenja djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), **(2)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija na okolnosti osobnog svojstva počinitelja, odgovarajući propisi), **(6)** vještačenje tjelesnih ozljeda na okolnost stupnja i vrste ozljede (nalaz i mišljenje vještaka sudske medicine), **(7)** obdukcija (obdukcijski zapisnik, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja koji je prethodio kaznenom djelu – povod, identifikacije – opisa počinitelja, načina i vremena poduzimanja općeopasne djelatnosti, opisa sredstva koje je uporabljeno za stvaranje konkretne opasnosti, opisa posljedice), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Stvaranje opasnosti nepropisnim izvođenjem građevinskih radova

Članak 403. KZRS

(članak 326. KZFBiH, članak 320. KZBDBiH)

- (1) Odgovorna osoba koje pri projektiranju, rukovođenju ili izvođenju građevinskih radova, gradnji mostova ili puteva ili kakvoj drugoj gradnji, postupi protivno propisima ili općepriznatim tehničkim pravilima i time izazove opasnost za život ljudi ili tijelo ljudi ili za imovinu većeg opsega, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

- (2) Ako je djelo iz stavka 1. ovoga članka počinjeno iz nehaja, počinitelj će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Ako je uslijed djela iz st. 1. i 2. ovoga članka nastupila teška tjelesna ozljeda jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti za djelo iz stavka 1. kaznom zatvora od jedne do deset godina, a za djelo iz stavka 2. kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Ako je uslijed djela iz st. 1. i 2. ovoga članka nastupila smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti za djelo iz stavka 1. kaznom zatvora od tri do petnaest godina, a za djelo iz stavka 2. kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (5) Ako je počinjenjem djela iz stavka 1. ovoga članka pribavljena protupravna imovinska korist ili je prouzročena šteta koja prelazi iznos od 10.000 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Djelo može učiniti samo odgovorna osoba pri projektiranju, rukovođenju ili izvođenju kakve gradnje ili građevinskih radova.

Radnja kaznenog djela je postupanje protivno propisima ili općepriznatim tehničkim pravilima o građenju ili projektiranju. Može se počiniti činjenjem ili nečinjenjem, odnosno propuštanjem činjenja. Dakle, djelo je blanketnog karaktera.

Građevinskim propisima smatraju se odredbe sadržane u zakonima, uredbama, pravilnicima i drugim propisima koji se odnose na projektiranje, rukovođenje ili izvođenje građevinskih radova i dr.

Djelo je svršeno kad je nepropisnim ili nepravilnim projektiranjem, rukovođenjem ili izvođenjem građevinskih radova, gradnjom mostova, puteva ili kakvom drugom radnjom izazvana opasnost za život ili tijelo ljudi ili za imovinu većeg opsega (*prema stajalištu Vrhovnoga suda RS, imovina koja prelazi iznos 30.000 KM*).

Djelo se može počiniti s umišljajem ili iz nehaja.

Teži oblici kaznenoga djela postoje u stavku 3, 4. i 5 – kada počinjenjem djela nastupi teška tjelesna ozljeda jedne ili više osoba, ili smrt jedne ili više osoba, odnosno ako je djelom iz stavka 1. pribavljena protupravna imovinska korist ili je prouzročena šteta koja prelazi 10.000 KM, odnosno 50.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi str. 65, članak 402. KZRS, i pretraga poslovnih prostorija gospodarskog subjekta na okolnosti pronalaska službene dokumentacije o projektiranju, rukovođenju ili građenju (zapisnik o pretrazi, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta iz pretrage (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), vještačenje po vještaku građevinske struke na okolnost nepravilnosti prilikom projektovanja, rukovođenja ili izvođenja kakve gradnje ili građevinskih radova (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (propisi i druga dokumentacija o angažmanu drugih osoba, uposlenih i sl.).

Subjektivni: vidi članak 402. KZRS.

GLAVA TRIDESET DRUGA KAZNENA DJELA PROTIV SIGURNOSTI JAVNOG PROMETA

Ugrožavanje javnog prometa Članak 410. KZRS (članak 332. KZFBiH, članak 326. KZBDBiH)

- (1) Sudionik u prometu na putevima koji se ne pridržava prometnih propisa i tako ugrozi javni promet da dovede u opasnost život ljudi ili imovinu većeg opsega, pa uslijed toga kod drugoga nastupi teška tjelesna ozljeda ili imovinska šteta preko 3.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je djelo iz stavka 1. ovoga članka počinjeno iz nehaja, počinitelj će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Ako je uslijed djela iz st. 1. ili 2. ovoga članka nastupila smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti za djelo iz stavka 1. kaznom zatvora od dvije do dvanaest godina, a za djelo iz stavka 2. kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja kaznenoga djela je nepridržavanje prometnih propisa. To daje blanketni karakter djelu, tako da se radnja počinjenja mora određivati s obzirom na propise, npr. Zakon o osnovama sigurnosti prometa na putevima u Bosni i Hercegovini.

Ovim oblikom djela obuhvaćeno je ugrožavanje prometa na putevima, tako da djelo postoji samo ako je mjesto počinjenja put. Putem se u smislu zakona smatra svaki javni put i nekategorizirani put na kojem se odvija promet.

Nepridržavanjem prometnih propisa kao radnjom počinjenja ovoga djela javni je promet ugrožen na način da su dovedeni u opasnost život ljudi ili imovina većeg opsega (*prema stano-
vištu Vrhovnoga suda RS, imovina koja prelazi iznos 30.000 KM*),

uslijed čega je kod drugog nastupila teška tjelesna ozljeda ili imovinska šteta preko 3.000 KM. Djelo postoji i kada je ugrožen život i tijelo samo jedne osobe. Djelo neće postojati ako se radi o sudioniku u prometu koji je nepridržavanjem prometnih propisa izazvao opasnost samo za svoj život ili tijelo, odnosno samo za svoju imovinu, a samo je kod takvog sudionika nastupila teška tjelesna ozljeda ili se radi o šteti koja je nastupila na njegovoj imovini.

Počinitelj kaznenog djela može biti samo sudionik u prometu na putevima.

Djelo se može počiniti s umišljajem ili iz nehaja.

U stavku 3. predviđen je teži oblik djela s obzirom na posljedicu – smrt jedne ili više osoba.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na mjestu nastanka prometne nesreće (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, skica lica mjesta, fotodokumentacija, tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – vozila radi obavljanja vještačenja (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), tjelesni pregled i druge radnje – uzimanje krvi radi analize (zapisnik o poduzetim radnjama), prometno vještačenje i vještačenje tehničke ispravnosti vozila (nalaz i mišljenje vještaka prometne struke), vještačenje procjene štete na vozilu (nalaz i mišljenje vještaka za procjenu štete, fotodokumentacija oštećenja), vještačenje tjelesnih ozljeda na okolnost stupnja i vrste ozljeda (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** obdukcija (obdukcijski zapisnik, kriminalističko-tehničko izvješće i fotodokumentacija), prikupljanje drugih podataka i dokaza (prometna i dokumentacija o vlasnicima vozila, medicinska dokumentacija o ozljedama sudionika, dokumentacija osiguravajućih kuća o procjeni štete).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka (na okolnosti nastanka prometne nesreće, radnji sudionika nesreće, ozljeda, imovinske štete), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

**Ugrožavanje javnog prometa opasnom
radnjom ili sredstvom**
Članak 412. KZRS
(članak 334. KZFBiH, članak 328. KZBDBiH)

- (1) Tko uništenjem, uklanjanjem ili težim oštećenjem prometne naprave, sredstva, znakova ili naprave za signalizaciju koji služe sigurnosti prometa ili davanjem pogrešnih znakova ili signala, postavljanjem prepreka na prometnicama ili na drugi način tako ugrozi javni promet da time izazove opasnost za život ili tijelo ljudi ili imovinu većeg opsega, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako je djelo iz stavka 1. ovoga članka počinjeno iz nehaja, počinitelj će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (3) Ako je uslijed djela iz st. 1. i 2. ovoga članka nastupila teška tjelesna ozljeda jedne ili više osoba ili imovinska šteta velikih razmjera, počinitelj će se kazniti za djelo iz stavka 1. kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, a za djelo iz stavka 2. kaznom zatvora do tri godine.
- (4) Ako je uslijed djela iz st. 1. i 2. ovoga članka nastupila smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti za djelo iz stavka 1. kaznom zatvora od dvije do petnaest godina, a za djelo iz stavka 2. kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Objekti radnje kaznenog djela su prometne naprave, sredstva, znakovi ili naprave za signalizaciju koji služe sigurnosti prometa. Prometne naprave su naprave kojima se u prometu regulira kretanje motornih i drugih vozila za prijevoz.

Prometna sredstva su razni objekti na putevima namijenjeni osiguranju neometanog i sigurnog odvijanja prometa, npr. zaštita za odrone, branici i sl.

Radnja počinjenja je alternativno određena i može obuhvatiti različite djelatnosti: uništenje, uklanjanje ili teže oštećenje, ali i davanje pogrešnih znakova ili signala, te postavljanje prepreka na prometnicama.

Radnjom počinjenja javni je promet tako ugrožen da su dovedeni u opasnost život ljudi ili imovina većeg opsega. Djelo postoji i kada je ugrožen život i tijelo samo jedne osobe.

Počinitelj kaznenog djela može biti kako sudonik u prometu na putevima tako i osoba koja nije neposredni sudonik u prometu.

Djelo se može počiniti s umišljajem ili iz nehaja.

U stavku 3. i 4. predviđen je teži oblik djela s obzirom na posljedicu – teška tjelesna ozljeda jedne ili više osoba ili imovinska šteta velikih razmjera, odnosno smrt jedne ili više osoba.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi članak 410. KZRS.

Subjektivni: vidi članak 410. KZRS.

GLAVA TRIDESET TREĆA KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTNOGA OKOLIŠA

Onečišćenje životnoga okoliša Članak 415. KZRS (članak 303. KZFBiH, članak 297. KZBDBiH)

- (1) Tko kršenjem propisa o zaštiti, očuvanju i unapređenju životne sredine onečisti zrak, tlo ili vodu u većoj mjeri ili na širem prostoru, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako je uslijed djela iz stavka 1. ovoga članka došlo do uništenja ili znatnog oštećenja šuma, bilja ili drugog raslinja na širem prostoru ili je životni okoliš onečišćen u toj mjeri da je ugroženo zdravlje ljudi ili životinja, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.
- (3) Ako su djela iz st. 1. i 2. ovoga članka počinjena iz nehaja, počinitelj će se kazniti za djelo iz stavka 1. novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine, a za djelo iz stavka 2. novčanom kaznom ili kaznom zatvora od šest mjeseci do dvije godine.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja počinjenja ovoga kaznenoga djela je onečišćenje zraka, tla ili vode.

Pojam onečišćenje određen je Zakonom o zaštiti životne sredine, tako da je djelo blanketnog karaktera. Za postojanje djela nužno je da ta radnja predstavlja kršenje propisa o zaštiti, očuvanju i unapređenju životne sredine.

Kazneno djelo je svršeno kada je došlo do onečišćenja zraka, tla ili vode u većoj mjeri ili na širem prostoru. Kada će se raditi o onečišćenju zraka, tla ili vode u većoj mjeri ili na širem prostoru faktičko je pitanje.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može počiniti samo s umišljajem, koji mora obuhvatiti i svijest o protupravnosti.

U stavku 2. predviđen je teži oblik djela – kada je djelo iz stavka 1. imalo za posljedicu uništenje ili znatno oštećenje šuma, bilja ili drugog raslinja na širem prostoru ili je životni okoliš onečišćen u toj mjeri da je ugroženo zdravlje ljudi ili životinja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na mjestu onečišćenja (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta, izuzeti uzorak onečišćenja), pretraga poslovnih prostorija gospodarskog subjekta na okolnosti pronalaska dokumentacije o načinu obavljanja djelatnosti kojom je uzrokovano onečišćenje (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – dokumentacije (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), vještačenje po vještaku ili stručnoj ustanovi za oblast zaštite životnoga okoliša na okolnost izuzetog uzorka, stupnja onečišćenja i sl. (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (propisi iz oblasti zaštite okoline, odluke nadležnih tijela, izvodi iz registra gospodarskih društava ukoliko se onečišćenje vrši kroz djelatnost toga društva, te drugi akti i odluke toga gospodarskog subjekta).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – uposlenih u gospodarskom društvu (na okolnosti vremena uposlenja, načina obavljanja radnih zadataka kroz djelatnost gospodarskog subjekta iz koje izravno proizlazi onečišćenje, korištenja materijala pri radu i sl.), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Šumska krađa
Članak 430. KZRS
(članak 316. KZFBiH, članak 310. KZBDBiH)

- (1) Tko radi krađe u šumi obori jedno ili više stabala, a količina oborenog drveta je veća od tri kubna metra, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora od dvije godine.
- (2) Ako je djelo iz stavka 1. ovoga članka počinjeno s ciljem da se oboreno drvo proda, ili ako je količina oborenog drveta veća od osam kubnih metara, ili ako je djelo počinjeno u zaštićenoj šumi, nacionalnom parku ili drugoj šumi posebne namjene, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina i novčanom kaznom.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja kaznenoga djela je obaranje u šumi jednog ili više stabala s ciljem krađe. Pod obaranjem treba razumjeti sječu drveta ili njegovo vađenje iz zemlje.

Obaranje stabala u tuđoj šumi radi krađe predstavlja ovo kazneno djelo samo kada količina oborenog drveta prelazi tri kubna metra.

Djelo je svršeno samim obaranjem stabala u cilju krađe.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može počiniti samo s umišljajem, koji obuhvata svijest da se obaranje stabala vrši u tuđoj šumi, ali je potrebna i namjera prisvajanja oborenih stabala.

U stavku 2. predviđen je teži oblik djela – ako je djelo počinjeno s ciljem prodaje drveta, ili je količina oborenog drveta veća od pet kubnih metara, ili je mjesto obaranja zaštićena šuma, nacionalni park ili druga šuma posebne namjene.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: očevid na mjestu obaranja ili pronalaska ukradenih stabala (zapisnik o očevidu, kriminalističko-tehničko izvješće, fotodokumentacija, skica lica mjesta, tragovi), pretraga lica i objekata na okolnost pronalaska sredstva počinjenja djela i otuđenih stabala (zapisnik o pretrazi i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstava ili otuđenih stabala (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i sredstava obaranja stabala kao što su sjekira, pila i sl.), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija o vlasništvu šume, dokumentacija nadležnog šumskog gazdinstva na okolnosti količine oborenog drveta, mjesta počinjenja djela, zapljene oborenih stabala, izračuna količine oborenog drveta i prouzročene štete, **(2)** dokumentacija – odluke kojima je šuma proglašena zaštićenom, nacionalnim parkom ili šumom posebne namjene).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka – službene osobe čuvara šuma (na okolnosti pronalaska šumske štete, identifikacije počinitelja, radnje pri kojoj je počinitelj zatečen, sredstva koje je uporabljeno u počinjenju djela, načina obavljanja službenih radnji, mjesta počinjenja djela, količine i vrste oborenog drveta), **(2)** saslušanje svjedoka – kupca prodatih stabala (na okolnosti prodaje i kupovine oborenog drveta).

Pustošenje šuma

Članak 431. KZRS

(članak 315. KZFBiH, članak 309. KZBDBiH)

- (1) Tko protivno propisima ili naredbama nadležnih tijela vrši sječu ili krčenje šuma ili tko podbjeljuje stabla ili na drugi način pustoši šumu ili obori više stabala u parku ili drvoredu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

- (2) Tko djelo iz stavka 1. ovoga članka počinu u zaštićenoj šumi, nacionalnom parku ili drugim šumama posebne namjene, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Elementi kaznenoga djela i njihov opis

Radnja kaznenog djela je pustošenje šume ili obaranje više stabala u parku ili drvoredu, a pustošenje znači uništavanje šume. To je faktičko pitanje, koje ovisi od niza okolnosti, npr. veličine i gustine šume, količine oborenog drveta, mjesta na kojem su stabla posječena, starosti šume i dr.

Načini počinjenja su izraženi kroz sječu ili krčenje šume, odnosno podbjeljivanje stabala, ali se kazneno djelo može počinuti i na druge načine, npr. obaranjem više stabala u parku ili drvoredu.

Opisane radnje počinjenja treba da se vrše protivno propisima ili naredbama nadležnih tijela, što djelu daje blanketni karakter, npr. Zakon o šumama RS.

Djelo je svršeno kada je načinima počinjenja prouzročeno pustošenje šume.

Počinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može počinuti samo s umišljajem, koji obuhvata svijest počinitelja da protupravno vrši sječu šume, odnosno da poduzima druge načine počinjenja kojima se ona pustoši.

Teži oblik djela u stavku 2. postoji kada se pustošenje vrši u zaštićenoj šumi, nacionalnom parku ili u drugim šumama posebne namjene.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi članak 430. KZRS i vještačenje po vještaku šumarske struke na okolnost posljedice – pustošenja šume, načina počinjenja djela (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje

drugih podataka i dokaza (propisi ili odluke nadležnih tijela kojima je reguliran način vršenja sječe ili krčenja, odnosno podbjeljivanja stabala te očuvanja šuma).

Subjektivni: vidi članak 430. KZRS i saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

